

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿ. ಪಿ. ಪಿ. ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-೧೮,
ಬೆಂಗಳೂರು-೧೮.

ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ.

Q, 23:417
N
11888

ಕನ್ನಡ ನಾಟಕಗಳ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಭಂಡಾರ
ಬೆಂಗಳೂರು-೧೮.

Q. 23:417 N

Q. 23:417

1188

ಶ್ರೀಗುರುಭೋಜನಮಃ

11888

ನೀತಿ ನ್ಯಾಯ ಧರ್ಮ ತತ್ವಾರ್ಥ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾಗಿರುವಂತೆ
ಶ್ರೀಮಜ್ಜಿಮಗ್ಗದೊಡನೆ ಶ್ರೀಶಂಕರವಚಾಪುರಂದರ ಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ವ್ರ ಶೋಕಾರ್ಥ ರತ್ನವೊಲಿಕೆ.

ಅಂಬ ೬೨ ಶೋಕಾರ್ಥಕ ಪುಸ್ತಕವು.

ಬೆಂಗಳೂರು-ಬ್ರಹ್ಮಸಿದ್ಧಾಂತಿ-ಶಿವಶಂಕರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಂದರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ಸದ್ಗುರುಸಾರ್ಯ ಪ್ರಭೋದಯಂ

ಎಂಬ ತದರ್ಥ ಬೋಧಕ ಶತಕದೊಡನೆಯೂ,
ಶೋಕಾರ್ಥ ಪ್ರತಿಪಾದಕಂಗಳಾದ ಶ್ರುತಿಸ್ವತೀತಿಹಾಸವು
ರಾಣ ವಚನ ಸಂಗ್ರಹದೊಡನೆ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಟೀಕಾ
ತಾತ್ಪರ್ಯ ವಿಶೇಷ ವಿವರಣದೊಡನೆಯೂ,
ಧರ್ಮತತ್ವ ವಿಚಾರಕರಾದ ನದಾಸ್ತಿ ಕಜನರಲ್ಲಿಗೂ
ಸುಲಭವಾಗಿರುವಂತೆ

ಚೆನ್ನಪುರೀ:- ವಸುಮತೀ ಮುದ್ರಾಕ್ಷರಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ
ಮುದ್ರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
೧೯೧೯ ಶಾಲಿ|| ಮನ್ಮಥ ಸಂ||

ಕಂ || ಇದುವಿದ್ಯಾಸಾರಮಿದಂ |
ಪದೇದೋದುಪ್ಪ ದಿದರಿ ನರಿಮೆಯಿದರ್ಕೇಯಿಲ್ಲಂ ||
ಇದರತ್ತಣೆ ನಿಷ್ಪಾಪ್ತಿಯು |
ಮಿದರವಿಚಾರಮೆ ವಿಚಾರಮಿದ ರೋಕ್ಷಾಪ್ತಿಯು ||

ಈಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆಗೆದು ಓದುವುದೇ ಜ್ಞಾನಸಾಧಕವು
ಇದರಬೆಲೆ ೪ ಆಣೆ.

ನಲವತ್ತುವರುಷಗಳು ಓದಿದರೂ ತಿಳಿ ಯದಷ್ಟು ತತ್ವಾರ್ಥ
ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸುಲಭಬೋಧವಾಗಿ ಅಡಗಿದೆ.

ಸೂಚನೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಸರ್ವಜನಸುಲಭವಾಗಿರಬೇಕೆಂದೇ ವಿಶೇಷವಿವರಣೆಯು
 ರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ನಾಡಿಗರೆಲ್ಲ ರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿಕೊಂಡರೆ ಸಮಸ್ತವೇದ ವೇದಾಂತ
 ನಾರವನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾಗುವರು. ಬಾಲಕರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪಠನೀಯಪುಸ್ತಕವು
 ಇದೇ ಆಗಿದೆ- ಎಂತಹ ಕೆಟ್ಟಹುಡುಗನಾದರೂ ಇದನ್ನು ಬಂದುಬಾರಿ ಓದಿದೊಡ
 ನೆಯೇ ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರಲಾರನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅಜಾರ್ಯಸ್ವಾಮಿಗಳವ
 ರಿಂದ ಈ ೬೪ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಅರ್ಥವಿಚಾರಮಾಡಿ ಜ್ಞಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟವನು ಸಭಾ
 ಪೂಜ್ಯನಾಗುವನೆಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವರು. ರಸಿಕರಾದವರು ನೋಡಿ ತಾವೇತಿಳಿ
 ಯಬಹುದು. ಅಲಶೋಕಾರ್ಥವು ಅಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವದ್ಯವಾಗಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
 ಮೊದಲು ೩೪ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಚರಿತ್ರವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ೨೦ನೇ
 ೧೦೫ ಪದ್ಯಗಳು "ಸದ್ಗುರು ಸಾರ್ಯಪ್ರಭೋದಯಂ" ಎಂಬ ಶತಕವಾಗಿದೆ. (ಮೊ
 ದಲಪದ್ಯದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೀಗೆ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು;— ಶಂಕರಃ=೫ ೧೨, ನಾರಾಯ
 ಣಃ= ೦೨೧೫, ಬಂದನ್ನು ಅಂಕಕ್ರಮದಿಂದಲೂ ಬಂದನ್ನು ಅಕ್ಷರಕ್ರಮದಿಂದಲೂ
 ಇಟ್ಟು ಸೇರಿಸಿದರೆ ೪೩೦= ಸ್ವಲೀನಃ, ಎಂದಾಗುವುದು. ಎರಡನ್ನೂ ಅಂಕಕ್ರ
 ಮದಿಂದಿಟ್ಟು ಸೇರಿಸಿದರೆ ೩೧೩= ಸರಸಃ, ಎಂದಾಗುವುದು. ೪೩೦ ರಲ್ಲಿ ೪+೩=೫
 ೩ ಓಂ- ಎಂದಾಗುವುದು. ಬ್ರಹ್ಮಾಹಂಭಾವವು ಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ ಗೂಡಾಗುವು.
 ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ೬೫ ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ "ಶಂಕರನಾರಾಯಣಾತ್ಮೈಕ್ಯಂ"
 ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಸಂಖ್ಯಾಕ್ಷರ ನಿರೂಪಣವು ವಿವರಣವಾಗಿ ತಿ
 ಯಬೇಕಾದವರು ಅನೇಕ ನೀತಿನ್ಯಾಯ ಬೋಧಕವಾದ ನನ್ನ ಸನ್ಮತಿಸತಕವು
 ರಣದಲ್ಲಿ ಕಡೆಯೊಳಗೆ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಅದರಬೆಲೆಯೂ ೬ ಆಣೆಗಳೇ. ೫
 ಯೋಜನವಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಬೇಕಾದವರುನೋಡಿ ರಸಿಕರಾಗಿ ಸಂತೋಷಿಸಿ ಕಚ್ಚಿ
 ಮತ್ತು ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯಚರಿತ್ರವೂ ವಚನರೂಪವಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆಯ
 ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದರಬೆಲೆ ೪ ಆಣೆ. ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮಹಾನುಭಾವರು ನೋಡಬೇಕು.
 ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅನೇಕ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕವು
 ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಪಠಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಜ್ಞಾನವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸ
 ರ್ವಾಂತರಾಮಿಯನ್ನು ಸಂಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

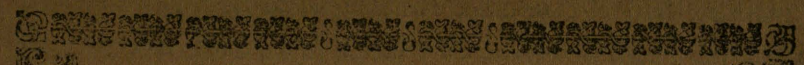
ಸಿ. ಶಿ. ಶಾಸ್ತ್ರಿ.

ಸದ್ಗುರು ಸಾರ್ಯ ಪ್ರಭೋದಯಂ

ಎಂಬ ಕಂದಪದ್ಯ ಶತಕವು.

೧. ಅಂಕೈಕೊಂಡೆಂಸರಸಂ | ಶಂಕರನಾರಾಯಣಾತ್ಮೈಕಂವಾಗಿನನಾ ||
 ವಾಕಲ್ಪಿಸೆವರೆಗುಂಲೋ | ಕಂಕರಮವನೇ ಸ್ವಲೀನನುತದುವೇದೋಂ ||
೨. ಇಂತವ್ವಪ್ಪಿಡಾನಂ | ದಂತಾನೆಂ ಬರಿಮಯಿತ್ತ ಶಂಕರಗುರುಗಳ್ ||
 ಸಂತರಿನಿಸದೆಶಂಕರ | ರೆಂತನ್ಯಸೊಗಮನೀವಗುರುಗಳೆನಿಸುವರ್ ||
೩. ಆಗುರುಗಳ ಚರಿತದ ತ್ರಿದ್ಯಾಗಮ್ಯತದ ಸವಿಸವಿಯೊಡೊಡೊಕಿವಿಯೋ ||
 ಲೋಗರ್ಕಳೆಲ್ಲ ರದರಿಂ | ವೀಗುತಮವಧಿಸವೇಳ್ಳು ಮವುಗಳನೊಲವಿಂ ||
೪. ಜನ್ಮಾನಲಕಲಿಯೊಕ್ಕುರ | ಸನ್ಮಾನದಿ ನೀತ್ಯರಾಬ್ಬ ದೊಳಗೀಶ್ವರನಾ ||
 ಸನ್ಮಾರ್ಗಸ್ಥಾಪನದಿನ | ಸನ್ಮಾಯಾಮತಗಣಂವಿನಾಶಮನೆಯ್ಯಲ್ ||
೫. ಮೇಲೆಸುರಮುನಿಸವಾಜಂ | ಮೇಲೆನೇಕೇರಳವಿಷಯದೊಳಗೆವ್ಯಷಮೆಂ ಬಾ ||
 ಶೈಲದಪೂರ್ವಾ ತೀರದ | ಕಾಲಟಿಯೆಂಬಗ್ರಹಾರ ದೊಳ್ಳುತ್ಯುಲದೊಳ ||
೬. ಪರಿಲಸಿಪಾರ್ಯಾಂಬಾಶಿವ | ಗುರುದಂಪತಿಗಳಕರ್ಪೋವರಾನೀತ ಸುತಂ ||
 ಧರೇಗವತೆಸಿದನುಶಂ | ಕರಾಖ್ಯೆತಿಥಿಪಕ್ಷ ಮಾಸಕೆನ್ಯರ್ಥಮೆನಲ್ ||
೭. ಮೊದಲನೆಯವರುಸದೊಳೆ ಉದಿಸಿದತ್ತು ನಿಜಭಾಷೆಭಾಷಿಸುವನೈವುಣ್ಯಂ ||
 ಒದವಿತು ಲೇಖನನೈವುಣಿ | ಸದಮಲಶಿಶುಗೇರಡನೆಯವರುಸದೊಳೆ ಮತ್ತಂ ||
೮. ಮಾರರೊಳೆಎಲ್ಲಾ ಭಾ | ಷಾರಸಿಕತೆವುಟ್ಟಿತಾಗ ಕ್ಷರ ಮಾಲಾ ||
 ಕಾರಮ್ಯತಿಯಂತಾದುವ | ನಾರಜಿಸುತಮಗುವೆಗುರು ಮಹಾಂತರ್ಗಾದಂ ||
೯. ಶಿವಗುರುಜಾಲನುನಾಗಿ | ದಿವಕ್ಯನಡೆದಂ ಬಳಿಕ್ಕೆನಾಲ್ಕನೆಯಬ್ಬಂ ||
 ಸುವಿವೇಕಿತೆಯಿದಮಾನುಷ | ಮಿವಂಗೆನುತೆಬಲ್ಲ ರೊರೆಯೆನಡೆದುನುತಿಯಿಂ ||
೧೦. ಸಾದರದಿಂಸೇವಿಸಿದುದು | ವೇದಾವಳಿವಂಜಮಾಬ್ಬ ದೊಳಗುವನಯನಂ ||
 ಆದೊಡನೆಯೆಬಾಲಕನಂ | ವೇದಮಯೇಶ್ವರನವಟುಕವೇಷಮಮೇಯಂ ||
೧೧. ಆಹ | ವಟು "ಭವತಿ ಭಿಕ್ಷಾಂ | ಹೇಹಿ" ಎನುತೊರೆದುಮನೆಯೊಳಭೃಷ್ಟಿಸತ |
 ದ್ಲೇಹಿನಿ ಬಡತನಕಳಲುತೆ | ಸಾಹಸದಿಂದಾಮಲಕಫಲಮನುಷಿಸಿದಳ ||
೧೨. ಶಂಕರನಾಮಕೆಸಾರ್ಥ | ಕ್ಯಂಕಾಣಿಸೆರಮೆಯನಭಿಸುತಿಸಿ ತದ್ವರದಿಂ ||
 ದಂಕನಕಾಮಲಕದವ | ಷಂಕರೆಯಿಸಿಕೊಟ್ಟನೂಸತಿಗೆಸಂವದಮಂ ||
೧೩. ಪೊಳೆಗನಿಜಜನನಿವಿಯಾ | ಲ್ಲಿಳಿದಾನಿಂಮನೆಗೆ ಬಾರಲಾರನಿನಲ್ಲಾ ||
 ನೊಳೆಯಂಮನೆಯಬಳಿಗೆತಾಂ | ಹಲಿಪೋಲ್ವಿ ಕತಂದುತಾಯೆ ಮುದಮೊದವಿಸಿದಂ ||
೧೪. ಆರನೆಯಬ್ಬಂಕಳೆದುದು | ಕೇರಳಪತಿಯೊಪ್ರಭಾವಮಂಕೆಳ್ಳಿ ಯ್ಯಂ ||
 ದಾರಮ್ಯವಟುಗೆನಿಜಕೃತಿಮಾರಂ | ಕೇಳಿಸಿಸುಖತ್ರವರಮಂಜಡೆದಂ ||
೧೫. ಪೊಳೆವಷ್ಟಮಾಬ್ಬ ದೊಳಗಾ | ಪೊಳೆಯೊಳ್ಳಿಯುತೆ ಮಕರಮೆನ್ನಡಗಾಲ್ಪೊಂ ||
 ಡೆಳೆದವುಡಾಂಯತಿಯಾದೊಡ | ನುಳಿಮನೀನೊಪ್ಪುತಾಯೆ | ಎನೆವಟುವಾಗಳ್ ||
೧೬. ದಂಬಲಿಸುತೆಂತೊ ಒಪ್ಪಿದ | ಕೆಂಬೆ ಮಗಂಬಾಳ್ವಬಯಕೆ ಬಲಿ ದುದಲ್ಲೆ ||
 ತಾಂಬಾಲವಟುವದೇನೆವದಿಂ | ಬಗೆಯೊಳ್ಳತಿಕೊಂಡು ನೆಗಳ್ಳುಕ್ತೆಗೊಳಲ್ ||
೧೭. ಜನನಿಯನೊಪ್ಪಿಸಿನಂಟ | ಗನುಮತಿಯಂವೈಪಿಡುತೆ ಕೈಕೊಂಡಲ್ಲಿಂ ||
 ದನುಷಮಗುರುಮಂವರಿಸಿ | ಲೈನವಮವತ್ಪರದೊಳುತರಕರ್ಪೋರಪಟ್ಟೆ ||

- ೧೮. ರೇವತೇನೀತಟದೊ | ಶ್ಲೋಕವಿಂಧುತೀಂದ್ರನಿಂದೆ ಕ್ರಮಸನ್ಯಾಸಂ || ಸೇವಾಮಹಿಮೆಯೊಂದೊಲದ್ದು ವಿನುತಂಕಲಿಯೊಳಾಯ್ತು ಯತಿಪದಮಲ್ಲೆ ||
- ೧೯. ಸಲಿತೆರಳ್ಳು ಬಳಿಕೆ ಕಾಶಿಗೆ ಹೊಲೆಯಂನಾಲದ್ದು ನಿವರಸುಪಡಿಸುವನೆನಲೆ ನಿಲಲೀಯತಿಯಿವನೇಶತಿ ಕಲಾಧರಂ ಶ್ರುತಿಗಳೆವುಗಳೆಂದರಿಡಾಗಳೆ ||
- ೨೦. ಸಂಮತಿಯಿತ್ತಂವಿಶ್ವೇ ಶಂಕುಹಿಯೊಳ್ಳು ಹೃದಯಾತ್ಮಭಾಷ್ಯಂಗೆಯ್ಯಲ್ || ಸಂಮುಪವಾಂತಂತೆಯೆಭಾ | ಪ್ಯಂವೊಡಲಾದವುಗಳೆಂಬದರಿಯೊಳ್ಳೆ ಯ್ತಂ ||
- ೨೧. ಘನಮಹಿಮೆಯಿಂಪ್ರವಚನಂ | ಸನಂದನಾದಿಸ್ವತಿಷ್ಯರೊಳ್ಳೆ ಡೆವಾಗಳೆ | ವನಜಸವೋಲ್ಲ ಲದಡಿಮಿಡೆ | ಸನಂದನಂ ಪದ್ಮಪಾದನಾಮಂದಾಳ್ತಂ ||
- ೨೨. ಬೌದ್ಧಾದಿದುರ್ಮತಾನುಗುರೌದ್ಧ ತ್ಯಂಗೆಡಿಸಿವಧೆಗೆನಿಷ್ಯ ತಿವಡೆಯಲ್ | ಶುದ್ಧಂತುಷಾಗ್ನಿಯಂ ಸಂನಂದಂಗೆನಿಷಿಸಿರೆಕುವಾರಿಲಂತಾನಾಗಳೆ ||
- ೨೩. ಬಂದಲ್ಲಿಗೆವಾದಿಸಲಾ | ತಂ ದಯೆಗೆಯ್ಯನೆಶಿವೋಹವೊರೆದುನಿಜಾಸಂ | ದಾದೋಲಿಸನುಗ್ರಹಿಸಿದ | ನಂದಾಕರ್ಮದಿವರೈನಾತನ ನಲ್ಲೆಂ ||
- ೨೪. ಭಟ್ಟಕುವಾರಿಶಿಷ್ಯಂ | ದಿಟ್ಟಂತದ್ಯತೀನೃಪತಿಗೆ ಮಂಡನಮಿಶ್ರಂ | ಇಟ್ಟಾಣೆಯಂತೆವಾದದೆ | ನೆಟ್ಟನೆನೋಲಾಂತು ಶಿಷ್ಯವರೈ ನೆನಿಸಿದಂ |
- ೨೫. ಅವನಸತಿಬಯಸೆಸರಸತಿ | ವಿವಾದಮಂಕಾಮಕಲೆಯೊಳೆಳಿದಮರುಕೆದೇ || ಹವನಾಂತರಸುಸೋಗಂಗೆಯೊ | ಡುವಿಲಾಸದೆಬಂದುಯತಿಪನವಳಂಗೆಲ್ಲೆ ||
- ೨೬. ಆವಾಣಿಯಂದಿವಕ್ತೃಡ | ವಾಕ್ವೇಳೆಯೊಳೊಸೆದುತುಂಗಭದ್ರಾತಟದೊಳೆ | ಭಾವುಕದೆಯಾಗಿಸ್ಯಂಗಳ್ವು | ರೀವಾಸಿನಿಯೆನಿಸುವಂತೆ ಸಂಪ್ಪಾಪಿಸಿದಂ ||
- ೨೭. ಮಂಡನಮಿಶ್ರಂವಿಬುಧಾ | ಬುಂಡಲನಾಭಾಷ್ಯವಿವರಣಂಗೆಯಲ್ಕೆ | ಕೊಂಡುಸುರೇಶ್ವರನಾಮಂ | ಕಂಡಿಟ್ಟನವಂಗೆಯತಿ ಕುಲಾಂಬುಧಿಜಂದ್ರಂ ||
- ೨೮. ಕೈನೆಲಿ ಯವೋಲ್ತ ತ್ಯಂ | ತಾನೇದೊರಗೊಂಡಮುಗ್ಧ ಬಾಲನನೋರ್ವಂ | ಕಾಣಿಸೆಯತಿಸತಿಯಿವನಂ | ಮಾಣೆಮಗೆನೆಮರೆದನವನವಸ್ತಾ ಮಲಕಂ ||
- ೨೯. ಗಿರಿಯೆಂಬಂಶ್ರೀಶಂಕರ | ಗುರುಸೇವೆಯೊನೊರ್ಮ ಪಡೆದಖಿಲವಿದ್ಯೆಗಳೆಂ | ಬರೆಯಲ್ತ ತ್ವಾರ್ಥಮನೊ | ಪ್ಪಿರೆತೋಟಕವೃತ್ತಗಳೊಳೆತೋಟಕನಾದಂ ||
- ೩೦. ಗುರುಭಾರತೀಮಠಂಕುಡೆ | ಸುರೇಶ್ವರಂಶ್ಯಂಗಳ್ವಿಯೊಳಾಚಾರ್ಯ ಪರಂ | ಪರೆಗಾಡಿಮನೆನಿಸಿದಂ | ಪುರುಷಾಳಿಗೆ ಗುರುವೆಕಲ್ಪ ತರುವೆನಿಸಿದವಂ ||
- ೩೧. ಮತವಾದಿಗಳೆಂಗೆಲ್ಲಂ | ಯತಿತೀಲಕಂಮಾತೆಯಂತ್ಯ ಕರ್ಮಂಗೆಯ್ಯಂ || ನುತವರ್ಜ್ಯಾ ಸನಮಂ | ಸ್ತುತನಾಗುತ್ತೇರೆಮೆರೆದು ದಾಕಾಶ್ವೀರಂ ||
- ೩೨. ಪದಿನಾರಬ್ಬಂಗಳೊಳೆ | ಸದಮಲ ನಾತುಜಗದ್ಗುರುಖ್ಯಾತಿಯನಂ | ತುದಧಿಪೊಲೊಪ್ಪಿ ತುಸದ್ಯಶ | ಮಿದೊಂದುಮಹಿಮೆಯೆಶಿವಾವತಾರಂಗೆಯೊಳೆ ||
- ೩೩. ಬಳಿಯಂಪದಿನಾರಬ್ಬಂ | ಗಳಿದುರ್ಮಸದ್ಭೋಧೆಯಿಂದವನಿ ಪರಿಶುದ್ಧಂ || ಗೊಳೆಮೆರೆದಂತಂಕರಗುರು | ತಳೆದಂಹಮಗಿರಿಯದರಿಯೊಳಾಂತುತಿವತ್ಸಂ ||
- ೩೪. ಆಶಂಕರಗುರುವರವ | ದೇಶಂಪ್ರಶೋತ್ತರಾಖ್ಯಮಾಲಿಕಶಿಷ್ಯೋ || ದ್ವೇಶುಭವಂಶಂವಿಡ | ಲೀಶಂಸುಖದೇಶಮಿದುವೆ ವಿಗತಕ್ಲೇಶಂ ||

ಶ್ರೀರಸ್ತು.

ಓಂನಮೋಬ್ರಹ್ಮಣೇ.

ಪೀಕಾ ತಾತ್ಪರ್ಯ ವಿಶೇಷವಿವರಣ ಸಹಿತವಾದ.

ಪ್ರಶೋತ್ತರ ರತ್ನಮಾಲಿಕೆ.

ಓಂ || ಕೇಖಲನಾಲಂಕ್ರಿಯತೇ | ದೃಷ್ಟಾದೃಷ್ಟಾರ್ಥಸಾಧನವಪೀಯಾಣಿ | ಅಮುಯಾಕಂಠಸ್ಥಿತಯಾ | ಪ್ರಶೋತ್ತರರತ್ನಮಾಲಿಕಯಾ ||೧||

ಪೀ || ಕಂಠಸ್ಥಿತಯಾ = ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟುದಾದ, ಅಮುಯಾ = ಈ, ಪ್ರಶೋತ್ತರ ರತ್ನಮಾಲಿಕಯಾ = ಪ್ರಶೋತ್ತರಗಳೆಂಬ ರತ್ನಗಳ ಹಾರದಿಂದ, ದೃಷ್ಟ... ಬೇಯಾಣಿ = ದೃಷ್ಟ - ಇಹಲೋಕದ, ಅಸೃಷ್ಟ - ಪರಲೋಕದ, ಅರ್ಥ - ಪುಯೋಜನಗಳ, ಸಾಧನ. ಸುಪಾದನದಲ್ಲಿ, ವಪೀಯಾಣಿ = ಸಮರ್ಥನಾದ, ಕೇಖಲ = ಅವನುತಾನೆ, ನಾಲಂಕ್ರಿಯತೇ = ಸಿಂಗರಿಸಲ್ಪಡನು? || ತಾ || ಮಾಲಿಕೆಯಂತೆಜೋಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಉತ್ತಮವಾದ ಈಪ್ರಶೋತ್ತರಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡವನು ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾಗಿ ಬೆಳಗುವನು ||

ಕಂ || ಪುರುಷ ನಿಹಪರಾರ್ಥಸ್ವೀ | ಕರಣಚೇಷಾಂ ಹೃದಯದಿರಿಸಿಕೊಂಡವನಾವಂ || ನೆರೆಮೆರೆಯದವಂಪ್ರಶೋತ್ತರ | ತ್ವರಮಣಿಸಮಾಲಿಕೆಯನಿದನಮೋಘಮನರಿಯಲ್ ||

ಮುಂಬಮ್ || ಭಗವನ್ನಿಮುಪಾದೇಯಂ | ಗುರುವಚನಾಹೇಯಮುಪಿಚಕಿಮಕಾರ್ಯಮ್ || ಕೋಗುರುರಧಿಗತತತ್ತ್ವ | ತ್ರಿಸ್ಯಂತಾಯೊದ್ಯತಸ್ಸತತಮ್ ||

ಪೀ || (ಪ್ರಶ್ನೆ) ಹೇಭಗವಣಿ = ಓಜ್ಞಾನೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ಹಿರಿಯನೇ! ಉಪಾದೇಯಂಕಿಂ = ಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕ ದಾವುದು? (ಉ) ಗುರುವಚನಂ = ಗುರು

ವಿನಮಾತು. (ಪ್ರ) ಹೇಯಮಪಿಚ ಕಿಂ = ಬಿಡಬೇಕಾದುದಾವುದು? (ಉ) ಅಕಾರ್ಯಂ = ಮಾಡಕೂಡದ ಕೆಲಸವು. (ಪ್ರ) ಗುರುಃ ಕಃ = ಗುರುವಾವನು? (ಉ) ಅಧಿಗತತತ್ತ್ವಃ = ಅರಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಯಥಾರ್ಥವುಳ್ಳವನು. ಸತತಂ = ಅವಾಗಳೂ, ಶಿಷ್ಯ ಹಿತಾಯ = ಶಿಷ್ಯನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ, ಉದ್ಯತಃ ಚ = ಉದ್ಯೋಗಿಸುವವನು ಕೂಡ|| ತಾ|| "ಆಜಾರ್ಯವಾನ್ಪುರುಷೋವೇದ" = ಗುರುವುಳ್ಳವನೇ ಅರಿವುಳ್ಳವನೆಂದು ವೇದವು ಹೇಳುವುದು. "ಶಾಸ್ತ್ರಾದ್ಯಷ್ಟಂ ಗೂರೋರ್ವಾಕ್ಯಂ ತೃತೀಯಂ ತ್ವಾತ ನಿಶ್ಚಯಂ." = ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ಗುರುವು ತಿಳಿಯಹೇಳಿದರೆ ಅದು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಸ್ಯ ಮತವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯವಡುವುದೆಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುವರು. "ನಗೂರೋರಧಿಕ ಶ್ಯಾನ್ತಾ ತದ್ವಾಕ್ಯಂ ಶಾಸ್ತ್ರಮುಚ್ಯತೇ." = ಗುರುವಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕನಾದ ಶಿಕ್ಷಕ ನಿಲ್ಲುವು. "ಶ್ರದ್ಧಾತೋ ಗುರುವಾಕ್ಯಾನಿ ನಾಕಾರ್ಯಾಣ್ಯಪಿ ಕುರ್ವತಃ | ಇಷ್ಟಸ್ರಾ ಪ್ತಿರನಿಷ್ಟಸ್ಯ ಪರಿಹಾರೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ." = ಗುರುವಾಕ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಿಡು ಗೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡದವನಿಗೆ ಮೇಲುಂಟಾಗುವುದು. ಕೇಡು ಬಿಡುವುದೆಂದು ಪುರಾಣವಚನಗಳುಂಟು. "ವಿತ್ತಾಪಹಾರಿಣಸ್ಸಂತು ಚಿತ್ತತಾಪಹರೋಗುರುಃ." = ಹಣಗಳನ್ನು ಸೆಳಕೊಳ್ಳುವರು ಹಾಗೆಯಿರಲಿ, ಶಿಷ್ಯನಮನಸ್ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಸೆಳಕೊಳ್ಳುವವನೇ ಗುರುವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವು. ಆದುದರಿಂದ ಗುರುವಾಕ್ಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಬಿಡಬೇಕು. ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದು ಸಂತತವೂ ಶಿಷ್ಯಹಿತಚಿಂತಕನಾದವನೇ ಗುರುವೆನಿಸಲ್ಪಡುವನು.

ಕಂ|| ನೆರೆತಿಳಿದನೆ ಗ್ರಾಹ್ಯಮದೇಂ? ಗುರೂಕ್ತಿ. ಸಂತ್ಯಾಜ್ಯಮೆನಿಪುದಾ ವುದಕಾರ್ಯಂ || ಗುರುವಾವಂ? ತತ್ವವಿದಂ, ನಿರಂತರಂ ತಿಷ್ಯತಿ ತಮನಿಚ್ಛಿಸುವಾತಂ || ೨||

ಮೂ|| ತ್ವರಿತಂಕಿಂಕರ್ತವ್ಯಂ | ವಿದುಷಾಂಸಂಸಾರಸಂತತಿಚ್ಛೇದಃ | ಕಿಂವೋಕ್ಷತರೋರ್ಬೀಜಂ | ಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನಂಕ್ರಿಯಾಸಿದ್ಧಮ್ || ೩||
 ಟೀ|| (ಪ್ರ) ವಿದುಷಾಂ = ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ, ತ್ವರಿತಂ = ಕ್ಷಿಪ್ರವಾದ, ಕರ್ತವ್ಯಂ = ಮಾಡಬೇಕಾದಕೆಲಸವು, ಕಿಂ = ಅವು? (ಉ) ಸಂಸಾರಸಂತತಿಚ್ಛೇದಃ = ಸಂಸಾರ-ದುರ್ಗತಿಗಳ, ಸಂತತಿ-ಪರಂಪರೆಯ, ಭೇದಃ- ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿ, ಎಂದರೆ ಕತ್ತರಿಸುವಿಕೆ. (ಪ್ರ) ವೋಕ್ಷತರೋಃ = ಅವೃತವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ, ಬೀಜಂ = ಬಿತ್ತು, ಕಿಂ = ಏನು? (ಉ) ಕ್ರಿಯಾಸಿದ್ಧಂ = ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ, ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನಂ = ಒಳ್ಳೆಯತಿಳಿವಳಿಕೆ || ತಾ|| "ಛಿಂದ್ಯಾಶುನಸ್ಸುತಕಕತ್ರಧನಾಪ್ರಮಿತ್ರ ಗೇಹಾದಿ ವೋಹರಶನಾಂಭವದೀಯಮಾಯಾಂ, = ಈಷಣತ್ರಯಮೋಹವಾಶ ರಾಪವಾದ ನಿನ್ನವಾಯೆಯನ್ನು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಪರಿಹರಿಸೆಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು

ಮುಚುಕುಂದನು ಬೇಡಿರುವನು. "ಸಂಸಾರದುಃಖತರು ಮೂಲಮಪಾಕರಿಷ್ಟಾ ದ್ವೈತಂ ಜಹಾತ್ಯಭಯಮೇತಿ ಶಿವಸ್ವರೂಪಃ, = ಸಂಸಾರವೆಂಬ ವಿಷವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕಲೆಳಸಿದವನು ದ್ವೈತಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನಾದರೆ ಶಿವಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಅಭಯವಾದ ವೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂದು ಶಿವಪುರಾಣವುಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಜನನಮರಣದುಃಖಪ್ರವಾಹರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬೇಗನೆಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ನಿರಾಧವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಬೀಜವು ವೋಕ್ಷವೆಂಬ ಅವೃತವೃಕ್ಷವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದು.

ಕಂ|| ಅರಿತರ್ಗೇಂಕರ್ತವ್ಯಂ, ತ್ವರಿತಂ? ಸಂಸಾರದುಃಖತತಿ ವಿಚ್ಛೇದಂ|| ನೆರೋಕ್ಷತರುಗೆಬಿತ್ತೇಂ|| ಸರಿಕಿಸೆಸತ್ಕರ್ಮಫಲತಸಮ್ಯಕ್ಜ್ಞಾನಂ||

ಮೂ|| ಕಃಪಧ್ಯತರೋಧರ್ಮಃ | ಕಶ್ಯುಚಿರಿಹಯಸ್ಯಮಾನಸಂಶುದ್ಧಮ್ || ಕಃಪುಂಡಿತೋವಿವೇಕೀ | ಕಿಂವಿಷಮವಧೀರಣಾಗುರುಷು || ೪||

ಟೀ|| (ಪ್ರ) ಪಧ್ಯತರಃ = ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಅತ್ಯಂತಹಿತವು, ಕಿಂ = ಏನು? (ಉ) ಧರ್ಮಃ = ವೃದ್ಧಿವು. (ಪ್ರ) ಕಃ ಶುಚಿಃ = ಅವನು ಪರಿಶುದ್ಧನು? (ಉ) ಇಹ = ಈಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಯಸ್ಯಮಾನಸಂ = ಅವನಮನಸ್ಸು, ಶುದ್ಧಂ = ಪರಿಶೋಧಿತವಾಗಿರುವುದೋ ಅವನು. (ಪ್ರ) ಪುಂಡಿತಃ ಕಃ = ಧೀರನಾವನು? (ಉ) ವಿವೇಕೀ = ವಿವೇಕವುಳ್ಳವನು. (ಪ್ರ) ಕಿಂವಿಷಂ = ಅವನು ವಿಷವು? (ಉ) ಗುರುಷು ಅವಧೀರಣಾ = ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರವು || ತಾ|| ಧರ್ಮವು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಹಿತಕರವಾದುದು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶುಚಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡವನೇ ಪರಿಶುದ್ಧನು. ಇದು ಒಳ್ಳೆಯದು ಇದು ಕೆಟ್ಟದು ಎಂಬ ವಿವೇಕವುಳ್ಳವನೇ ಪುಂಡಿತನು. ಹಿರಿಯರನ್ನು ಹೀನವಾಗಿ ಹೀಗಿಳುವುದೇ ವಿಷ ವೆನಿಸುವುದು.

ಕಂ|| ನೆರೆಹಿತಮಾವುದು? ಧರ್ಮಂ, ಪರಿಶುದ್ಧನದಾವ? ನಮಲಮತಿ ಪಂಡಿತರಾರ? ಪರಿಕಿಸೆ ವಿವೇಕವಂತರ, ಗರಳಮದೇಂ? ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಭವಮಕ್ಕುಂ || ೪||

ಮೂ|| ಕಿಂಸಂಸಾರೇಸಾರಂ | ಬಹುಶೋಪಿನಿಚಿಂತ್ಯಮಾನಮಿದಮೇವ | ಕಿಂಮನುಜೇಷ್ಟಿಷ್ಟತಮಂ | ಸ್ವಪರಂತಿತಾಯೋದ್ಯತಂಜನ್ಮ || ೫||

ಟೀ|| (ಪ್ರ) ಸಂಸಾರೇ = ಉಧಾರ್ಯಭೋಗತಿಚಕ್ರದಲ್ಲಿ, ಸಾರಂ = ಬಲವು, ಸ್ಥಿರಾಂಶವು, ರಸವು, ಪ್ರಯೋಜಕವು, ಸಮರ್ಥವಾದುದು, ಕಿಂ = ಏನು? (ಉ) ಬಹುಶೋಪಿ = ಬಹುಪ್ರಕಾರಗಳಾಗಿ, ಅತಿಗಹ್ಯವಾಗಿ, ವಿಚಿಂತ್ಯಮಾನಂ = ಆ

ಲೋಚಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಇದರಮೇವ = ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಏನುಸಾರವು? ಎಂಬುದಂತಿ
 ಸುವ. ಎಂಬುದೇಸಾರವು. (ಪ್ರ) ಮನುಜೇಷು = ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟತನುಂ = ಏಕಳ
 ವಿಷ್ಣುವಾದುದು, ಕಿಂ = ಏನು? (ಉ) ಸ್ವಪರಹಿತಾಯ = ತನ್ನ ಹೆರವರ ಪ್ರಿಯ
 ಕ್ಷಾಪಿ. ಉದ್ಯತಂ = ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ಜನ್ಮ = ಹುಟ್ಟು, ಎಂದರೆಶರೀ
 ರವು || ತಾ || ಅಪಿ ಪದಾರ್ಥಸಂಭಾವನಾನ್ಯವರ್ಗ ಗರ್ಹಾಸಮುಚ್ಚಯೇಷು,
 ಎಂಬವಾಣಿನಿಸಾತ್ರದಿಂದ ಅಪಿಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನಿಂದಾರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದ ಈಸಂಸಾರದ
 ಲ್ಲಿ ಸಾರವೇನೆಂದರೆ ಇದುನಿಂದ್ಯವೆಂದು ವಿಷಯಸುಖವನ್ನು ಹೀನವಾಗಿ ಭಾವಿಸು
 ವುದೆಸಾರವು- ಏಕೆಂದರೆ ಧ್ಯಾಯತೋವಿಷಯಾನ್ವಂಸಸ್ಸಂಗಸ್ತೇಷಾವಜಾ
 ಯತೇ | ಸಂಗಾತ್ಸಂಜಾಯತೇಕಾಮಾಃ ಕಾನಾತ್ಕ್ರೋಧೋಭಿಜಾಯತೇ | ಕ್ರೋ
 ಧಾದ್ಭವತಿಸಂವೋಹಸ್ಸಂವೋಹಾತ್ಸ್ಮೃತಿವಿಭ್ರಮಃ | ಸ್ಮೃತಿಭ್ರಂಶಾದ್ಬುದ್ಧಿನಾ
 ಶೋ ಬುದ್ಧಿನಾಶಾತ್ಪ್ರಾಣಶ್ಯತಿ, = ಈಲೋಕಸುಖಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವವರು
 ಷನಿಗೆ ಅವುಗಳೆಡನೆ ಸಂಬಂಧವುಂಟಾಗುವುದು. ಅದರಿಂದ ಕಾಮವೂ ಕಾಮದಿಂದ
 ದ ಕ್ರೋಧವೂ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಮೋಹವೂ ಮೋಹದಿಂದಭ್ರಮವೂ ಭ್ರಮದಿಂದ
 ಬುದ್ಧಿನಾಶವೂ ಉಂಟಾಗಿ ಕಡೆಗೆ ಕೆಡುವನು. ಆದುದರಿಂದ ದುಃಖಾನ್ಯತಜಡಪ್ರ
 ಚುರವಾದ ಜಗತ್ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಈಲೋಕವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಮಕಾರದಿಂದ ಹಲ
 ವುಬಾರಿ ಚಿಂತಿಸಿದರೆ ಹಾಗೆಚಿಂತ್ಯಮಾನವಾದಪ್ರಾಪಂಚಿಕವಿಷಯವೇ ಬಲವತ್ತರ
 ದುಃಖಾನ್ಯತಜಡರೂಪವಾದ ಅನರ್ಥವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು. ಅದರಿಂದ ಸ್ತುಕ್ಲಂ
 ದನವನಿತಾದಿವಿಷಯಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವಮಾನಸವು ಬುಧಕವಾಗುವುದರಿಂದಲೂ
 ಅಂತಹ ವಿಷಯಾಭಿರತಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಾರವಾದ ದುಃಖವಾಗುವುದು. ವಿಷಯಪ
 ರಾಜ್ಯಾಖನಾಗಿ ಸಂಗವರ್ಜಿತನಾಗುವುದು ಮೇಲಾದುದೆಂದೊಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.
 ಮತ್ತು, ಜನನಮರಣದುಃಖಪ್ರವಾಹರೂಪವಾದ ತಿರ್ಯಗಾಧಾರ್ವಾಧೋಗತಿಚಕ್ರ
 ದಲ್ಲಿ ಈಜನ್ಮವು, ಈಲೋಕವು, ಈಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಅನಿತ್ಯವೆಂದೂ ವ್ಯರ್ಥವೆಂದೂ
 ಹಲವು ಬಗೆಯಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರೆ ಈದೇಹಾದಿಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವುಂಟಾ
 ಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ವಿಷಯವಿರಕ್ತವಾದಮನಸ್ಸೇಮೋಚಕವಾಗುವುದರಿಂದ ಸಂ
 ಸಾರದಲ್ಲಿ ಅಸಾರತಾನುಸಂಧಾನವೇ ಆತ್ಮಂಗೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಯೋಜಕವಾಗುವುದೆಂ
 ದು ಭಾವವು. ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಯಾವವನಜನ್ಮವು ತನಗೂ ಅನ್ಯರಿಗೂ ಉಪಕರಿಸಿ
 ಮೋಲುವಾಡಲುಡ್ಯೋಗಿಸುವುದೋ ಅಂತಹವನಜನ್ಮವೇ ಬಹಳತೀತಕರವಾಗುವು
 ದರಿಂದ ತಾನುಜ್ಞಾನವನ್ನುಪಡೆದು ಇತರರಿಗೂಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಿಳಿಯುಗೊಳಿಸಬೇ
 ಕೆಂದುಭಾವವು. ಅಂತಹಜನ್ಮವೇ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಬಯಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದು.

ಕಂ || ಸಾರಮೆನಿಷ್ಟುದದೇಂಸಂ, ಸಾರದೋ? ಳಿದಸಾರಮೆಂಬಸಮ್ಯಕ್
 ಜ್ಞಾನಂ || ಆರಯೆನರರ್ಗತಿ ತಿಂತಮೇ? ಧಾರಿಣಿಯೊಳ್ ಸ್ವಪರ
 ತಿಂತಸಮುದ್ಯವ ಜನ್ಮಂ || 19 ||

ಮೂ || ಮದಿರೇವಮೋಹಜನಕಃ ಕಸ್ನ್ನೀಹೇಕೇಚದಸ್ಯವೋವಿಷಯಾಃ ||
 ಕಾಭವವಲ್ಲಿತ್ಯಷ್ಟಾ ಕೋವೈರೇಯಸ್ತ್ವಸುದ್ಯೋಗಃ || 16 ||

ಟೀ || (ಪ್ರ) ಮದಿರೇವ = ಮದ್ಯದಂತೆ, ಮೋಹಜನಕಃ = ಮೋಹವನ್ನು
 ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು, ಕಃ = ಆವುದು? (ಉ) ಸ್ನೇಹಃ = ಪ್ರೇಮವು. (ಪ) ದಸ್ಯವಃಚ
 ಕೇ = ಕಳ್ಳರೂ ಯಾರು? (ಉ) ವಿಷಯಾಃ = ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳು. (ಪ್ರ) ಭವ
 ನಲ್ಲಿಕಾ = ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಬಳಿ ಯಾವುದು? (ಉ) ತೃಷ್ಣಾ = ಆಶೆ. (ಪ್ರ) ವೈರೀ
 ಕಃ = ಶತ್ರು ವಾವನು? (ಉ) ಯಃ ತು ಅನುದ್ಯೋಗಃ = ಅಪ್ರಯತ್ನವಾವುದೋ
 ಅದು || ತಾ || ಮದ್ಯಪಾನದಿಂದ ಮೋಹವುಂಟಾಗಿ ಜ್ಞಾನಕೇರ್ತಾದಿಪ್ರಯೋ
 ಜನಗಳು ಕೆಟ್ಟಂತೆ ಲೋಕವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಪ್ರೇಮವು ಜ್ಞಾನವೈರಾ
 ಗ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕಡಿಸುವುದು. ಎಂದರೆ ಮದ್ಯಪಾನಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಬಿಡುವುದು ದು
 ಶ್ಯಕವಾದಂತೆ ಸಾಂಸಾರಿಕನಿಗೆ ದಾರಾಪುತ್ರಾದಿ ಸ್ನೇಹವುಬಿಟ್ಟು ವೈರಾಗ್ಯವುಂಟಾ
 ಗುವುದು ದುರ್ಭಟವೆಂದು ಭಾವವು | ಕಳ್ಳರವದಾರ್ಥಗಳನ್ನ ಪಹರಿಸಿದಂತೆ ಸಂಗೀ
 ತ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ ಚಿತ್ರದರ್ಶನ ಪರಿಮಳಾಘ್ರಾಣಾದಿ ವಿಷಯಗಳೂ, ಸ್ತುತಿನಿಂದಾ
 ದಿ ಶಬ್ದಗಳೂ, ಮೃದುಕಲಿನಾದಿಸ್ವರ್ಶಗಳೂ, ಕ್ರೂರಸಾಮ್ಯರೂಪಗಳೂ, ರುಚ್ಯಾ
 ರುಚ್ಯಭಕ್ಷ್ಯಗಳೂ, ಸುಗಂಧ ದುಗಂಧಗಳೂ, ಆದಿಯಾದ ಲೋಕವಿಷಯಗಳು
 ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರ್ಯಜ್ಞಾನಧ್ಯಾನ ಸಮಾಧಿಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುದಾದುದರಿಂದ ಇವೇ
 ಕಳ್ಳರೆನಿಸುವವು. ಬಳಿಗಳು ಬೆಳೆದುವ್ಯಾಪಿಸಿ ಗಹನವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುಗೊಳಿಸಿದಂತೆಸಂ
 ಸಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಆಶೆ ಯೆಡವಿಡದೆ ಬೆಳೆದು ಗಹನವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುಗೊಳಿಸುವುದೆಂದು
 ಭಾವವು | ಪ್ರಯತ್ನಶೂನ್ಯನಾಗಿ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಯಿರುವವನಿಗೆ ಅವನ ಅಪ್ರಯತ್ನ
 ವೇ ಅನರ್ಥವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅನುದ್ಯೋಗವೇ ಶತ್ರುವೆನಿಸು
 ವುದು. ಎಂದರೆ ಸತ್ಪ್ರಯೋಜನಾರ್ಥವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಯ
 ತ್ನತೀಲನಾಗಿರ ಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಕಂ || ಮದಿರೇಯವೋಲೋಹಮನೀ, ವುದಾವುದು? ಪ್ರೀತಿ. ಕಳ್ಳರಾ
 ರಃ ವಿಷಯಂಗಳ್ | ಪುದಿದೀಸಂಸೃತಿಲತೆಯಾ, ವುದಾಸ. ರಿಪು
 ವಾವನೈನಿರುದ್ಯೋಗಮೆದಲೆ || 17 ||

ಮೂ || ಕಸ್ಯಾದ್ಭಯಮಿಹಮರಣಾ | ದಂಧಾದಪಿಕೋವಿತಿಪ್ಯತೇರಾಗಿ ||
 ಕಶ್ಯಾರೂಯಿಲಲನಾ | ಲೋಚನಬಾಣೈರ್ಮ ಚವ್ಯಧಿತಃ || 18 ||

ಟೀ || (ಪ್ರ) ಇಹಭಯಂ ಕಸ್ಯಾತ್ = ಈಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಯವು ಆವುದರದೆ
 ಸೆಯಿಂದ? (ಉ) ಮರಣಾತ್ = ಸಾವಿನಿಂದ (ಪ್ರ) ಅಂಧಾದಪಿ = ಕುರುಡನಿಗಿಂತ
 ಲೂ, ಕಃ ವಿತಿಷ್ಯತೇ = ಅವ ನಧಿಕನಾಗುವನು? (ಉ) ರಾಗಿ = ವಿಷಯಾಭಿಲಾ

ಷೆ ಯುಸ್ಯವನು. (ಪ್ರ) ಶಾರ: ಕಃ= ಗಟ್ಟಿಗ ನಾವನು? (ಉ) ಯಃ= ಆವನು, ಲಲನಾಲೋಚನ ಬಾಣೈಶ್ಚ = ಹೆಂಗಳಕ ಗಳೆಂಬ ಸರಕುಗಳಿಂದಲೂ, ನವ್ಯಥಿತಃ = ಬಾಧಿಸಲ್ಪಡದವನೋ, ಅವನು॥ ॥ತಾ॥ ಸಾವಿಗಿಂತಲೂ ಹೆದರಿಕೆಯಿಲ್ಲವು; ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಅತಿಕಾಮವು. ಧನದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾಶೆ, ವೃತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿಪ್ರೀತಿ, ಇಂತಹ ಈಷಣತ್ರಯಾಭಿಲಾಷೆ ರಾಗವೆನಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಅಂತಹರಾಗವುಳ್ಳವನು ಕುರುಡನಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದವನು. ಎಂದರೆ ಅವನೇ ದೊಡ್ಡಕುರುಡನು. ಕುರುಡನಿಗೆ ಹೊರಗೆಕಣ್ಣು ತಿಳಿಯದೇಹೊರತು ಒಳಗೆಪ್ರಜ್ಞಾಚಕ್ಷುಸ್ಸು ಉಂಟಾಗಿ ರಬಹುದು. ರಾಗಿಗೆ ಹಾಗಲ್ಲ. ಹೊರಗೊಳಗೆಕೂಡ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರವು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವನೇ ಹೆಗ್ಗಡಿಗುರುಡನೆಂದುಭಾವವು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಶೂರರಾದರೇನು? ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನೋಡಿ ಸೋತುಹೋದವರೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಲ್ಲದೆ ಮನೋ ನಿಗ್ರಹವುಂಟಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತನಾದವನೇ ಶೂರನೆನಿಸುವನು.

ಕಂ॥ ತುಂಗಭಯಮೇತುಂ? ವೃತಿ, ಯಿಂಗಡ. ವೆರ್ಕುರುಡನಾವಃ ನೀ ವಣಬದ್ಧಂ ॥ ಸಿಂಗದಶೂರರದಾರ್? ಪೆ, ಲ್ಲಿಗಳಬಾಣಂಗಳಿಂದ ಭಂಗವನಾನರ್? ॥೨॥

ಮು॥ ಸಾತುಂಕರ್ಣಾಂಜಲಿಭಿಃ| ಕಿಮವೃತಮಿವಯುಜ್ಯತೇಸದುಪದೇಶಃ॥
ಕಿಂಗುರುತಯಾಮಾಲಂ| ಯದೇತದಪ್ರಾರ್ಥನಂನಾಮ ॥೪॥

ಬೀ॥ (ಪ್ರ) ಕರ್ಣಾಂಜಲಿಭಿಃ= ಕಿವಿಗಳೆಂಬಸೇರೆಗಳಿಂದ, ಪಾತುಂ= ಕುಡಿ ವುದಕ್ಕೆ, ಅಮೃತಮಿವ= ಹಾಲಿನಂತೆ, ಕಿಂಯುಜ್ಯತೇ= ಆವುದುತಕ್ಕುದು? (ಉ) ಸದುಪದೇಶಃ= ಸತ್ಪುರುಷರ ಉಪದೇಶವು. (ಪ್ರ) ಗುರುತಯಾಃ ಮಾಲಂ ಕಿಂ = ದೊಡ್ಡತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? (ಉ) ಅಪ್ರಾರ್ಥನಂನಾಮಯತ್ತದೇತತ್— ಆಥವಾ—ಎತದಪ್ರಾರ್ಥನಾನಾಮಯತ್ತತ್= ದೊಡ್ಡತನವನ್ನು ಬಯಸದೆ ಯಿರುವಿಕೆ— ಅಲ್ಲದೆ— ಆರಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವಧನವನ್ನಾದರೂ ಭೋಗಾರ್ಥವನ್ನಾದರೂ ಯಾಚಿಸದೆಯಿರುವಿಕೆ॥ ॥ತಾ॥ ಬಾಯಾರಿಕೆಗೊಂಡ ದಾರಿಗನು ಸೇರೆಗಳಿಂದ ಮಧುರೋದಕವನ್ನು ಎಷ್ಟೋರುಚಿಯಾಗಿ ಕುಡಿದು ತೃಪ್ತಿಹೊಂದುವಂತೆ ಒಳ್ಳೆಯವರು ಹೇಳುವ ಒಳ್ಳೆಯಮಾತುಗಳಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಗ್ರಹಿಸಿ ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. ತನಗೆಗೌರವವಾಗ ಬೇಕೆಂದು ಬಯಸದೆಯೆ ನಿರಹಂಕಾರಿಯಾಗಿರುವನಿಗೆ ಅವನ ಸಾಧುತ್ವವೇ ಗೌರವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ, ಲೋಕರು ಯಾಚಕನನ್ನು ನೋಡಿ ಹೀನನನಾಗಿ ಭಾವಿಸುವರಾದುದರಿಂದ ಆರಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವನನ್ನು ಯಾಚಿಸದವನಿಗೆ ಅಯಾಚಿತವ್ರತವೇ ದೊಡ್ಡತನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೆಂದೂ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಕಂ॥ ಕಿಂಸೇರೆಗಳೆಂಕುಡಿಯಲ್, ಸವಿದಮಂದಂಪೋಲ್ವುದೇಂ? ಸದು ಪದೇಶಂಗಳ್. ತವೆಗೌರವಮಾಲಮದೇಂ? ಪ್ರವಿದಿತಮಪ್ರಾರ್ಥನಮೆನಿಸಾಯಿದುವೆವಲಂ॥ ॥೪॥

ಮು॥ ಕಿಂಗಹನಂ ಸ್ತ್ರೀಚರಿತಂ| ಕಶ್ಚತುರೋಯೋನುಂಡಿತಸ್ತೇನ॥
ಕಿಂದಃಖಮಸಂತೋಪಃ| ಕಿಂಲಾಘವಮಧಮತೋಯಾಚ್ಛಾ॥೫॥

ಬೀ (ಪ್ರ) ಗಹನಂ ಕಿಂ= ಅಡವಿ ಯಾವುದು? (ಉ) ಸ್ತ್ರೀಚರಿತಂ= ಹೆಂಗಳಸರನಡತೆ, (ಪ್ರ) ಚತುರಃ ಕಃ= ಜಾಣನಾವನು? (ಉ) ತೇನ ಯಃನಖಂಡಿತಃ= ಆಹೆಂಗಳನಡತೆಯಿಂದ ಆವನು ಭಂಗಪಡಿಸಲ್ಪಡನೋ ಅವನು. (ಪ್ರ) ದುಃಖವಾವುದು? (ಉ) ಅಸಂತೋಪಃ= ಅತ್ಯಪ್ತಿ. (ಪ್ರ) ಲಾಘವಂಕಿಂ= ಹೆಗುರಾದುದಾವುದು? (ಉ) ಅಧಮತೋಯಾಚ್ಛಾ= ನೀಚನಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಾಚಿಸುವಿಕೆ॥

ತಾ॥ ಸ್ತ್ರೀಯರಚರಿತ್ರವುಅರಣ್ಯದಂತೆ ಹೊಗಲಾಗದುದಾಗಿ ಅನೇಕಾನರ್ಥಕರವಾಗುವುದರಿಂದ ಭಯಂಕರವಾಗುವುದರಿಂದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೋಗಬಾರದು. ಫಲವುಷ್ಪಸಮಿತ್ಕುಶಾದಿ ಪ್ರಯೋಜನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುವುದಾದರೆ ಕಂಟಕಚೋರವ್ಯಾಘ್ರಾದಿಭಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಜಾಗರೂಕತೆ ಉಂಟಾಗಿರಬೇಕಾದುದುಹೇಗೆನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ತ್ರೀಸಂಬಂಧವೇ ಅಯುಕ್ತವು. ಧರ್ಮಪ್ರಜಾಸಂವತ್ಯರ್ಥವು ಸ್ತ್ರೀಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಮಾತಿರೇಕ ದುರಾಶಾದುಷ್ಕೃತವ್ಯಾವೋಹಾದಿ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೆಡದೆಯಿರುವಂತೆ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಿದ್ದು ವಿರಕ್ತನಾಗ ಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು । ಸ್ತ್ರೀಯರನಡತೆಗಳಿಂದ ಭಂಗಪಡದವನೇ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ- ಎಂದರೆ, ಮದಿವೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ತೊಂದರೆಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿರಕ್ತನಾಗಿರುವುದೇ ಮೇಲು । ಉಂಟಾದಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಹೊಂದುವವನಿಗೆ ದುಃಖವು ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಅತ್ಯಪ್ತಿಯೇ ದುಃಖವಾಗಿರುವುದು । ಉತ್ತಮರಲ್ಲಿ ಯಾಚಿಸಿದರೆ ಗೌರವವುಕೆಡದು. ನೀಚರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಾಚಿಸಿದರೆ ಲಾಭವೇನೂಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೂ ಇದ್ದ ಗೌರವವುಕೆಟ್ಟು ಹೆಗುರಾಗಿ ಹೋಗುವನು.

ಕಂ॥ ವಿಪಿನಮದೇಂ? ಸ್ತ್ರೀಚರಿತಂ, ನಿಪುಣರದಾರ್? ರದರಿನಲೆ ಮುರಿಯಲ್ಪಡದರ್? ಕೃಪಗೈ ದುಃಖಮೆನಿವುದೇ, ನಪತ್ಯಪ್ತಿಯೆ. ಲಘುತೆಯೇ? ನಧಮಯಾಚನೆಯ್ಯೆ॥ ॥೬॥

ಮು॥ ಕಿಂಜೀವಿತಮನವದ್ಯಂ । ಕಿಂಜಾಡ್ಯಂಪಾಲತೋವ್ಯನಭ್ಯಾಸಃ॥
ಕೋಜಾಂತಿವಿವೇಕೇ । ಕಾನಿವ್ರಾಮುಂಠತಾಜಂತೋಃ ॥೧೦॥

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ಜೀವಿತಂ ಕಿಂ= ಬದುಕುವುದು? (ಉ) ಅನವದ್ಯಂ= ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾದುದು. (ಪ್ರ) ಜಾಡ್ಯಂಕಿಂ= ಮೂಢತ್ವವಾವುದು? (ಉ) ಪಾಠರ್ಥೋಪ್ಯುನಿಭ್ಯಾಸ= ಓದಿದುದನ್ನು ಚಿಂತನೆಮಾಡದಿರುವಿಕೆ. (ಪ್ರ) ಕಂ ಜಾಗತಿ= ಅವನು ಎಚ್ಚೆತ್ತಿರುವನು? (ಉ) ವಿವೇಕೀ= ವಿವೇಕವುಳ್ಳವನು. (ಪ್ರ) ನಿದ್ರಾಕಾ= ನಿದ್ರೆಯಾವುದು? (ಉ) ಜಂತೋಃ ಮೂಢತಾ= ಪ್ರಾಣಿಯ ಮೂಢತ್ವವೆ||

ತಾ|| ಮನುಷ್ಯಪ್ರಾಣಿಗೆ ದೋಷವಿಲ್ಲದ ಬದುಕೇ ಜೀವನವೆನಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಓದಿದುದನ್ನು ಚಿಂತನೆಮಾಡದೆ ಬಿಡುವುದೇ ಮೃಗಕೃತ್ಯವು. ವಿವೇಕವುಳ್ಳವನು ಸಂಸಾರಾಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚೆತ್ತು ವಿರಕ್ತನಾಗುವನು. ತಿಳಿವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯೇ ನಿದ್ರೆಯೆಂದೊರೆಯಬಹುದು.

ಕಂ|| ಜಠತೆಯದೇಂ? ಕಲ್ಮೋದಂ, ಬಿಡುವುದು. ಬದುಕದಾವು? ದನವವ್ಯಗುಣಂ | ಬಿಡದೆಟ್ಟರಾಂತನಾಮಾ? ನುಡಿ ಪಂಡಿತನಲ್ಲೆ. ನಿದ್ರೆಯಾವುದು? ಮೂಢ್ಯಂ||

||೧೦||

ವಾ|| ನಳಿನೀದಳಗತಜಲವ | ತ್ತರಳಂಕಿಯೌವನಂಧನಂಚಾಯಃ||

ಕಥಯಪುನಃಕೇಶಿನಃ | ಕಿರಣಸಮಾಸ್ಪಜ್ಜನಾವಿವ||

||೧೧||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ನಳಿನೀದಳಗತಜಲವತ್= ತಾವರೆಯಲೆಯ ಮೇಲಣನೀರಿನಂತೆ, ತರಳಂ ಕಿಂ= ಚಂಚಲವಾದುದು ಆವುದು? (ಉ) ಯೌವನಂಧನಂ ಆಯುಷ್ಠ = ಪ್ರಾಯವು ಧನವು ಆಯುಷ್ಯವಾಗುವುದು. (ಪ್ರ) ಪುನಃ= ಇನ್ನೂ, ಕಥಯ= ಹೇಳು. ಶಶಿನಃಕಿರಣಸಮಾಃ ಕೇ= ಚಂದ್ರನಕಿರಣಗಳೊಡನೆ ಸಮಾನರಾದವರಾರಾ? (ಉ) ಸಜ್ಜನಾವಿವ= ಸತ್ಪುರುಷರೇ ಸರಿ||

||ತಾ|| ತಾವರೆಯಲೆಯಮೇಲೆ ನಿಂತನೀರು ಎಲೆಗೆ ಅಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ವಾದುದರಿಂದ, ಎಲೆಕೊಂಚಕದಲಿದರೆ ನೀರೇಕದಲುತ್ತಲೆಯಿದ್ದು, ಕೊಂಚಗಾಳಿಬಂದಾಗ ಜಾರಿಹೋಗುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಶರೀರವು ಕಾಲಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಾಯದಬಲವು ಕೊಂಚವುಂಟಾದರೂ ಅದು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಲಾರದು. ಮುಂದಿನಲ್ಲಿ ಯೌವನಶಕ್ತಿ ತಪ್ಪುವುದು. ಒಳ್ಳೆಯ ಹೊತ್ತುಬಂದಾಗ ಸತ್ಕರ್ಮಪರಿವಾಕದಿಂದ ಧನವು ಕೊಂಚಮಟ್ಟಿಗೆ ದೊರೆಯುವುದೇ ಹೊರತು ದೊರೆತಧನವೆಲ್ಲ ಪೂಜ್ಯವಾಗದೆನಿಲ್ಲುವುದೆಂದಾದರೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿಬಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದೆಂದಾದರೂ ಎಣಿಸಿಕೂಡದು. ಅದು ನಿಂತೆಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದಲ್ಲ. ಆಯುಷ್ಯವೆಂದರೆ ಜೀವಿಸಿರಬೇಕಾದಕಾಲವು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಕಡಮೆಯಾಗುವುದು. ಎಂದರೆಯೌವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ ಸುಖವುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು. ಧನವು ದೊರೆತಾಗ ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ಸುಖವುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು.

ಆಯುಷ್ಯ ಪ್ರೀಣವಾಗಿಹೋಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನಾವು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಲಾರೆವೆಂದು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು. ಚಂದ್ರಕಿರಣಗಳು ತಣ್ಣನೆ ಬೆಳಗುತ್ತ ಜನರಿಗಾಹ್ಲಾದಕರಗಳಾಗಿರುವುವು. ಹಾಗೆಯೇ ಸತ್ಪುರುಷರಾದ ದ್ವೇಷಾಸಾಯಾದಿದೋಷಗಳಿಲ್ಲದೆ ದಯಾದಿಸುಣಗಳೆಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಶಾಂತರೂ, ಪರರಿಗೆ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಉಪಕರಿಸುವುದರಿಂದ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವರೂ, ಆಗುತ್ತಿರುವರು.

ಕಂ|| ತಾವರೆಯಲೆಯಮೇಲೆರವೋ, ಲಾವುದು ಚಂಚಲವೆನಿಸುವುದು? ಧನಮಾಯುಷ್ಯಂ | ಯೌವನಮಯು. ವಿಧುಕರನಿಭ, ನಾವನೆನಿಸುವೆಂ? ವಿಚಾರಿಸಲ್ ಸತ್ಪುರುಷಂ

||೧೧||

ವಾ|| ಕೋನರಕಃಪರವಶತಾ | ಕಿಂಸೌಖ್ಯಂಸರ್ವಸಂಗವಿರತಿರವ್ಯ||
ಕಿಂಸತ್ಯಂಭವಾತುತಂ | ಪ್ರಿಯಂಚಕಿಂಪ್ರಾಣಿನಾಮಸವಃ||೧೨||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ನರಕಃ ಕಃ=ನರಕ ವಾವುದು? (ಉ) ಪರವಶತಾ=ಇತರರ ಅಧೀನವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವಿಕೆ. (ಪ್ರ) ಸೌಖ್ಯಂ ಕಿಂ=ಸುಖವಾವುದು? (ಉ) ಯಾ ಸರ್ವಸಂಗವಿರತಿಃ ಸಾ=ಆವುದು ಸಕಲಸಂಬಂಧ ಪರಿತ್ಯಾಗವೋ ಅದು. (ಪ್ರ) ಸತ್ಯಂಕಿಂ=ಸತ್ಯವಾವುದು? (ಉ) ಭವಾತುತಂ=ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಷ್ಟವಾದುದು. (ಪ್ರ) ಪ್ರಿಯಂ ಕಿಂ=ಇಷ್ಟವಾದುದು ಆವುದು? (ಉ) ಪ್ರಾಣಿನಾಮಸವಃ=ಶರೀರಧಾರಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಗಳು||

||ತಾ|| ಹೆರವರ ಕೈಕೆಳಗೆ ನೀಚನಾಗಿರುವುದೇ ನರಕದಂತೆ ದುಃಖಕರವಾದುದು. ಈಷಣತ್ರಯ ಸಂಬಂಧಗಳಿಂದ ತಾವತ್ರಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ತೊಂದರೆಗೊಳ್ಳುವಂತಹ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನನುಸೌಖ್ಯವಾದರೂ ಇಲ್ಲ. ವಿಷಮಿಶ್ರಿತಾನ್ನದಂತೆ ವಿಷಯೋಪಭೋಗವು ನನುಸುಖವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ ಅದು ದುಃಖಸಂವಳಿತವೂ ನಶ್ವರವೂ ಆಗುವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಶಾಶ್ವತಸುಖವು ದೊರೆಯದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಯಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಿ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅಂತಹ ಸನ್ಯಾಸವೇ ಸುಖಕರವಾಗುತ್ತಿರುವುದು. “ಸತ್ಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾತ್ಪ್ರಿಯಂಬ್ರಾಹ್ಮಣಾತ್ ನಬ್ರಾಹ್ಮಣಾತ್ಸತ್ಯಮಪ್ರಿಯಂ | ಪ್ರಿಯಂಚ ನಾನ್ಯತುಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ದೇಷಧರ್ಮಸ್ಸನಾತನಃ”=ಪರರಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿಯೂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಾತನ್ನೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಯಥಾರ್ಥವಾದರೂ ಪರರಿಗೆ ನಿಷ್ಕರವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳಬಾರದು. ಪರರಿಗಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಅಸತ್ಯವಾಡಬಾರದು. ಇದು ಶಾಶ್ವತಧರ್ಮವು. ಎಂಬ ಸ್ತೋತ್ರಪ್ರಮಾಣವಿರುವುದರಿಂದ ಅನ್ಯರಿಗೆ ಹಿತವಾಗುವಂತೆ ಹೇಳಿ

ದ ಯಥಾರ್ಥವಚನನೇ ಸತ್ಯವೆನಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಈ ಪಠ್ಯತ್ರಯಾದಿ ವ್ಯವಹಾರವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಮನುಕಾರವಿಷಯ ವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಲೋಕವಿಷಯ ಗಳು ಸ್ವಸುಖ ಸಾಧನಗಳೆಂದು ಪ್ರೀತಿವಿಷಯವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ದೇಹಧಾರಿ ಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆವುದೂ ಆಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರದು. ಮತ್ತೇ ನೆಂದರೆ - ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವರವರ ಪ್ರಾಣವೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಿಯ ವಾದುದು. ಈಮಾತು ದೃಷ್ಟಾತ್ರವಾಗಿ ದಿಷ್ಟದರ್ಶಕವಾದುದೇ ಹೊರತು ತಾತ್ಪ್ರಿಕವಲ್ಲವು. "ಆತ್ಮನಸ್ತುಕಾಮಾಯ ಸರ್ವಂಪ್ರಿಯಂಭವತಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ಬೃಹದಾರಣ್ಯ ಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯವಾದುದೂ ಇಲ್ಲ. ಆತ್ಮಜೈತನ್ಯವೇ ಪ್ರಿಯವು, ಎಲ್ಲರೂತಮ್ಮ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ದಾರವುತ್ರಾದಿ ಸರ್ವ ಸು ಖಗಳನ್ನಾ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವರಾದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾದುದು ಸಜ್ಜಿದಾ ನಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೊಂದೆಂದು ಭಾವವು. ಎಂದರೆ ಸ್ವರೂಪಸುಖವೇ ಪ್ರಿಯವಾದುದೆಂದು ಫಲಿತಾರ್ಥವು.

ಕಂ॥ ಆವುದುನರಕಂ ಪರವಶ್ಚ, ಭಾವಂ ಸುಖವಾವುಃ ದಖಿಲಸಂಗವಿರತಿಯೈ॥
ಆವುದುಸತ್ಯಂಭೂತಂ, ತಾವಹ ಮುರೇತಮದಾವುಃ ದವರರರಾತ್ಮಂ ೧೨॥

ಮೂ॥ ಕೋನರ್ಥಫಲೋಮೂನಃ | ಕಾಸುಖದಾಸಾಧುಜನಮೈತ್ರೀ॥
ಸರ್ವವ್ಯಸನವಿನಾಶೇ | ಕೋದಕ್ಷಸ್ಸರ್ವಥಾತ್ಯಾಗೀ॥ ॥೧೩॥

ಟೀ॥ (ಪ್ರ) ಅನರ್ಥಫಲಃ ಕಃ=ಕೇಡುಗಳೇ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ದಾವುದು? (ಉ) ಮಾನಃ=ಗವಃವು. (ಪ್ರ) ಸುಖದಾಕಾ=ಸುಖವೀವುದು ಆವುದು? (ಉ) ಸಾಧುಜನಮೈತ್ರೀ=ಸಂತರೋಡನೆ ಕೆಳೆ. (ಪ್ರ) ಸರ್ವವ್ಯಸನವಿನಾ ಶೇ ದಕ್ಷಃ ಕಃ=ಎಲ್ಲಾ ಸುಖಗಳನ್ನೂ ಹೋಗೊಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಗ ನಾವನು? (ಉ) ಸರ್ವಥಾತ್ಯಾಗೀ=ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ವಿರಕ್ತನಾದವ ನು॥ * ॥ ತಾ— "ಅಹೇರಿವರ್ಣ ತೋಭೀತಃ ಸನ್ಮಾನಾನ್ಮರಣಾದಿವ | ಕುಣ ವಾ ದಿವಯಃ ಸ್ತ್ರೀಭ್ಯಃ ತಂದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣಂವಿದುಃ, =ನಾಗರಹಾವಿಗೆ ಹೆದರಿ ದಂತೆಸಾಲಕ್ಕೆ ಹೆದರಬೇಕು. ಸಾವಿಗೆ ಹೆದರಿದಂತೆ ಸಮಾನಕ್ಕೆ ಹೆದರಬೇಕು. ಹೆಣಕ್ಕೆ ಹೆದರಿದಂತೆ ಹೆರವರಹೆಗಳಿಗೆ ಹೆದರಬೇಕು. ಎಂದರೆ ಸಾಲಮಾಡಬಾ ರದು, ವಿಧಿವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದರೂ ಅತಿಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ತೀರಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕು. ನಾನೇ ದೊಡ್ಡವನು, ನನಗೇ ಅಗ್ರತಾಂಬಾಲವು ಬರಬೇಕು, ನನಗೇ ಮರಾಧೆ ನಡೆಯಬೇಕು, ಒಳ್ಳೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕು, ಹೀಗೆಂದುಭಾವಿಸಿ ಗರ್ವಿಸುವವನಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಕೇಡುಗಳೂ ಉಂಟಾಗಿ ಕಡೆಗವನು ನಾಶವಾಗಿಹೋಗು

ವನು. ಅದುದರಿಂದ ಗರ್ವಿಸಬಾರದು. ಇತರರು ತನ್ನನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದ ರೊ ತಾನು. ವಿನೀತನಾಗಿರಬೇಕು, ಅಂತಹವರಿಗೆ ಅನರ್ಥಗಳೂಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ಹೊರತು, ಮಾನವನ್ನುವೇಕ್ಷಿಸುವವರಿಗೆ ತೊಂದರೆಗಳು ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲವಾಗಿ ಹಿರಿಯ ರು ತನ್ನನ್ನು ಗೌರವಿಸಲುಬಂದಾಗ ಮರಣಕ್ಕೆ ಹೆದರಿದಂತೆಮಾನಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ತಪ್ಪಿ ಸಿಕೊಂಡು ಹಲವರನಡುವೆ ಮಾನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದಿರಬೇಕು. ಆಮಾನವು ತಾತ್ಪ್ರಿಕವಾಗಿ ಸಂತೋಷಕ್ಕೀರಿಕರವೆಂದು ತೋರಿದರೂ ಅಂತಹವನಿಗೆ ವ್ಯಾಧ್ಯಾಪ್ತವೂ ಆ ಯುಷ್ಯಕ್ಷಯವೂ ಬಹುಜನದ್ವೇಷವೂ ಅಸಾಯಾವರಿಯಿಂದ ಹಾನಿಯು ತಪ್ಪದೆಂ ದು ಭಾವವು. ಹೇಡಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ನೋಂದಿರೆ ಹೊಲಿತಂ ಟಿ ಬರುವುದು, ಅಪವಿತ್ರವು, ಅಸ್ವಶ್ಯವು, ಅಮಂಗಳವು. ಹಾಗೆಯೇ ಪರಸ್ತ್ರೀ ಯರಿಂದ ತನಗೆ ಸುಖವಾಗದು. ಸುಖವೂ, ಭಯವೂ, ಅಪಕೀರಿಯೂ, ಧನಹಾ ನಿಯೂ, ರೋಗವೂ, ಪ್ರಾಣಹಾನಿಯೂ, ನರಕವೂ, ಉಂಟಾಗುವುದು. ಆದುದ ರಿಂದ ಪರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಲೇಬಾರದು, ಅವರೊಡನೆ ಅಪ್ರಕೃತ ವಾಗಿ ಮಾತಾಡ ಬಾರದು, ಪರಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಮತಿಮಾಳ್ಳುದು ಅಮಂಗಳವೂ ವಾ ವವೂ ಆಗಿರುವುದು. ಎಂದರೆ ಸಾಲಮಾಡದೆ ಅನ್ಯಾಜನವನ್ನು ಪಡೆದು, ತಾನಾಗಿ ಮಾನವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ವಿನಯಶೀಲನಾಗಿ, ಪರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೆಳಸದೆ ಅವರಾಗಿ ಬಂದ ರೂ ಬಿಡಲಾವನೈವೈವೈವನೊಂದಿ. ಬಾಳುವವನು ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನಿಸುವನು. ಹೀಗೆದಶವಿಧ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಗೊಳಿಸಿದಶಾಸ್ತ್ರ ದಿಂದ ಮಾನವು ಸರ್ವಾನರ್ಥಕರವೆಂದು ಲೋಕಾನುಭವಿಸಿದ್ದವೆನಿಸಿ ತಿಳಿಯಬಂದಿ ರುವುದು. ಅದೂಅಲ್ಲದೆ— "ಮಮೇತಿ ಬಧ್ಯತೇಜ ತುರ್ನಮಮೇತಿವಿಮುಚ್ಯತೇ, ಇದುನನ್ನದೆಂದು ಅಭಿಮಾನಿಸಿದರೆ ಅದು ಅವನಿಗೆ ಸಂಸಾರವಾಗಿ ಬಾಧಕವಾಗುತ್ತಿ ರುವುದು. ಇದು ನನ್ನದಲ್ಲವೆಂದುವಿರಕ್ತನಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಅದರಸಂಸಾರವು ಬಿಡು ವುದು. ಎಂದುಪನಿಷದರ್ಥವಾಗುವುದರಿಂದ "ಅಹಮಿದಮಮೇದಮಿತಿ ನೈಸರ್ಗಿ ಕೋಯಂ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರಃ ಅಸ್ಯಾನರ್ಥಹೇತೋಪ್ರಹಾಣಾಯ, ಶರೀರವೇ ನಾನು, ಇದುನನ್ನದು, ಇಂತಹ ಅಧ್ಯಾಸದಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸರ್ವಾನರ್ಥಗಳೂ ಉಂಟಾ ಗುವುವೆಂದು ಅಧ್ಯಾಸಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಗದಾಚಾರ್ಯರು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿಸಿರುವಂತೆಮಾ ನವು ಸರ್ವಾನರ್ಥಕರವೆಂದು ಗುಣಾಭಿಪ್ರಾಯವು॥ "ಸತ್ಯಂ ಗಸ್ಸರ್ವಸೌಖ್ಯದಃ ಫುಂಸಾಂ, = ಸತ್ಪರುಷರೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವು ಪುರುಷರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವುದು. ಎಂತೆಂದರೆ "ಸತ್ಯಂ ಗತ್ವೇನಿಸ್ಸಂಗತ್ಯಂ ನಿಸ್ಸಂಗತ್ವೇನಿ ವೋಹತ್ಯಂ, ನಿವೋಹತ್ವೇನಿಶ್ಚಲಚಿತ್ತಂ ನಿಶ್ಚಲಚಿತ್ತೇ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿಃ, = ಒ ಳ್ಳೆಯವರೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವೇರ್ಪಟ್ಟರೆ ಬೇರೆಕೆಟ್ಟ ಸಂಬಂಧಗಳಿಲ್ಲವೂ ತಾನಾಗಿ ಬಿ ಟ್ಪುಹೋಗುವವು. ದುರ್ದಿಷಯಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ ದವನಿಗೆ ದ್ವೈತಭ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾ

ಮೋಹವು ತೀರಿಹೋಗುವುದು. ಅಂತಹವನಮನಸ್ಸು ಜಲಿಸದಿಟ್ಟಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಅವನೇ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನೆನಿಸುವನು. ಆತನು ಬ್ರಹ್ಮಾಕಾರಾಕಾರಿತ ನಿರ್ಮಲವು ಕಾಂತಃಕರಣವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ದಗ್ಧ ಪಟನ್ಯಾಯದಿಂದ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಪರಿಕ್ಷಯಂ ತವು ವೃತ್ತಿಶೂನ್ಯನಾಗಿ ದೇಹಧಾರಣವನ್ನು ಮಾಡುವನಾದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಚರಮವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವನೇ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನೆನಿಸುವನು. ಶುಕ ವಾಮದೇವಭರತಾದಿಗಳಂತಹವರೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಅವರಿಗೆ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರವು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಪ್ರಾರಬ್ಧಾಯತ್ತವಾಗಿ ಉಂಟಾದರೂ ಅದು ಅವರಿಗೆ ಬಂಧವಾಗಲಾರದು. ಇದು ಭಜಗೋವಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯಶಿಷ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮೂಲಪ್ರಮಾಣವೇನೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನವಾಸಿಷ್ಠದಲ್ಲಿ "ಕೃಷ್ಣೋ ಭೋಗೀಶುಕಸ್ತಾಗ್ರೀ ನೃಪೌ ಜನಕರಾಘವೌ, ವಸಿಷ್ಠಃ ಕರ್ಮನಿರತಃ ಪಂಚೈತೇ ಜ್ಞಾನಸಂಮತಾಃ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮೋಹಶಶಹಸ್ತ್ರೋಯರನ್ನು ಭೋಗಿಸಿದರೂ ಆತನ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಂದಿಲ್ಲವು. ಶುಕಮಹರ್ಷಿ ಹುಟ್ಟು ಸನ್ಯಾಸಿಯಾದರೂ ಮೀಕ್ಷಿದಾದಿ ರಾಜರಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವು ಸಂಗವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ವರ್ಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆತನವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ನೂ ಕುಂದಿಲ್ಲವು. "ಕರ್ಮಣೈವಹಿಸಂಸಿದ್ಧಿ ಮಾಸ್ಥಿ ತಾಜನಕಾದಯಃ, ದುಷ್ಯಾಂತಿಕ್ಷಯತಸ್ತಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯಾನಪ್ಯನುಗೃಹ್ಯತಃ | ನಕಶ್ಚಿತ್ಪ್ರಕ್ಷವಾತೋಸ್ತಿ ಶ್ರೀತೋಷ್ಠ ಸಮದರ್ಶಿನಃ | ರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರಶಾಸತಸ್ತಸ್ಯ ವಿದೇಹಸ್ಯ ಮಹೀಪತೇಃ | ನ ರಾಜ್ಯವಿಷಯೈರ್ಲೇಪಃ ಪದ್ಯವತ್ರಾಂಭಸೋಯಥಾ | " = ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೇ ಜನಕಾದಿರಾಜಯೋಗಿಗಳು ಸಿದ್ಧಿಯೊಂದಿದರೆಂದು ಭಗವದ್ಗೀತಾವ ಜನವುಂಟು. ಜನಕ ರಾಯನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದುಕಾಲನ್ನೂ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದುಕಾಲನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ದ್ವಂದ್ವಾತೀತನಾಗಿ ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಯಪರಿಪಾಲನಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಚಿರಕಾಲವು ವಹಿಸಿದನು. ಆತನಿಗೆ ನೀರಸಂಬಂಧವು ತಾವರೆಯೆಲೆಗೆ ಉಂಟಾಗದಂತೆ ರಾಜ್ಯವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಸುವಾದರೂ ಮಮಕಾರವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲವು. "ಶ್ರೀತಾವಿಯೋಗ ಖಿನೋಪಿ ಹತ್ಯಾರಾವಣವಾಹವೇ | ಶಿವಲಿಂಗಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ವಸ್ತಮೇಧಕೈಃ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ವಿಮುಕ್ತೋಽಪಿ ರಜಕೋಕ್ತ್ಯವಮಾನತಃ | ಪ್ರಾಪ್ತುಸೀತಾಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಮುಹುಃಖಿನೋಽಪಿ ರಾಘವಃ | ಬಿದಾನಂದಮಯೋರಾಮಃ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮೈಕತ್ವದರ್ಶನಾತ್ | ದಶವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿದಶವರ್ಷಶತಾನಿಚ | ಶಶಾಸಪೃಥಿವೀಮೇನಾಂ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತೋಽಪಿ ರಾಘವಃ | ರಾಜೇತಿನಾಮಂತವ್ಯೋರಾವೋಜ್ಞಾನವತಾಂವರಃ | ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಬ್ರಹ್ಮಭವತೀತ್ಯುಕ್ತ್ಯಾಬ್ರಹ್ಮೈವನಾನ್ಯಥಾ, = ದಶರಥರಾಜನಂದನನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಶ್ರೀತಾವಿಯೋಗ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮವುತ್ರ

ನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ರಾಮಲಿಂಗಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯಮೇಧಾದಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಾವಣಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ೧೧ ಸಾವಿರ ಸಂವತ್ಸರಗಳು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುವಾಗ ಕಷ್ಟಾರ್ಜಿತೆಯಾದ ತನ್ನ ಮಡದಿಯನ್ನು ಅಗಸ ನವಮಾನವಜನದಿಂದ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಿದರೂ, ಆತನು "ರಾಜ್ಯಾಂತೇನರಕಂಧ್ರುವಂ,, ಎನಿಸುವ ನಿದ್ಯನಾದರಾಜನಾಗಲಾರನು. ಏಕೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಾದವನು ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಆಗುವನೆಂದು ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯವುಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸ್ವಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನೆನಿಸುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಪೂಜ್ಯನಾಗುವನೆಂದು ಜ್ಞಾನವಾಸಿಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. "ಗಹನಾಕರ್ಮಣೋಗತೀಃ, ಕರ್ಮದಿಂದ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದು ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರವೊರೆವುದು. "ಪ್ರವಾಯತೇ ಅದೃಥಾಯ ಜ್ಞರೂಪಾ... ಜರಾವೃತ್ಯಂತುಂ ಪುನರೇವಾಪಿಯಂತಿ,, = ಕರ್ಮಗಳು ಹಳೆಯಹಡಗುಗಳಂತಹವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಹೋಗುವಾಗ ಅವು ಒಡೆದುಹೋಗುವುದರಿಂದ ಅವರು ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗುವರು. ಎಂದು ಕಥನ ಲ್ಯುಪನಿಷತ್ತು ವಚಿಸುವನು. "ನಕರ್ಮಣಾನಪ್ರಜಯಾಧನೇನ ತ್ಯಾಗೇನೈಕೇನಮೃತತ್ವಮಾನಶಃ,, = ಕರ್ಮಗಳಿಂದಾದರೂ ಅರ್ಥದಿಂದಾದರೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೊಂದಲಾರರು. ಇನ್ನಾವುದರಿಂದೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ಸಹಕಾರಿಯಾದ ನನ್ಯಾಸವೊಂದರಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದೆಂದು ವೈರಾಗ್ಯಪುಶಂಸೆ ಯಜುರ್ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾಯಮಾಣವಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸಂತತವೂ ಕರ್ಮಠನಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ಜ್ಞಾನಾಚಾರ್ಯನು ಹೇಗಾಗುವನೆಂದರೆ— "ಯೋಗಿನಃ ಕರ್ಮಕುರ್ವಂತಿಸಂಗತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ತ್ವಶುದ್ಧಯೇ,, = ಯೋಗಿಗಳು ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನು ತೊರೆದು ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿರ್ದಿವಾಗಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವರು. "ಕುರ್ವನ್ನಪಿನಲಿಪ್ಯತೇ,, = ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅವನಿಗೆ ತಲೆವಿಲ್ಲವು. "ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಸ್ಸರ್ವಕರ್ಮಾಣಿ ಭಸ್ಮಸಾತ್ಕುರುತೇ ತಥಾ,, ಜ್ಞಾನವೆಂಬೆಂಕಿ ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳೆಂಬ ಪುಣ್ಯಪಾಪೇಧನಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮಮಾಡುವುದು. ಎ ದಿಂತುಭಗವದ್ಗೀತಾಪ್ರಮಾಣವುಂಟು. "ತಸ್ಯಮೇನಲೋಮವಿಯಾತೇ,, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲದ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ತಲೆಗಳನ್ನು ಜಾರೊಡೆದುಸರಿಗಳಿಗಿಟ್ಟೆನು. ತ್ವಷ್ಟೈವಬ್ರಹ್ಮವುತ್ರನಾದ ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದೆನು. ಇಷ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ನನ್ನ ರೋಮವಾದರೂ ಕಿತ್ತುಹೋಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತನಗುಂಟಾಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಪ್ರತರ್ಧನ ನೆಂಬವನಿಗೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕಾಷೀತಕೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಶುಕಜನಕ ರಾಮವಸಿಷ್ಠರು ಲೋಕವ್ಯವಹಾರಸಕ್ತರಾಗಿ

ದ್ವರಾ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಅವರ ಜ್ಞಾನಮುಖವದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ದ್ವೈತವಾಸನಾಲೇಪವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಿಸ್ತಾಂತವಾಯಿತು. ಸತತಾಸಂಗ ದ್ಯಾರಮಾತು ವಿಮುಕ್ತೇಃ, = ಸತ್ಪುರುಷರ ಸ ಬಂಧವು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬಾಕಲಾಗಿರುವುದು. “ಸತ್ಸಂವೈಶ್ರೀವಿಧೇಯಾ, = ಸಂತರೂಡನೆ ಕೆಳೆ ಬೆಳೆಸಲ್ಪಡ ಬೇಕು. “ಸತ್ಸಂ ಗತಿಃ ಕಥಯಂತೀನಕರೋತಿಪುನಾಂ, = ಒಳ್ಳೆಯವರೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ವ.ನುಷ್ಯರಿಗೆ ಯಾವವೋಲನ್ನುಂಟುಮಾಡ ದಿರುವುದು? ಎಂದರೆ ಸತ್ಸಂವೈಶ್ರೀಯಸ್ವರವೆಂದು ಖಾತವು. ಹೀಗೆ ವ್ಯವಿ ಕರಾದ ಹಲವರು ಮಹಾತ್ಮರು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಧ ಜನವೈಶ್ರೀ ಸುಖದಾಯಕವೆಂದು ಶ್ರೀಭಗವತ್ಪಾದಾಜಾ ಯಾರವರು ಅಷ್ಟೆ ಕೊಡಿಸಿರುವರು || ಅವರಿಗೆಯಿಂದ ನೋಡಿದರೂ ಸಂಸಾರ ವನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದವಿಗೆ ವ್ಯಸನಗಳಿಲ್ಲವು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ನಿಡ ದೆ ಮಮಕಾರಬದ್ಧನಾದವನಿಗೆ ವ್ಯಸನಗಳು ಬಿಡವು. ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವಪರಿತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದವನೇ ಸರ್ವವ್ಯಸನಪರಿಹಾರದಕ್ಷನಾಗುವನೆಂದೇ ದಾಂತುಡ್ಧಾಂತವು. “ಸವಿಕೋಬ್ರಹ್ಮಣ ಆನಂದಃ ಶ್ರೋತ್ರಿಯಸ್ಯಜಾಕಾಮಹತಸ್ಯ, = ಕಾಮಗಳಿಂದ ಬಡಿಯಲ್ಪಡದ ಶ್ರೋತ್ರಿಯನಿಗಾ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತ್ಯಾ ಅನಂದಕೊಂಡೇ ಎಂದುನೇ ದಾಂತಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಸಂದಗಳಿಗೆ ತೌಲ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವವು. “ಯದಾಸ ವೋಪ್ರಭಿದ್ಯಂತೇ ಕಾಮಾಯೇಸ ಹೃದಿಶ್ರಿತಾಃ | ಅಥವತೋಗ್ಯ ಮೃತೋಭ ವತಿ, ಯಾವಾಗ ಮಕ್ಕನಲ್ಲಿರುವ ಬಯಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವವೋ, ಆಗ ಅವನು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನಾಗುವನೆಂದುಕಳವಖ್ಯುಪನಿಷದ್ವಚನಾರ್ಥವು || ಕಾಮವ್ಯಾ ನಾಂಕಮೇಶಾಂನಿಷ್ಯಾಸಂಸನ್ಯಾಸಂಕವಯೋವಿದುಃ, = ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದನ್ನು ಸನ್ಯಾಸವೆಂದು ಮಂಡಿತರು ತಿಳಿವರು. “ಸರ್ವಕರ್ಮಫಲತ್ಯಾಗಂ ಪ್ರಾಹುಸ್ತಾಗಂ ವಿಶ್ವೇಣಾಃ, = ನಿತ್ಯಕಾಮ್ಯಾದಿಕರ್ಮಗಳ ಅಲ್ಲದೆ ಕರ್ಮಕ ರ್ಮವಿಕರ್ಮಗಳ ಫಲಾಭಿಸಂಧಿಯನ್ನು ಬಿಡುವಿಕೆ ತ್ಯಾಗವೆನಿಸಲ್ಪಡುವುದೆಂದು ಜಾಣರೊರೆವರೆಂದು ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರವು ಆರುರುಕ್ಷವಿಷಯವೆನಿಸಲ್ಪಡುವುದು. “ಕುರ್ವನ್ನೇವೇಹಕರ್ಮಾಣಿಜೀವೀಜ್ಞತಗ್ಸಮಾಃ, = ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ನಾರುವರುಷಗಳು ಜೀವಿಸಬೇಕೆಂದು ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ತು ಹೇಳುವುದು. ಆರೂಢವಿಷಯ ವಾವುದೆಂದರೆ ಕಡೆಗೆ ವಿಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅವನಿಗೆ ಲೇಪವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಭಾವಾದ್ಭ್ರೋತ್ಸತ್ತಿಯಸಂಗತನಾಗುವುದರಿಂದ ಅಕರ್ಮಗಳಿಂದ ವಾಸಲೇಪವೆಂತೂ ಆಗಲಾರದು. “ಅಪಿಜೇತ್ಸುದುರಾಜಾರೋ ಭಜತೇ ಮಾಮನನ್ಯಭಾಕ್ | ಸಾಧುರೇವಸಮಂತವ್ಯಃ, = ನನ್ನನ್ನು ಅನನ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಎಂದರೆ ಅಭೇದ ಭಾವನೆಯಿಂಭಜಿಸುವವನು ದುರಾಚಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನಾದರೂ ಅವನು ಸ

ತ್ಪುರುಷನೇ ಸರಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕೆನ್ನುತ್ತ ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರವುಂಟು. “ತ್ವಜಧ ರ್ಮಮಧರ್ಮಂಚ ಉಭೇಸತ್ಯಾನ್ಯತೇತ್ವಜಃ | ಉಭೇಸತ್ಯಾನ್ಯತೇತ್ಯಕ್ತ್ವಾತ್ಯೇನ ತ್ಯಜುತತ್ತ್ವಜಃ, = ವ್ಯಾಪಾಕಗಳನ್ನೂ ಸತ್ಯಾನ್ಯತಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಬಳಿಕ ಅವುಗಳನ್ನು ಆವುದರಿಂದ ಬಿಟ್ಟೆಯೋ ಅಂತಹ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಕೂಡಬಿಡೆಂದು ನೇದಾಂತವಾಕ್ಯವು ತಿಳಿಸುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ತ್ಯಾಗಿಯೇ ವ್ಯಸನವಿನಾಶದಕ್ಷನೆನಿಸುವನು || ೧೨ ||

ಕ || ಕಿಡುಗಳೆಡೆಯಿಂಮೂನಂ | ಕಡುಸೊಗಕೆಡೆಯೂವುದಹುದುಸಂತರಸಖ್ಯಂ ಬಿಡಲೆಲ್ಲಾವ್ಯಸನಂಗಳಿನಡರವ್ಯವಂಗಿರ್ಮುಂತುಂಟುತತ್ಯಾಗಿಗೆದಲೆ || ೧೩ ||

ಮೂ | ಕಿಂದುರಣಂಮೂರ್ಖತ್ವಂ, ಕಿಂಚಾನರ್ಘುಂಯದವಸರೇದತ್ತಪಂ | ಆಮರಣಾತ್ಕಿಂಶಲ್ಯಂ, ಪ್ರಚ್ಛನ್ನಂಯತ್ಕೃತಂಪರಿವಪಂ || ೧೪ ||

ಟೀಕಾ (ಪ್ರ) ಮರಣಂ ಕಿಂ = ಮೃತಿ ಯಾತ್ಮದು? (ಉ) ಮೂರ್ಖತ್ವಂ = ಮೂರ್ಖನಾಗುವಿಕೆ. (ಪ್ರ) ಅನರ್ಘಂಚ ಕಿಂ = ಅಮೂಲ್ಯವಾದುದು ಆವುದು? (ಉ) ಅವಸರೇದತ್ತಂ ಯತ್ತತ್ = ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ದಾಪುದೋ ಅದು (ಪ್ರ) ಆಮರಣಾತ್ಕಿಂಶಲ್ಯಂ ಕಿಂ = ಸಾಯುವರೆಗೂ ಮುಳ್ಳಿನಂತೆ ಬಾಧಿಸುತುದಾವುದು? (ಉ) ಪ್ರಚ್ಛನ್ನಂಕೃತಂಪಾಪಂಯತ್ತತ್ = ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪವಾವುದೋ ಅದು || ೧೩ || ತನಗೆಯಾವವಿಷಯವೂ ಜೆನ್ನಾಗಿಹೇಳಿದರೂ ತಿಳಿಯದು, ಹಿರಿಯರು ಹೇಳಿದರೆ ಕೇಳನು, ದುರಭಿಮಾನಿ, ಅಧಿಕಪ್ರಸಂಗಿ, ಹಿಡಿದವಟ್ಟಿ ನ್ನು ಡಬಿನ್ನು, ಇತು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಿರುವನು ಮೂರ್ಖನೆನಿಸಲ್ಪಡುವನು. ಅವನ ಸ್ಥಿತಿ ಮರಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಷ್ಟತರವಾದುದು. “ಜಿರಂಜೀವಮಹಾರಾಜಮಾಜೀವ ಬುಷಿಸ್ತತ್ರಕಃ | ಜೀವವಾಮರವಾಸಾಧೋ ನೂಜೀವಮರಮೂಖಲ, = ಮೂರಾಯನೇಬಹುಕಾಲವು ಬದುಕು; ಮುಳುಕುವಾರನೇ ನೀನು ಜೀವಿಸಿರ ಬೇಡ; ಸಂತನೊ ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಇರು. ಸತ್ತರೂಸಾಯ; ದುಷ್ಟನೇ ಬದುಕಬೇಡ ನಾಯಬೇಡ; ಇದು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಬಂದುನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ನಾಲ್ಕುಮಂದಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಮುನಿವಚನವು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಬಯಸುವುದು ಧರ್ಮವಾದುದರಿಂದ ತತ್ತದ್ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಶೀರ್ವಾದವು. ಅದರಭಿವ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ— ಇಲ್ಲುಂಟಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ರಾಜನಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿದೆಯೇ ಹೊರತು ರಾಜ್ಯಾಂತೇ ನರಕಂಧ್ರವಮೆಂಬತೆಸರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲವು. ಅಲ್ಲುಂಟಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ತವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಇಹಲೋಕ ಸುಖವಿಲ್ಲದೆ ಹೋದರೂ ಪರಲೋಕಸೌಖ್ಯವುಂಟು, ಇಲ್ಲಿಯುಮುಂಟಿಲ್ಲಿಯುಮುಂಟೆಂದರೆ ಸತ್ಪುರುಷನಿಗೆ ಇಹಲೋಕ ಪರಲೋಕಗಳೆರಡೂ ಉಂಟು. ಇಲ್ಲಿಯುಮಿಲ್ಲಲ್ಲಿಯುಮಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಮೂರ್ಖನಿಗೆ ಇಹಪರಸೌಖ್ಯ

ಗಣೇರಡೂ ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅವನ ಬದುಕು ಮರಣತುಲ್ಯವು.) ಎಂಬಂತೆ ಮೂರ್ಖತ್ವವೇ ಮರಣಸಮವು. (ದ್ಯಾವಿಮೌಘುರೂಷಾಮೂರ್ಖದುರೋಧನಕಠಾ ನನೌ | ಗೋಗ್ರಹವನ ಭಂಗಂಚದ್ಯಷ್ಟ್ಯಾಯುದ್ಧಪ್ರವರ್ತಕೌ | ಮೌರ್ಖಮೇ ವತಯೋರಾಸೀ ನೃರಣಸ್ಯತುಕಾರಣಃ = ಉತ್ತರಗೋಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ ನೊಬ್ಬನೇ ಸಕಲಸೇನಾಪರಿವಾರಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಲು. ಅದನ್ನು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆಯೂ ವಿಮರಾದಿಗಳ ಹಿತೋಪದೇಶಗಳನ್ನು ಕೇಳದೆ ಅರ್ಜುನಾಧ್ಯರನ್ನು ಗೆಲಲಾರ್ಪನೆಂದು ಯುದ್ಧಕ್ಕಾರುಘಿಸಿ ದುರ್ಯೋಧನನು ಮೂರ್ಖನಾದನು. ಅಂಜನೇಯನಿಂದ ವನಭಂಗಲುಕಾದ ಹನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತನಗುಂಟಾದಪರಾಭವವನ್ನು ತಿಳಿದಮೇಲೆಯೂ ರಾವಣನು ವಿಭೀಷಣಾದಿಗಳ ನೀತಿಯನ್ನರಿಯದೆ ರಾಮನನ್ನು ಗೆಲಿಸೆಂದು ಗರ್ವದಿಂದ ಯುದ್ಧ ಮಾಡತೊಡಗಿ ಮೂರ್ಖನಾದನು. ಅವರ ಮೌರ್ಖ್ಯವೇ ಅವರ ಮರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದುದರಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿ ಮೌರ್ಖ್ಯವೇ ಮೃತಿಯೆನಿಸಲ್ಪಡುವುದು || "ಅನ್ನಸ್ಯಕ್ಷುಧಿತಂಪಾತ್ರಂ ರೋಗಾರ್ತಸ್ಯಾಪಿಜೌಷಧಂ. ಎಂಬಂತೆ ಹಸಿದವೇಳೆಗನ್ನ ವಿಡಬೇಕು, ರೋಗಪೀಡಿತನಿಗೆ ಮದ್ದು ಕೊಡಬೇಕು. ದುಃಖಾತೀರಕ ಸಮಯಕ್ಕೆ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿ ಸಾಧನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು ಕೊಡುವನೆಂದರೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗುವುದೋ? ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ದೀವಿಗೆಯಿಟ್ಟರೆ ಅದು ಸ್ವಯೋಜನ ಕರವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಬೆಳಗಾದಮೇಲೆ ಅದು ನಿರುಪಯೋಗವು. ಅದುದರಿಂದ "ದೇಶೇಕಾಲೇಚಪಾತ್ರೇಚ ತದ್ಧಾನಂಸಾತ್ವಿಕಂ ಸ್ತೃತಂ. ಎಂಬಂತೆ ಸಮಯವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. "ಕನ್ಯಾಗತೇಭಾಸ್ವರೇತು ಪಿತೃಣಾಂದತ್ತಮ್ನುಯಂ | ಸೂರ್ಯೋವೃಷ್ಟಿಕಸಂಕ್ರಾಂತೇನಿರಾಶಾಃ ಪಿತರೋಗತಾಃ, ಸೂರ್ಯನ ಕನ್ಯಾಯನವು ಮೊದಲೊಂದುಮಹಾಲಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆಟ್ಟ ಕವ್ಯವು ಅಕ್ಷಯವಸ್ತುವು. ವೃಷ್ಟಿಕಸಂಕ್ರಮಣವು ಬುದಮೇಲೆ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಭಗ್ನಾಶರಾಗಿ ತಮ್ಮವಂಶಸ್ಥರನ್ನು ಶಪಿಸಿ ಹೋಗುವರೆಂಬಂತೆ ಕಾಲವನ್ನರಿತು ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. "ದುರ್ಭಿಕ್ಷೋ ಜಾನ್ಮದಾತಾರಂ ಸುಭಿಕ್ಷೋಧನದಾಯಿನು | ಹೇಮಂತೇವಸ್ತ್ರಹಾತಾರಂಗ್ರೀಷ್ಟೀಂ ಋಷ್ಯಜನವ್ರದಂ | ಅತಮೇಚ್ಛತ್ರದಾತಾರಂಸಾದುಕಾಪ್ರದಮೇವಚ | ಆರತ್ತ್ರಾಣವಿಧಾತಾರದಾನಶೌಂಡಂವ್ರಚಕ್ಷತೇ | ತದೋಗ್ಯಕಾಲೇಯದ್ಧತ್ತಂ ಕಿಂಚಿದಮ್ಯಧಿಕಂಭವೇತ್, ಬರನಲ್ಲಿ ಅನ್ನವನ್ನೂ, ಸುಭಿಕ್ಷುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧನವನ್ನೂ, ಚಳಿಯಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ಗ್ರೀಷ್ಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀರು ಗಾಳಿ ಕೊಡೆ ಪಾವುಗೆ ಮೊದಲಾದುವನ್ನೂ, ಭಯಾರ್ತಿಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಭಯರಕ್ಷಣವನ್ನೂ, ಕೊಂಚವಾದರೂ ಉಪಯೋಗಿಸುವಂತೆಮಾಡಿದವನು ಉತ್ತಮದಾತಾರನೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆವನು. ಎಂಬಂತೆ ಅವದ್ರವ್ಯ ವಾವನಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಳೆಂತು ಧರ್ಮ್ಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಾರ್ಥವೆನಿಸುವುದೋ, ಅದ ನ್ನವನಿಗಾಗಲೇ ಕೊಡುವುದುಮೇಲು. ಸಮಯೋಪಗತ

ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ದವಸರದಕ್ಕವೇ ಅನ್ನಕ್ಕಿಂತ ಘನ || "ಬುಧುತ್ವಸ್ಯೇವೇವೈವೈದ್ಯಂ ಬಿಭೇತಿಚಸ್ತುಪಾತ್ಮಲಃ | ಪುಚ್ಛನ್ನಪಾಪಕೃತಕ್ಷಿತ್ಯೇ ದಾಜೀವಂಭಗವದ್ಧಯಾತ್ | ಗುರುರಾತ್ಮವತಾಃಶಾಸ್ತ್ರಾಶಾಸ್ತ್ರಾರಾಜಾ ದುರಾತ್ಮನಾಂ | ಅಂತಃಪುಚ್ಛನ್ನಪಾವಾನಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಾವೈವಸ್ವತೋಯಮಃ = ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಹಿರಿಯರನ್ನೇ ನೇವಿಸುವನು, ದುಷ್ಟನು ರಾಜಭಯವನ್ನೊಂದುವನು. ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅವನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಎಲುವಿನಕೂರುಣುಟ್ಟೆ ಕೊಂಡು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಯಾವಜ್ಞೇವವೃತಾನುಮಾಡಿವಸಾಪಕೃತಿ ತನ್ನಮನಕ್ಕಾಕ್ಷಿಯೆಂಬದೈವಕ್ಕೆ ಹೆದರುತ್ತ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅದುದರಿಂದ ಕಳೆತನವು ಹೆಚ್ಚೆ ಅನೃತವು ಇಂತಹ ಮಹಾಪಾಪಗಳನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಮಾಡಿದವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಾವೇ ಸುಕಟವಡುತ್ತಿರುವರು. ಏಜ್ಞಾಪುಗಳು ತಪ್ಪುಮಾಡಿದರೆ ಗುರುವು ಅವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವನು. ದುಷ್ಟನು ಮಾಡಿದ ಅವರಾಧಗಳೆ ತಿಳಿಯ ಬುದರೆ ಆ ತಪವರನ್ನು ಅರಸನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವನು. ಎಂಬಂತೆ ಪ್ರತಿವನ್ಯನಿಗೂ ಅವನವನು ಮಾಡಿದ ರಹಸ್ಯಪಾಪಕರ್ಮವೇ ಜೀವಿಸಿರುವವರೆಗೂ ಚಿಂತಾಕರ ವೆನಿಸುವುದು. ||೧೪||

ಕಂ|| ಮರಣೇನಿದೇಂ? ಮೂರ್ಖತೆ. ಬೆಲೆ | ದೊರಗೋದೇಂ? ಯೋಗ್ಯಸಮಯದೊಳ್ಳೊಟ್ಟುಬಿಡಲೆ || ಮರಣಾಂತಂಶಲ್ಯಮದೇಂ? ಮರೆಯೊಳ್ಳುಟ್ಟುಗಿಗೈಯದ್ಧರಿತಮೆನಿಕ್ಕುಂ || ||೧೫||

ಮೂ|| ಕುತ್ರವಿದೇಯೋ ಯತ್ನೋ, ವಿದ್ಯಾಭಿವ್ಯಾಸೇಸದೌಪಧೀದಾನೇ | ಆವಧೀರಣಾಕ್ಯಕಾರ್ಯ, ಖಲವರಯೋಽಪಿತ್ವರಧನೇಮು ||೧೬||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ಕುತ್ರವಿಧೇಯೋ ಯತ್ನಃ = ಎಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದು? (ಉ) ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸೇ = ಓದುಗಲಿವುದರಲ್ಲಿ. ಸದೌಪಧೀ = ಬಳಿಯಿರುವುದು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ, ದಾನೇ = ದಾನಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಯತ್ನ ಸಬೇಕು. (ಪ್ರ) ಅವಧೀರಣಾಕ್ಯ ಕಾರ್ಯ = ತಿರಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಡತಕ್ಕದು? (ಉ) ಖಲವರಯೋಽಪಿತ್ವರಧನೇಷು = ದುಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೂ ವರಸ್ತ್ರಿಯರಲ್ಲಿಯೂ ವರದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು || ||೧೭||
 "ಕ್ಷಣಶಃಕಣಶಶ್ಚೈವವಿದ್ಯಾನುರ್ಥಃ ಚಸಾಧಯೇತ್, ನಿಮಿಷ ಕಾಲವನ್ನಾದರೂ ವ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸದೆ ಕೊಂಚ ಕೊಂಚವಾದರೂ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ ಧನವನ್ನೂ ಅರ್ಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಲೌಕಿಕ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುವುದು. "ವಿದ್ಯಾನುರ್ಥಕೀಂಯತ್ನಾದಾಜಯೇದ್ವಿದ್ಯಾ ವಾಸ್ತುರಾಃ = ಬುದ್ಧಿಮತನು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನುಮಾಡಿ ಪ್ರ

ಯೋಜನಕರವಾದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡ ಬೇಕೆಂದು ಆನುಭಾವಿಕವಚನ
 ವುಂಟು. "ವಿದ್ಯಾಂಸಮಭ್ಯಸೇದ್ಧೀಮೂಃ ದೇಶಕಾಲಕುಲೋಚಿತಾಂ, ಪುಷ್ಟೈ
 ಯುಚ್ಯವನು ದೇಶಭಾಷೆಯನ್ನಾರಾಜಭಾಷೆಯನ್ನಾ ತನ್ನ ಕುಲವಿದ್ಯೆಯನ್ನಾ ಅ
 ಭ್ಯಾಸಮಾಡ ಬೇಕೆಂದು ವಿವೇಕಿಗಳೊರೆವರು. "ನಾ ತುಃಕುಚೌಪರಿತ್ಯಜ್ಯಯಾ
 ವತ್ಕಾಂತಾಕುಚೌಸ್ವಶೇತ್ | ತಾವದೇವಾಭ್ಯಸೇದ್ಧಿದ್ಯಾಮಿಹಲೋಕ ಸುಖಾವ
 ಹಾಂ | ಕಾಂತಾಕುಚೌಪರಿತ್ಯಜ್ಯಯಾವದಂಗೇಷಂಪಾಟವಂ | ತಾವದೇವಾಭ್ಯಸೇದ್ಧಿ
 ದ್ಯಾಂ ಪರತ್ರಸುಖದಾಯಿನೀಂ, = ಸ್ವನ್ಯವಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೊದಲು ಸ್ತ್ರೀ
 ಸಂಭೋಗಾರಂಭದವರೆಗೂ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧನಾರ್ಜನಾದಿಸಾಧಕವಾದ ಲೋ
 ಕವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗವು ಬಿಟ್ಟು ಮೊದಲು
 ತನುಕರಣಪಾಟವವಿರುವವರೆಗೂ ಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಯೋಗ ಜ್ಞಾನ ಸಾಧಕವಾದ
 ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ರಾಜ್ಜಿಗಳೊರೆವರು. "ಕ್ಷುದ್ರಾ
 ಸ್ತ್ರೀಷ್ಠಿವಿದ್ಯಾಸ್ಯುರ್ನಶ್ಚರಂ ಯತ್ಪಲಂಭವೇತ್ | ಚತುಷ್ಟಸ್ಥಿತಮಿಾ ಬ್ರಹ್ಮ
 ವಿದ್ಯಾತ್ವಮ್ವತದಾಯಿನೀ | ನಿತ್ಯಾಖಂಡಾದ್ಯಯಾನಂದ ಚಿನ್ಮಾತ್ರ ತ್ವಂಫಲಂಯು
 ತಃ | ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯಮಾನುಷಜನ್ಮ ಶ್ರೀಗುರೋಃಕೃಪಯಾನರಃ | ತಾಮೇವಪ್ರಾ
 ಪ್ಯಯಾದ್ಧೀಮೂಃ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಂಸುಖಾವಹಾಂ, = ಧರ್ಮಾದಿಶ್ವರ್ಗಸಾಧಕ
 ವಾದ ೬೩ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕುಶಲಪೂರಣಾದಿ ನಶ್ವರಫಲಗಳಾದುದರಿಂದ ಕ್ಷುದ್ರ
 ಗಳೆಂದುಹೇಳಬಹುದು. ೬೪ ನೆಯ ವೇದಾಂತವಿದ್ಯೆಯೊಂದೇ ನಿತ್ಯಾನಂದಸ್ವರಾ
 ಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ದೇಹವನಿತ್ಯವೆಂ
 ದೆಣಿಸಿ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸದ್ಗುರುಸೇವೆಗೆಯ್ದು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು
 ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸನತ್ತಮಾರಸಂಹಿತೆ ಯೊರೆವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು
 ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಟಿಕ ಸದ್ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. "ಶ
 ರೀರವಾದ್ಯಂಬಲು ಧರ್ಮಸಾಧನಂ | ದೇಹೇಸರೋಗೇತು ನಜಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಃ |
 ಅರಗ್ಯತಾಂದಾಧ್ಯಮಪೀಠಲಬ್ಧಂ | ಸದೌಷಧಂಕಾಯಪಟುತ್ವಸಾಧಕಂ ||
 ಸಂಪಾದ್ಯ ವೈದ್ಯಾನುಭವೇನಶಾಸ್ತ್ರ ಕಲ್ಪಾದಿಸಂವೇನನಯಾರಸಾಯನಂ | ಭು
 ಕ್ತೈಹಿಕಂಫಲತ್ರಫಲಂಚಲಬ್ಧಾಃ | ದೇಹಾತ್ಯಜೇದ್ಯೋಗವಶೇನಮುಕ್ತೈಃ | = ಚ
 ತುರ್ವಿಧಫಲವುರೂರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶರೀರವೇ ಆದಿಕಾರಣವಾ
 ದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ದೇಹವನ್ನು ನೆಟ್ಟಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ರೋಗಿಗೆ ದೇಹವು
 ಅಸಮರ್ಥವಾದುದರಿಂದ ಯಾವಪ್ರಯೋಜನವೂ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲವಾಗಿ ತಾನ್ಮಾ
 ನುಭವವುಳ್ಳ ಸದ್ವೈದ್ಯನಿಂದ ದಿವ್ಯರಸಾಯನಾದಿ ಸದೌಷಧಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ
 ಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧರ ಸಮಾಲಿಕಾದಿ ಕಲ್ಪಸಾಧನವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಲೀಪಲಿತಜರಾದಿ

ದೋಷಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಕಾಯವಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಿ ಆಯುಷ್ಯತ್ನಪ್ರತ್ಯೋತ್ಪಾದನಾದಿ
 ಲೌಕಿಕಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನುಸಾಧಿಸಿದಬಳಿಕೆ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗವನ್ನಾ ಸಾಧಿಸಿ
 ಮಂತ್ರಹಠಲಯ ರಾಜಯೋಗ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ವಿದೇಹಕೃವಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂ
 ದು ಶ್ರೀಪತಂಜಲಿಯುನಿ ವಚನವುಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಒಳ್ಳೆಯಮದ್ದು
 ಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ತಕ್ಕನಿತ್ಯಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು
 ಜಿನ್ನಾಗಿಮಾಡಬೇಕು || "ಆದತ್ತದೋಷೇಣಭವೇದ್ದರಿದ್ಯುಃ, ಎಂಬಂತೆ ಪೂರ್ವ
 ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದಲೋಧಿ ದರಿದ್ರನಾಗಿಹುಟ್ಟುವನು. ಈಗ
 ಲಾದರೂ "ಸುಸಾತ್ರನಿಕ್ಷೇಪ ನಿರಾಕುಲಸ್ಸುಖೀ, = ಎಂಬಂತೆತನ್ನ ಸ್ವತ್ವವನ್ನು
 ಸತ್ಯಾತ್ರಕ್ಕೆಕೊಟ್ಟು ನೆಮ್ಮದಿಯೊಂದಿದವನು ಭವಿಷ್ಯತ್ಪ್ರಖವನ್ನನುಭವಿಸುವನು.
 "ಶ್ರುತ್ಯಯಾದೇಯಾ, ದಾನವೇ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧಕವೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸದೊ
 ಡನೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ದೇಶಕಾಲಪಾತ್ರೋಚಿತವಾಗಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು
 ವೇದವಚನವು ಉಂಟು. "ಲೋಕೇದಾತಾರಗರ್ವಭಾತಾನ್ಯಾವಜೀವತಿ, ಸಕಲ
 ಭೂತಗಳೂ ದಾತಾರನನ್ನು ಉಪಸರ್ಪಿಸುತ್ತಿ ರುವುದು ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯ
 ವುಂಟು. "ದಾನವೇವ ಕಲಿಯುಗೇ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ದಾನವೊಂದೇ ಶ್ರೀ
 ಯಸ್ಯಾಮಿಗೆ ಸುಲಭವಾದ ಮುಖ್ಯಸಾಧಕವೆಂದು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವೊರೆವುದು. ಆದು
 ದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಇದ್ದರಲ್ಲಿ ದಾನಪರನಾಗುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಅದರೊ
 ಳಗೂ "ಜ್ಞಾನದಾನಂವಿಶಿಷ್ಯತೇ, = ತಿಳಿವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು ದಾನ ಗ
 ಕೊಳಗಾಗಿ ಉತ್ತಮದಾನವೆಂದು ವೇದವ್ಯಾಸರು ಹೇಳಿವರು || "ಶಾಸನೇಪ್ರತಿ
 ಪ ಧೀಸ್ಯಾಲ್ಲಲನೇವರ್ಧತೇಬಲಃ | ತಸ್ಮಾದುಪೇಕ್ಷಾಕರ್ತವ್ಯಾ ದುರ್ಜನೇನಾವ
 ಧೀರಣಾ, = ದುರ್ಜನರನ್ನು ಆತ್ಯಂತಿಕವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದರೂ ಅವರು ವಿರೋ
 ಧಿಗಳಾಗಿ ಕಡುಕುಮಾಡುವರು. ಅನುನಯದಿಂದ ಆದರಿಪಹೋದರೆ ದುಷ್ಟನುಪ್ರ
 ಬಲಿಸಿ ಕೆಡುಕುಮಾಡುವನು. ಆದುದರಿಂದ ದುರ್ಜನನಲ್ಲಿ ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡಬೇಕು.
 ಆದರೆ ಅವನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿಯೆ ದಿಡಬೇಕೆಂದು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವುಂಟು. ಹೆಣಗಳೂ
 ಅಸ್ವೈತ್ಯಂಗಳಾದಂತೆ ಪರಸ್ತ್ರೀಯರು ತ್ಯಾಜ್ಯರಾಗುವರು. "ನೋದ್ವೀಕ್ಷೇತಪ
 ರಸ್ತ್ರೀಯಾಂ, ಪರಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡಬಾರದೆಂದು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವುಂಟು.
 ಆದುದರಿಂದ ಪರಸ್ತ್ರೀಚಿಂತೆಯನ್ನು ನಿಡಬೇಕು. ಅವರೊಂದು ವೇಳೆ ತಾವಾಗಿ
 ಬಯಸಿಬಂದರೂ ಅವರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸ ಬೇಕೇಹೊರತು, ಅಂಗೀಕರಿಸಕೂಡ
 ದೆಂದು ಭಾವವು. "ಮಾತೃವತ್ಪರದಾರಾಂಶ್ಚ ಪರದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಲೋಷ್ಟವತ್ | ಆತ್ಮ
 ವತ್ಪರ್ವಭೂತಾನಿಯಃ ಪಶ್ಯತಿಸವತ್ಯತಿ, ಎಂದು ಭಾರತವಚನವುಂಟು. "ಪರಧನ
 ಪರವನಿತಾದಿಷ್ಟಧಿರುಚಿರಬಿಲಾರ್ಥನಾಶಿನೀಪುಂಸಾಂ, ಎಂದು ಅಭಿಯುಕ್ತೋಕ್ತಿ

ಯುಂಟು. ... ಪರಕೀ ಸುವಸೂಪ್ರಾಪ್ಯ ವಿಷ್ಣು ಮಿವ ಪರಿತ್ಯಜೇತ್, ಇತರರ ಸ್ವತ್ವವು ದೊರೆತವೂ ಅನೇಕವಾದಂತೆ ಬಿಟ್ಟು ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಾಗಬೇಕೆಂದು ಶಿಷ್ಯಾಸ್ಪತ್ಯೆ ಯುಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ಪರಧನವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಬೇಕು.

ಕಂ|| ಎಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ಯಮ ಮುಚಿತಂ? ಮೆಲ್ಲನೆ ವಿಧ್ಯೆಯೊಳೆ ಮದಿಸೊಂ ಳೆ ದಾನದೊಳಂ | ಎಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕೃತಿಯುಚಿತಂ? ಬುಲ್ಲರೊಳನ್ಯಾ ರ್ಥದಲ್ಲಿ ವೆರವೆಂಗಳೊಳಂ || ೧೧೫ ||

ಮುಖ|| ಕಾರ್ಹನಿಶಮನುಬಿಂತ್ಯಾ ಸುಸಾರಾಸಾರತಾ ನತುಪ್ರಮದಾ |

ಕಾಮ್ರೇಯಸೀವಿಧೇಯಾ, ಕರುಣಾದೀನೇಮಸಜ್ಜನೇಮೈತ್ರಿ || ೧೧೬ ||

ಪ್ರೀ|| (ಪ) ಅಹರ್ನಿಶಮನು ಬಿಂತ್ಯಾಕಾ = ಅಹೋರಾತ್ರಪೂಜೆಂಪಿಲ್ಲ ಡತಕ್ಕದುವುದು? (ಉ) ಸುಸಾರಾಸಾರತಾ = ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಸಾರತ್ವಪು. ಪ್ರ ಮದಾತು = ಹಂಗಸಾದರೋ, ನ = ಅಲ್ಲ. (ಪ) ಪ್ರೇಯಸೀಕಾವಿಧೇಯಾ = ಇಷ್ಟವಾದುದಾಗಿ ಆವುದುವಾದಲ್ಪಡತಕ್ಕದು? (ಉ) ದೀನೇಷು ಕರುಣಾ = ಬಡವರಲ್ಲಿ ದಯೆ, ಸಜ್ಜನೇಮೈತ್ರಿಚ = ಸತ್ಪ್ರವರೊಡನೆಕೆಳಿಯು || ತಾ || - ಜನನ ಮರಣದುದುಃಖ ಪ್ರವಾಹರೂಪವಾದ ಸುಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖಾನುಭವಸಾರವಿಲ್ಲ ವೆಂದು ಸಂತತವುಂ ಬಿಂತಿಸಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀವಿಷಯಕವಾಗಿ ಬಿಂತೆವೊಡ ಬಾರದು . ಬೋಧಯಾನಾಸ ಭಗವಾತ್ ಸುಸಾರಾಸಾರತಾಂಗುರುಃ, = ನೇದವ್ಯಾಸರು ಮಹಾಭಾರತಾದಿ ಕಥೆಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿವರ್ತಿಸಿ ಸುಸಾರವಸಾರವೆಂಬತತ್ವಾ ಧ್ಯಾನನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. . ಸ್ತ್ರೀದಿಕವಿಷಯಂಚಿತ್ತೇ ವಿಸ್ತೃತವ್ಯಂವನ್ನೀಶಿಃ | ತಜ್ಜಿಂತಯಾರ್ಥವೇತ್ಸಂಗಃ ತತೋವೃತ್ಯುಭಾವಿಸ್ತಿ, = ವಿವೇಕಿಗಳು ಸ್ತ್ರೀಜಿಂ ತೆಯನ್ನೇ ಮರೆತುಹೋಗಬೇಕು. ಎಂದಿಗಾದರೂಜಿಂತಿಸಿದರೆ ತತ್ಸಂಗದಿಂದ ವ್ಯು ತ್ಯವಿಗೆಗುರಿಯಾಗುವನು. ಸುಸಾರದಲ್ಲಿ ಅಸಾರತ್ವವನ್ನು ಭಾವಿಸುವವನು ವೈರಾ ಗ್ಯವುಂಟಾಗಿ ದುಃಖರಹಿತ ನಾಗುವನು. ಸ್ತ್ರೀಜಿಂತೆವೊಡುವವನು ಮೋಹಪಾತ ಬದ್ಧನಾಗಿ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವನು. ಸ್ತ್ರೀಜಿಂತೆಕೊಡ ಇಲ್ಲದವನಿಗೆ ನಲ್ಲ ರಾರೆಂಪರೆ ಬಡವರಲ್ಲಿ ದಯೆ ಸತ್ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಕೆಕೆ. ಇವು ಅತ್ಯನಿಗೆ ಹಿತಕರಗಳಾಗಿ ದುಃಖ ಮೋಹನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ವಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಿಯಗಳಿಸುವುದು. . ದೇಯಂ ದೀನ ಜನಾಯಜವಿತ್ತಂ, ಇಂತು ಗೋವಿಂದ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲುಂಟು . ದಯಾರ್ಥಾ ತೇಷು, ಇಂತುಗೀತಾವಚನವುಂಟು. . ದೀನಾನಾಥವಿಸನ್ನೇಷು ಮೂಢಾಶಕ್ತೇ ಷಯಾದಯಾ | ದಯರ್ನೀಯೇಷು ಸೈವಾಸ್ಯಭೂಯಾದಮೃತಮಾಧನಂ, ದಯೆಗೆ ಅರ್ಹರಾದ ದೀನಾನಾಥವಿಸನ್ನರಲ್ಲಿ ಯೂಮೂಢಾಶಕ್ತರಲ್ಲಿ ಯೂ ಕರುಣೆಯುಂ

ಟಾದರೆ ವೋಕ್ಷವಾಧನವಾಗುವುದು. . ಸತಾಂಸಂಗಂ ದ್ವಾರವಾಹುರ್ವಿಮು ಕ್ತೇಃ. ಸತ್ಸಂಗವೇ ವೋಕ್ಷದ್ವಾರವೆಂದು ಹಿರಿಯರೆಂಬುದು ಭಾಗವತೋಕ್ತವು. . ಸತ್ಸಂಗಕೆ. ಕಥಯಕಿಂನಕರೋತಿಪುಂಸಾಂ, = ಸತ್ಪುರುಷನ ಬಂಧವು ಅವಶ್ಯೇ ಯಸ್ಸನ್ನು ತಾನೆ ಮಾಡದು? ಸಕಲ ಶ್ರೇಯೋನಿದಾನವೆಂದುಭರ್ತೃಹರಿಸು ಭಾಷಿ ತವು. . ಸಜ್ಜನೇಮೈರಸಂಜ ಭೋ ಯಥಾತ್ಯಂತಿಕನಾಕಡಃ | ತದ್ವ್ಯತ್ತೇಷು ಕೃತಾ ವೈತ್ರಿ ಶ್ರೇಯಸಾಂಪರಮಾಸ್ವದಂ, = ಸಜ್ಜನ ವಿರೋಧದಿಂದ ಆತ್ಯಂತಿಕನಾಕ ವೂ ಸಜ್ಜನಮೈತ್ರಿಯಿಂದ ಉತ್ತಮಶ್ರೇಯೋಲಾಭವೂ ಉಂಟಾಗುವುದೆಂದು ವು ರಾಣವಚನವುಂಟು.

ಕಂ|| ಸತತೆ ಮನುಚಿತ್ಯಮೇಂ? ಸು, ಸೃತಿನೈರಾಶ್ಯವಂ. ವಿಚಾರಿಸಲ್ವೆಣ್ಣಿ ಲ್ಲಂಜಿತಮಿದಾಪ್ರದ ಸಲ್ಲಾಂನುತನಜ್ಜನರಲ್ಲಿ ಮೈತ್ರಿ, ದಯೆ ದೀನರೊಳಂ ||

ಮುಖ|| ಕಂಠಗತ್ಯೈರಪ್ಯಸುಧಿಃ, ಕಸ್ಯಹ್ಯಾತ್ಮಾನತಕ್ಯೇಜೇತುಮ್ |

ಮೂರ್ಖಸ್ಯಶಂಕಿತಸ್ಯಚ, ವಿಷಾದಿನೋವಾಕೃತಘ್ನಸ್ಯ || ೧೧೭ ||

ಪ್ರೀ|| (ಪ) ಅನುಭಿಃ ಕಂಠಗತ್ಯೈರಪಿ ಕಸ್ಯಹ್ಯಾತ್ಮಾ ಜೇತುಂನತಕ್ಯೇ = ಪ್ರಾಣಗಳು ಕೊರಕೆಗೆ ಬಂದರೂ ಯಾರಹ್ಯದಯವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಾಗದು? (ಉ) ಮೂರ್ಖಸ್ಯ = ಮೂರ್ಖನ, ಶಂಕಿತಸ್ಯ = ಭಯಂಶಯಗ್ರಸ್ತನ, ವಿಷಾದಿನಶ್ಚ = ಮಹಾದುಃಖಮುಳ್ಳವನ, ಕೃತಘ್ನಸ್ಯವಾ = ಮಾಡಿದುವಕಾರವನ್ನು ವೆರೆವ ವಿ ಶ್ವಾಸಘಾತುಕನ || ತಾ || - . ಜ್ಞಾನಲವದುರ್ವಿದಗ್ಧಂಸಂಶಯಹೀನಂ ಮಹಾ ಭಯಗ್ರಸ್ತಂ | ವ್ಯಸನ್ನಮುಪಿಚಕ್ತಘ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಪಿನರಂನರಂಜಯತಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಜ್ಞೇನ ಸುಭಾವಿತಗಳೂ ಉಂಟಾಗಿರುವುದರಿಂದ. ಮೂರ್ಖನು- ಮಹಾಭಯ ಗ್ರಸ್ತನು- ವ್ಯಸನ್ನಿ- ಕೃತಘ್ನನು- ಎಂಬಿವರನ್ನು ಸಾವಿಸಿಟ್ಟು ತಿಗೇತಂದರೂ ಸನ್ಮಾರ್ಗ ಕ್ಕೆ ತರಲಾಗದು. ಅಂದಿಗೂ ಅವರ ಹೃದಯವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲಾಗದು.

ಕಂ|| ಕೊರಳ್ಳೈತಂದಸುಗಳೆನು | ನೆರೆಜಯಿಸಲರ್ಮಾಗದೆನಿಕು ಮೊತನ ಬಗೆ ವೇಳೆ | ಉರುಮೂರ್ಖನ ಭಯಶಂಕಾತುರನ ವಿಷಾದಿ ಯ ಕೃತಘ್ನನುಮುಜನ ಹೃದಯಂ || ೧೧೮ ||

ಮುಖ|| ಕಸ್ಯಾಧಸ್ಸದ್ವೃತ್ತಃ, ಕಮಧಮಮೂಚಕ್ತೇತ್ವಸದ್ವೃತ್ತಮ್ | ಕೇನಜತಂಜಗದೇತ, ತ್ಸತ್ಯತಿತಿಕ್ಷಾವತಾಪುಂಸಾ || ೧೧೯ ||

ಪ್ರೀ|| (ಪ) ಕಸ್ಯಾಧಃ = ಅವನು ಸತ್ಪುರುಹನು? (ಉ) ಸದ್ವೃತ್ತಃ = ಒಳ್ಳೆಯನಡತೆಯುಳ್ಳವನು, (ಪ) ಕಂ ಅಧಮಮೂಚಕ್ತೇ = ಎಂತಹವನನ್ನು ಅಧಮನನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುವರು? (ಉ) ಅಸದ್ವೃತ್ತಂ = ಕೆಡುನಡತೆಯುಳ್ಳವನನ್ನು.

(ಪು) ಏತಜ್ಜಗತ್ ಕೇನಜಿತು = ಈ ಪ್ರಪಂಚ ವಾವನಿಂದ ಜಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು? (ಉ) ಸತ್ಯತಿಕ್ಷಾಂತಾಪಂಸಾ = ಯಥಾರ್ಥವೂ ಕ್ಷಮೆಯೂ ಉಳ್ಳ ಪುರುಷನಿಂದ ||ತಾ||
 — ಒಳ್ಳೆ ಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಳ್ಳೆ ಸರನ್ನು ಪಡೆದವನೇ ಸಂತನಿಸುವನು. ಕಿಡು ಗೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಿಡುವೆಸರನ್ನು ಪಡೆದವನೇ ದುಷ್ಟನೆನಿಸುವನು. ಅವನೇ ಅಧಮನು. ಎಂದರೆ ನಿದ್ಯನು. ಸತ್ಯವುಳ್ಳವನಿಗೆ ಲೋಕವೇ ವಶವಾಗುವುದು. ಸೈರಣೆಯುಳ್ಳವನನ್ನು ಯಾರೂ ಗೆಲ್ಲಲಾರರು. .. ಸತ್ಯೇನ ಲೋಕಾರ್ಜಯತಿ., ಎಂದು ವೇದವಾಕ್ಯವೂ, .. ಕ್ಷಮೆಯಾತ್ಮಧಿವೀಚಿತಾ., ಎಂದು ಪುರಾಣವಚನವೂ, ಉಂಟು, .. ಸತ್ಯಮೇವಜಯತಿನಾತ್ಮತಾ., ಎಂದು ಶ್ರುತಿ ಹಿತವಾಗಿದೆ.

ಕಂ|| ಸುತಸಂಜ್ಞನನಾಂವಾಸಮು | ಚಿತವ್ಯತ್ಯಂ. ನೀಚನಾಂವಃ ನನುಚಿತವ್ಯತಂ || ಜಿತಮಾನನಿಂದೆ ಜಗದ್ವಿಂದುಃ ತಿತಿಕ್ಷೆಯಂ ಸತ್ಯಮಂ ಪಡದ ಮೂನವನಿಂ|| ||೧೮||

ಮು|| ಕಸ್ಮೈನಮಾನಿಸಿದೇವಾಃ, ಕುರ್ವಂತಿದಯಾಪ್ರಧಾನಾಯ|

ಕಸ್ಮಾದುದ್ವೈಗಸ್ಯಾ, ತ್ಸಂಸಾರಾರಣ್ಯತಸ್ಸುಧಿಯಃ ||೧೯||

ಟೀ|| (ಪು) ದೇವಾಃ ಕಸ್ಮೈನಮಾನಿಸಿ ಕುರ್ವಂತಿ? = ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ದೇವತೆಗಳೂ ಮಣಿವರು? (ಉ) ದಯಾಪ್ರಧಾನಾಯ = ಭೂತದಯೆಯುಳ್ಳವನಿಗೆ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ವಿನೀತರಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರ.ವರು. (ಪು) ಸುಧಿಯಃ = ಬುದ್ಧಿಮಂತನಿಗೆ, ಕಸ್ಮಾತ್ = ಅವುದರತ್ತಣಿಂದ. ಉದ್ವೈಗಃ = ಭಯವು. ಸ್ಯಾತ್ = ಆಗುವುದು? (ಉ) ಸಂಸಾರಾರಣ್ಯತಃ = ಸಂಸೃತಿಯೆಂಬ ಕಾಡಿನತ್ತಣಿಂದೆ. ||ತಾ|| ದಯಾವಂತನು ದೇವತೆಗಳನ್ನೆನಿಸುವನು. ವಿನೀಕಿಯಾದವನು ಕಾಡಿನಂತೆ ಕಷ್ಟಮಯವಾದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಕಳಕೊಂಡು ಆತ್ಮಾರಾಮನಾಗಲೆಳಸುವನು.

ಕಂ|| ಸುರರಾವಂಗರಗಿದವರಃ ಕರುಣಾವರುಣಾಲಯಾಖ್ಯಪುರುಷಂ ಗಲ್ತೀ|| ನೆರೆಭಯವಾವುದರತ್ತಣಿಃ ನುರುಸಂಸೃತಿಗಹನದತ್ತಣಿಂ ಸವತಿಗೆ ದಲೆ|| ||೧೯||

ಮು|| ಕಸ್ಯವಶೇಪ್ರಾಣಿಗಣ, ಸ್ಸತ್ಯಪ್ರಿಯಭಾಷಿಣೋವಿನೀತಸ್ಯ |

ಕೈಸ್ತಾತಮ್ಯಂನಾನ್ಯಯೈ, ಪಥಿದ್ಯವ್ಯಾದೃಷ್ಟಲಾಭಾಢ್ಯೇ ||೨೦||

ಟೀ|| (ಪು) ಪ್ರಾಣಿಗಣಃ = ದೇಹಿಗಳೆಲ್ಲರೂ, ಕಸ್ಯವಶೇ = ಅವನವಶದಲ್ಲಿ, ಇವರವರು? (ಉ) ವಿನೀತಸ್ಯ = ವಿಧೇಯನಾದ, ಸತ್ಯಪ್ರಿಯಭಾಷಿಣಃ = ಇಷ್ಟವಾಗಿ ಯೂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಮಾತನಾಡುವವನ (ಪು) ಕೈಸ್ತಾತಮ್ಯಂ

= ಎಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಬೇಕು? ನ್ಯಾಯಕ್ಕೇ = ಯುಕ್ತವಾದ, ದೃಷ್ಟ್ಯದೃಷ್ಟ್ಯಲಾಭಾಢ್ಯೇ = ಐಹಿಕಸಾರತ್ರಿಕಪ್ರಯೋಜನ ಸಂಪನ್ನವಾದ, ಪಥಿ = ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ||ತಾ|| ಪ್ರಿಯಸತ್ಯಾಲಾಪಿಗೆ ಲೋಕವೇ ವಶವಾಗುವುದು. ಇವರ ಸದ್ಗತಿ ಪ್ರದವಾದ ದಾರಿಯನ್ನು ವಿನೀಕಿಯಾದವನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಬೇಕು. .. ಸತ್ಯಂ ಬ್ರಾಯಾತ್ ಪ್ರಿಯಂ ಬ್ರಾಯಾ ದ್ವಿಸಯಂ ಸಂಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್ | ವಿದ್ಯಮಾನಗುಣಶ್ಲಾಘಿಸ್ವಪತೇಕುರುತೇಜನಂ., = ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಿಯೂ ಮಾತನಾಡು, ವಿಧೇಯಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸು. ಹೀಗಿದ್ದು ಇರುವಷ್ಟು ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುವವನು ಲೋಕವನ್ನು ತನ್ನಿಡುಗಳಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಇಂತೆಂದು ಚಾಣಕ್ಯ ನೀತಿಯುಂಟು. .. ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿರನಿಷ್ಟ್ಯವೃತ್ತಿಶ್ಚಾಪಿಲೋಕೀ | ದೃಷ್ಟಂ ಫಲಮಿತಿಪ್ರಾಪ್ತಮದೃಷ್ಟಂ ಪಾರಲೋಕಿಕಂ | ಉಭಾಭ್ಯಾಂ ಪ ಫಲಾಭ್ಯಾಂ ಯಸ್ಯ ವನ್ನೋವೇದಲೋಕತಃ | ನ್ಯಾಯೋಪಥಿಸವೇತ್ಸುಕ್ತ ಸರ್ವದಾಬುದ್ಧಿಮಾನ್ಸರಃ., = ಇಷ್ಟಲಾಭವೂ ಅನಿಷ್ಟಹಾನಿಯೂ ದೃಷ್ಟವೆಂಬ ಇಹಲೋಕಫಲವೆನಿಸುವುದು. ಅದೃಷ್ಟವೆಂಬುದೇ ಪರಲೋಕಫಲವು. ಈಯೆರಡು ಫಲಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವನೇ ಸಂಪನ್ನನೆನಿಸುವನು. ಅಂತಹದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತತವೂ ಬುದ್ಧಿಮಾತನಾದನರನು ಪ್ರವರ್ತಿಸಬೇಕು ಎಂದಿಂತು ಶುಕ್ರನೀತಿ ಯೊರೆವುದು |

ಕಂ|| ಬಲ್ಲಜನಂವಶಮಾನಂ ಗುಲ್ಲಸದಿಪ್ಯಾರ್ಥಭಾಷಿಗೆ ವಿನೀತಂ ಗಂ| ಬಲ್ಲಿರಲಕ್ಕುಂ? ನ್ಯಾಯಸಮುಲ್ಲಸದಿಹವರಸುಖಾಢ್ಯಸನ್ಮಾರ್ಗದೋಳೇ ||೨೦||

ಮು|| ಕೋಂಧೂಯೋಽಕಾರ್ಯರತಃ, ಕೋಬಧಿರೂಯೋಽಂತಾನಿಸತ್ಯಣೋತಿ| ಕೋಮುಕೋಯಃ ಕಾಲೇ, ಪ್ರಿಯಾಣಿವಕ್ತುಂ ನಜಾನಂತಿ||

ಟೀ|| (ಪು) ಅಥಃ ಕಃ = ಕುರುಡನಾವನು? (ಉ) ಆಕಾರ್ಯರತಃ ಯಃ = ದುಷ್ಕಾರ್ಯಪ್ರವರ್ತಕನಾವನೋ ಅವನು. (ಪು) ಜಧಿರಃ ಕಃ = ಕಿವುಡನಾವನು? ಹಿತಾನಿ ನಶ್ಯಣೋತಿಯಃ = ಹೇಳಿದ ಹಿತವನ್ನು ಕೇಳದವನಾವನೋ ಅವನು. (ಪು) ಮೂಕಃ ಕಃ = ಮೂಗನಾವನು (ಉ) ಕಾಲೇ ಪ್ರಿಯಾಣಿವಕ್ತುಂ ನಜಾನಂತಿಯಃ = ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಿತವನ್ನು ಪಡೆಶಿಸಲಾರವನು.

ಕಂ|| ಆಮಂಕುರುಡಂ ದುಪಾ | ರ್ಯಾವಸಥಂ. ಕಿನ್ವಡನಾವಃ ನಿಷ್ಕೋಕ್ತಿಗಳಂ| ಭಾವಿಸದಂತಂ. ಮೂಗನು ಮೂವಂಃ ಪ್ರೋಕ್ತರಿತುನಲ್ನುಡಿಯಲಾರದವಂ|| ||೨೧||

ಮು|| ಕಿಂದಾನಮನಾಕಾಂಕ್ಷಂ, ಕಿಂಮಿತ್ರಯನ್ನಿವಾರಯತಿಹಾಪಾತ್ | ಕೋಲುಕಾರತ್ಯೀಲಂ, ಕಿಂವಾಚಿಕಾಂಮಂಡನಂ ಸತ್ಯಮ್ ||೨೨||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ದಾನಂ ಕಿಂ - ದಾನವೆಂಬುವಾವುದು? (ಉ) ಅನಾಕಾಂಕ್ಷಾಂ - ಯಾಚಿಸಲ್ಪಡದ ತೆ ಕೊಡುವುದು. (ಪ್ರ) ಮಿತ್ರಾಂಕಿಂ = ಕೆಳೆಯಾಳುವುದು? (ಉ) ಯು ನಿವಾರಯಾತಿ ಸಾಪಾತ್ = ದುರಿತಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗದಂತೆ ಮಾಡುವುದು. (ಪ್ರ) ಅಲ ಕಾರಃ ಕಃ = ಭೂಷಣವಾವುದು? (ಉ) ಶೀಲಂ = ಸತ್ಯಭಾವವು. (ಪ್ರ) ವಾಚಾಂಮುಂಡನಂ ಕಿಂ = ನುಡಿಗಳೆ ತೊಡವಾವುದು? ಸತ್ಯಂ = ಯಥಾರ್ಥವು.

ಕಂ|| ಆವುದುದಾನಂ? ಬಯಸದೆ ಯೊಪ್ಪಿದು. ಕೆಳೆಯಾವನು ಧರ್ಮದಿನುಳಿ ಸುವಸುತೆಂ. ಆವುದಲಾಕೃತಿಃ ಶೀಲಂ ಭಾವಿಸೆ, ನುಡಿತೊಡವೆ ನಿಕುನುದಾವುದು? ಸತ್ಯಂ||

||೨೨||

ಮಾ|| ವಿದ್ಯುದ್ವಿಲಸಿತಚಲಂ, ಕಿಂ ದುರ್ಜನಸಂಗತಿರ್ಮಯಶ್ಚ |

ಕುಲಶೀಲನಿಷ್ಪ್ರಕಾಶಃ, ಕೇ ಕಲಿಕಾಲೆಸಿಜ್ಜನಾಬವಃ ||೨೩||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ವಿದ್ಯುದ್ವಿಲಸಿತ ಚಲಂ ಕಿಂ = ಮಿಡುಗಳ ವಿದ್ಯೋದಕಂತೆ ಚಂಚಲವಾದುದಾವುದು? (ಉ) ದುರ್ಜನ ಸಂಗತಿ = ದುಷ್ಟರ ಸಂಬಂಧವು. ಯು ವತಯಶ್ಚ = ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಅಂತರು (ಪ್ರ) ಕಲಿಕಾಲೆಸಿ ಕುಲಶೀಲ ನಿಷ್ಪ್ರಕಂ ಪಾಃ ಕೇ = ಸಾಪಿಷ್ಠವಾದ ಕಲಿಯುಗ ದಲ್ಲಿ ಕೊಡ ಕೆಲಾಚಾರ ಸತ್ಯಭಾವಗಳ ನ್ನು ತೊರೆಯದ ಸ್ಥಿರಮತಿಗಳಾರು? ಸಜ್ಜನಾನುವ = ಸತ್ಪುರುಷರೇ ಸು.

ಕಂ|| ಮಿಂಚಿನಬೆಡಂಗುಂಡದುರು. ಚಂಚಲವೆಂ? ದುಷ್ಟನುಗ ಮುಖ ಲಾರತಿಯುಂ. ಚಂಚತ್ತುಲಶೀಲಾದಿಗ | ಳುಚೆನ್ನೆ ಕೆವಿಡದರಾರ್ಯ ಲಿಯೊಳಂ? ಸಂತರ||

||೨೩||

ಮಾ|| ಚಿಂತಾಮಣಿರಿವದರ್ಲಭ, ಮಿಹಕಿಂಕಧಯಾಮಿಶ್ಚೈಶುರ್ದ್ರಮ್ |

ಕಿಂತದ್ವಂದತಿಭ್ರಾಮ್ಯೋ, ವಿಧನಾತತಮಸೋನಿಶೇಷೇಣ ||೨೪||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ಇವಚಿಂತಾಮಣಿರಿವ ದುರ್ಲಭಂ ಕಿಂ = ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದು ಲಭವಾದ ಚಿಂತಾಮಣಿ ರತ್ನದಂತೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಧಕವಾದುದು ದಾವುದು? (ಉ) ಚತುರ್ಭದ್ರಮಿತಿ ತತ್ಪಥಯಾಮಿ = ಚತುರ್ಭದ್ರವೆಂದವನ್ನೊರೆವೆನು. (ಪ್ರ) ವಿಧನಾ ತತಮಸಃ = ತಾಮಸವಿಲ್ಲದ ಸಾತ್ವಿಕರು, ವಿಶೇಷೇಣ = ಅತಿಶಯವಾಗಿ, ಭ್ರಾ ಯಃ = ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೂ, ತಕ್ಶಿಂ = ಅದನ್ನೆನೆದು, ವದಂತಿ = ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು?

ಕಂ|| ಚಿಂತಾಮಣಿವಿಶಿಲ್ ದುರ್ಲಭ | ಮೇಂ? ತಿಳಿಸುವೆ ನದನೆ ಕೇಳ್ವಕು ಭದ್ರಾಬ್ರೂ|| ಸಂತದ್ವಿಗತತನೋಗುಣ | ರಂತೆಂದವನೊರೆವೆ ರಾ ದಮುಂದಮವಲಾ||

||೨೪||

ಮಾ|| ದಾನಂಪ್ರಿಯವಾಕ್ಸಹಿತಂ, ಜ್ಞಾನಮಗರ್ವಂಕ್ಷಮಾನ್ವಿತಂ ಶೌರ್ಯಮ್ |

ನಿತ್ತಂತ್ಯಾಗಸಮೇತಂ ದುರ್ಲಭವೇಚ್ಚೈಶುರ್ದ್ರಮ್ ||೨೫||

ಬೀ|| ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಸಹಿತಂ = ನಲ್ಪಡಿಯೊಡನಿರುವ, ದಾನಂ = ಈವಿಕೆ ಯೂ, ಅಗರ್ವಂ = ಕೊನ್ನಿಲ್ಲದ, ಜ್ಞಾನಂ = ಅರಿಮೆಯೂ, ಕ್ಷಮಾನ್ವಿತಂ = ಸ್ವರಣೆಯೊಡನಿರುವ, ಶೌರ್ಯಂ = ಪೊಡಪೂರ್, ತ್ಯಾಗಸಮೇತಂ = ಜಾಗದೊಡನಿರು ವ, ನಿತ್ತಂ = ಹಣವೂ, ದುರ್ಲಭಂ = ಕಷ್ಟಿಸಿದರೂ ದೊರೆಯದೆಂಬ, ಎತತ್ = ಈ ನಾಲ್ಕರಸಮಷ್ಟಿಯೇ, ಚತುರ್ಭದ್ರಂ = ಚತುರ್ಭದ್ರವೆನಿಸುವುದು||

೨೫||

ಕಂ|| ದಾನಂಪ್ರಿಯವಾಗ್ಯುಕ್ತಂ | ಜ್ಞಾನಮದರ್ಪಂ ಕ್ಷಮಾಸಮೇತಂ ಶೌರ್ಯಂ | ದಾನಯುತವೂದ ಧನಮೆಂ | ಬೀನಾಲ್ಕುಂಸೇರಿಮೆರೆ ವುದ ಚತುರ್ಭದ್ರಂ||

||೨೫||

ಮಾ|| ಕಿಂಶೋಚ್ಯಂಕಾರ್ವಣ್ಯಂ, ಸತಿವಿಭವೇಕಿಂಪ್ರಶಸ್ತಮೌದಾರ್ಯಮ್ |

ಕಃಪೂಜ್ಯೋವಿದ್ವದ್ಭಿಃ, ಸ್ವಭಾವತಸ್ಸರ್ವದಾವಿನೀತೋಯಃ||೨೬||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ಶೋಚ್ಯಂಕಿಂ = ಶೋಕಿಸಲ್ಪಕ್ಕುದಾವುದು? (ಉ) ಕಾರ್ವ ಣ್ಯಂ = ಕೃಪಣತ್ವವೆಂಬ ಲೋಭವನ್ನು ಕುರಿತು. (ಪ್ರ) ವಿಭವೇ ಸತಿ ಪ್ರಶಸ್ತಂ ಕಿಂ = ಭಾಗ್ಯವುಂಟಾಗಿರಲು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾವುದು? (ಉ) ಔದಾರ್ಯಂ = ದಾತೃತ್ವವು. (ಪ್ರ) ವಿದ್ವದ್ಭಿಃಕಃಪೂಜ್ಯಃ = ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವ ನಾವನು? (ಉ) ಯಃ ಸರ್ವದಾ ಸ್ವಭಾವತೋ ವಿನೀತಃ = ಸತತವೂ ಸಹಜವಾಗಿ ಸವಿನಯನಾದವ ನಾವನೋ ಅವನು || ಶೋ = ದೃಷ್ಟೈವಪರಕಾರ್ಪಣ್ಯಂ ಸಾಧವೋ ಹ್ಯನು ತಾಪಿನಃ | ಭಾಗ್ಯೇವಿತ್ತಂಪ್ರಯುಚ್ಯಂತಿ ವಿನೀತಾ ಪೂಜಯಂತಿಚ = ಸಂತರಾದವರು ಹೆರವರ ಕೃಪಣತ್ವವನ್ನುನೋಡಿ ಅನುತಾಪವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಸಂಪದದಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗಿಗಳಾಗುವರು, ವಿನೀತನನ್ನುಪೂಜಿಸುವರು. ಎಂದು ಅಭಿಯುಕ್ತೋಕ್ತಿಯುಂಟು||೨೬||

ಕಂ|| ಆವುದುಶೋಚ್ಯಂಕೃಪಣತೆ | ತೀವಿರೆವಿಭವಂಪ್ರಶಸ್ತಮೇನೌದಾರ್ಯಂ | ಭಾವಿಸೆಪಂಡಿತಪೂಜ್ಯನು | ಮಾವನಜಸ್ರಂವಿನೀತನಾಗಿರ್ಪಾತಂ||೨೬||

ಮಾ|| ಕಂಕುಲಕಮಲದಿನೇಶಃ, ಸತಿಗುಣವಿಭವೇಪಿಯೋನಮ್ರಃ |

ಕಸ್ಯವಶೇಜಗದೇತತ್, ಪ್ರಿಯಹಿತವಚನಸ್ಯಧರ್ಮನಿರತಸ್ಯ ||೨೭||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ಕುಲಕಮಲದಿನೇಶಃ = ವಂಶವ ನ್ನುಲ್ಲಾ ಸಗೊಳಿಸುವ ನಾವನು? (ಉ) ಗುಣವಿಭವೇಸತ್ಯಪಿಯೋನಮ್ರಃ = ಸುಗುಣ ಭಾಗ್ಯಂಗಳುಂಟಾ ದಾಗಕೂಡ ಹಿರಿಯರಳಿ ನಮ್ರತೆಯುಳ್ಳವನು. (ಪ್ರ) ಜಗದೇತತ್ಕಸ್ಯವಶೇ = ಲೋಕವಿದು ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿ ಉಂಟು? (ಉ) ಪ್ರಿಯಹಿತವಚನಸ್ಯಧರ್ಮನಿರತಸ್ಯ = ಧಾರ್ಮಿಕನಾಗಿ ಇಷ್ಟವಾಗುವಂತೆ ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳುವವನ ವಶದಲ್ಲಿರುವುದು||೨೭||

||೨೭||

ಕಂ|| ಕುಲಕಮಲಮಿತ್ರನಾವಂ | ಸಲೆಗುಣವಿಭವಂಗಳೊಪ್ಪುತ್ತಿರ್ದುಂನ
ಮೃ|| ನೆಲಸುಗುಮಾವನವಶದೊಳ | ಗೆಲೋಕಮಿಪ್ಪೋಟಿತೋ
ಕ್ರಿಯಾಧಾರ್ಪಿ ಕನಾ|| ||೨೭||

ಮೂ|| ವಿದ್ವನ್ಮನೋಹರಾಕಾ, ಸತ್ವನಿತಾ ಬೋಧವನಿತಾಚ |
ಕನ್ನಸ್ಪೃಶತಿವಿಪತ್ತಿಃ, ಪ್ರಪೃಥ್ವವಚನಾನುವರ್ತಿನಂದಾಂತಮ್ ||೨೮||
ಟೀ|| (ಪ್ರ) ವಿದ್ವನ್ಮನೋಹರಾಕಾ = ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮನೋಹರವಾವು
ದಾವುದು? (ಉ) ಸತ್ವನಿತಾ = ಮೇಲಾದಕವಿತ್ಯವು, ಬೋಧವನಿತಾಚ = ಚಿದಂಗೆನೆ
ಯಾ. (ಪ್ರ) ವಿಪತ್ತಿಃ ಕನ್ನಸ್ಪೃಶತಿ = ಆವತ್ತು ಆವನನ್ನು ಸೋಂಕದು? (ಉ)
ಪ್ರಪೃಥ್ವವಚನಾನುವರ್ತಿನಂ ದಾಂತಂ = ಹಿರಿಯರಮಾತುಕೇಳಿ ಜಿತೇದ್ರಿಯನಾ
ಗಿರುವನನ್ನು || ||೨೮||

ಕಂ|| ಅರಿತರಮನೋಹರಮದೇಂ | ವರಕವಿತೆವಿಚಾರಜನಿತಬೋಧವನಿ
ತೆಯುಂ | ಕರಕರೆಯಾವನನೆಯ್ದು | ಪಿರಿಯರನುಡಿ ಕೇಳ್ವೆನಡೆವೆ
ಸುಜತೇಂದ್ರಿಯನಂ || ||೨೯||

ಮೂ|| ಕಸ್ತ್ಯೈಸ್ಪೃಹಯತಿಕಮಲಾ, ತ್ವನಲಸಚಿತ್ತಾಯನೀತಿವೃತ್ತಾಯ |
ಶೃಜತಿಚಕಂಸಹಸಾದ್ವಿಜ, ಗುರುಸುರನಿಂದಾಕರಂಚಸಾಲಸ್ಯಮ್ ||
ಟೀ|| (ಪ್ರ) ಕಮಲಾ ಯಸ್ತ್ಯೈಸ್ಪೃಹಯತಿ = ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಯಾವನನ್ನು ಬಯ
ಸುವಳು? (ಉ) ಅನಲಸ ಚಿತ್ತಾಯ ನೀತಿವೃತ್ತಾಯ = ಜಾಗರಾಕತೆಯಿಂದ ನೀ
ತಿಯೊಡನೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವನನ್ನು. (ಪ್ರ) ಕಮಲಾಕಂ ಸಹಸಾತ್ಯಜಿತಿ = ಲಕ್ಷ್ಮಿ
ಯಾವನನ್ನು ಬೇಗನೆ ಬಿಡುವಳು? (ಉ) ದ್ವಿಜಗುರುಸುರನಿಂದಾಕರಂ ಸಾಲಸ್ಯಂ
ಚ = ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಗುರುನಿಂದೆಮಾಡುವನನ್ನಾ ಮೈಗಳೆನನ್ನಾ || "ಅಲಕ್ಷ್ಮೀ
ರ್ಜುಪತೇನಾನಂ ದೇವಹೇಳನಕಾರಿಣಂ" ಎಂದು ಸ್ಮೃತಿಯುಂಟು || ||೨೯||

ಕಂ|| ಸಿರಿಯಾವನಂಬಯಸುವಳ | ನಿರಸ್ತವಂದಾತ್ಮನುವಿನಯವರನ
ನಂ | ನೆರೆತೊರೆವಳಾವನಂ | ದ್ವಿಜ | ಗುರುಸುರದೂಪಕನ ನಲ
ಸಭಾವಾನ್ವಿತನಂ || ||೩೦||

ಮೂ|| ಕುತ್ರವಿಧೇಯೋವಾಸಃ, ಸಜ್ಜನಿಕಟೀಧವಾಕಾಶ್ಯಾಮ್ |
ಕಃಪರಿಹಾರೋದೇಶಃ, ಪಿಶುನಯುತೋ ಲುಬ್ಧಭಾವಶ್ಚ || ||೩೧||
ಟೀ|| (ಪ್ರ) ವಾಸಃ ಕುತ್ರವಿಧೇಯಃ = ಮನುಷ್ಯನುವಾಸಮಾಡಬೇಕಾ
ದಸ್ಥಲವಾವುದು? (ಉ) ಸಜ್ಜನಿಕಟೀ - ಅಥವಾ - ಕಾಶ್ಯಾಂ = ಸಂತರಬಳಿಯಲ್ಲಿ

ಅಲ್ಲದೆ ವಾರಾಣಸಿಯಲ್ಲಿ. (ಪ್ರ) ಪರಿಹಾರೋದೇಶಃ ಕಃ = ಬಿಡತಕ್ಕದೇಶವಾವು
ದು? (ಉ) ಪಿಶುನಯುತೋ ಲುಬ್ಧಭಾವಶ್ಚ = ಕ್ಷುದ್ರಜನಿರುವುದೂ, ಲೋಭಿ
ಯಾದ ರಾಯನಿರುವುದೂ || "ಅಶ್ಮನಾಚರಣಂಹತ್ವಾ ವಾರಾಣಸ್ಯಾಂವಸೇನ್ನ
ರಃ" ಎಂದು ಪುರಾಣವುಂಟು || ||೩೦||

ಕಂ|| ನೆಲಸಿರಲೆಲ್ಲಿ ಸಮುಚಿತಂ | ಸಲೆಸಂತರಬಳಿಯೊಳಂತೆ ವಾರಾಣ
ಸಿಯೊಳ್ | ನಿಲಲಾಗದದೇಶವದೇಂ | ಬಲಜನೆಯುತೆ ಮಂತೆ
ಲುಬ್ಧಭಾವನಾಶಯುತಂ || ||೩೧||

ಮೂ|| ಕೇನಾಶೋಚ್ಯೈಪುರುಷಃ, ಪ್ರಣತಕಳತ್ರೇಣಧೀರವಿಭವೇನ |
ಇಹಭುವನೇಕಶೋಚ್ಯೈಃ, ಸತ್ಯಪಿಂಭವೇ ನ ಯೋದಾತಾ || ||೩೧||
ಟೀ|| (ಪ್ರ) ಪುರುಷಃ ಕೇನಾಶೋಚ್ಯಃ = ಪುರುಷ ಸಾವುದರಿಂದ ಶೋಕಿ
ಸಲ್ಪಡದವನು? (ಉ) ಪ್ರಣತಕಳತ್ರೇಣಧೀರವಿಭವೇನ = ನಮ್ರಿಯಾದಹೆಂಡತಿಯಾ
ಬುದ್ಧಿಭಾಗ್ಯ ವಿಭವಗಳೂ ಉಂಟಾಗುವುದರಿಂದ, (ಪ್ರ) ಇಹಭುವನೇಶೋಚ್ಯಃ
ಕಃ = ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶೋಕಿಸತಕ್ಕವನಾವನು? (ಉ) ವಿಭವೇ ಸತ್ಯಪಿಯೋನ
ದಾತಾ = ಐಶ್ವರ್ಯವುಂಟಾಗಿದ್ದರೂ ದಾತ್ಯತ್ವವಿಲ್ಲದವನು || || ೩೧ - ಶೋ || ರ
ಮ್ಯಾರಾಮಾ ನಿಜಕುಲವಧಾಸ್ತ್ಯಾಗಭೋಗಾಯವಿತ್ತಂ | ವಕ್ತ್ರೇವಾಣೀಸರಸ
ಕವಿತಾ ಶಂಕರೇಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಃ || ಸದ್ಧಿ ಸ್ನಂಗೆೋವಪುಷ್ಪಿದೃಢತಾಸತ್ಕುಲೇ ಜನ್ಮಪುಂ
ಸಾಂ | ಧಿಗ್ಧಿಗ್ಧಾರಾದನಶನಪದಂ ಸ್ವರ್ಗಮೇಕಾಂತದುರ್ಗಂ = ಪುರುಷರಿಗೆ ಸು
ಗುಣವತಿಯೂ ಸುಂದರಿಯೂ ಆದ ಗರುತೆಯಾದ ಮಡದಿ ಯಿರುವಿಕೆ, ಒಬ್ಬರಿಗಿ
ಟ್ಟುತಾನೂ ತಿನ್ನುವಂತೆ ಹಣವಿರುವಿಕೆ, ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕವಿತೆಯೊಡನಾಡಿದ ನಲ್ವಾ
ತಿರುವಿಕೆ, ಶಿವನಲ್ಲಿ ಬಗೆಯೊಪ್ಪಿರುವಿಕೆ, ಸಂತೋಷನೆ ಕೆಳೆ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ,
ಸದ್ವಂತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವಿಕೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿದ್ದರೆ, ನಿರಶನಸ್ಥಾನವಾದ ಹಾಳು
ಮಾಲೆಯದುಗ್ಗದಂತೆ ಸಗ್ಗವು ಧಿಕ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವುದು - ಎಂದು ಅಭಿಯುಕ್ತೋಕ್ತಿ
ಯುಂಟು. "ರಿಕ್ತಾಯ ವಿತ್ತಂ ದಾತವ್ಯಂ = ಬಡವರಿಗೆ ಹಣವಿಡಬೇಕು" ಎಂದು
ಶಿಕ್ಷಾವಚನವುಂಟು || ||೩೧||

ಕಂ|| ನರನಾವುದರಿ ನಶೋಚ್ಯಂ | ಗರುತೆಮಡದಿಯಿಂ ಸುಬುದ್ಧಿಭಾ
ಗ್ಯಂಗಳನುಂ | ತಿರೆಯೊಳಗಾವ ಶೋಚ್ಯಂ | ಸಿರಿಮರೆದಿರುತಿ
ದುರ್ನಿಯಲಾರದಲುಬ್ಬಂ || ||೩೧||

ಮೂ|| ಕಿಂಲಘುತಾಯಾತಮಾಲಂ, ಸ್ಯಾಕೃತಪುರುಷೇಪುಯಂಯಾಚ್ಯಾ |
ರಾನಾವಸಿಕಶ್ಯಾರಃ, ಸ್ಮರಶರನಿವತೋನಯಶ್ಚಲತಿ || ||೩೨||

ಟೀ|| (ಪ್ರ) ವಾಸಃ ಕುತ್ರವಿಧೇಯಃ = ಮನುಷ್ಯನುವಾಸಮಾಡಬೇಕಾ
ದಸ್ಥಲವಾವುದು? (ಉ) ಸಜ್ಜನಿಕಟೀ - ಅಥವಾ - ಕಾಶ್ಯಾಂ = ಸಂತರಬಳಿಯಲ್ಲಿ

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ಲಘುತಾಯಾಮಾಲಂ ಕಿಂ= ಹದರವಾಗಿಹೋಗುವ ಅ
 ಗೌರವಕ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತವೇನು? (ಉ) ಪ್ರಾಕೃತ ಪುರುಷೇಷು ಯಾಚ್ಛಾಯಾ= ಪಾಮ
 ರಜನರಲ್ಲಿ ಯಾಚಿಸುವಿಕೆ ಯೆಂಬುದಾವುದೋ ಅದು, (ಪ್ರ) ರಾಮಾದಪಿ ಕಃ
 ಶಾರಃ= ರಾಮನಿಗಿಂತಲೂ ಅವನು ಶಾರನು? (ಉ) ಯಃ ಸ್ಮರಶರನಿಹತಃ ನಚ
 ಲತಿ ಸಃ= ಅವನು ಕಾವೋದ್ಯೇಕವಾದರೂ ಚಲಿಸನೋ ಅವನು || ತಾ—“ತೃ
 ಣಾದಪಿಲಘುಸ್ತಾಲ ಸ್ತಾಲಾದಪಿಚಯಾಚಕಃ | ವಾಯುನಾಕಿನ್ನೀತೋಸೌ
 ಮಾಮಯಂಯಾಚಯೇದಿತಿ” ಎಂದಿಂತು ಆಲಂಕಾರಿಕ ಭಾಷಿತ ವಿರುವುದು. “ಜಿ
 ಗಾಯರಾವಣರಾಮ ಸ್ವೀತಾ ವಿರಹಕಾತರಃ | ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಸ್ತು ಸನ್ಯಾಸೀರಾ
 ಮಾಚ್ಛಾ ರತರಸ್ತೃತಃ” ಇಂತು ನಹಿನಿಂದಾ ನ್ಯಾಯೋದಾಹರಣಮಾದ ಉತ್ತರ
 ಮೀಮಾಂಸಾಕಾರಿಕೆಯುಂಟು. “ವೇಧಾದ್ಯೇಧಾಭ್ರಮಂಚಕ್ರೇ ಕಾಂತಾಸುಕನ
 ಕೇಷುಜ | ತಾಸುತೇಷ್ವಪ್ಯನಾಸಕ್ತ ಸ್ನಾಹ್ನಾಧ್ಭಗೋನರಾಕೃತಿಃ” ಇಂತು ಅ
 ಧುನಾತನಸ್ತಾವಕವಚನವುಂಟು || ೩೨ ||

ಕಂ|| ಕಾರಣಮಗೌರವಕ್ಕೆ | ನಾರಯಿಖಲಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಯಾ ಚಿಪಬಗೆಯ್ತು |
 ಶೂರಂರಾಮನಿನಾಮ | ಮೂರೇಷ್ವಾಹತನುಮಾದೋಡಂಚಲಿಸದವಂ || ೩೨ ||
 ಮೂ|| ಕಿಮಹರ್ನಿಶಮನುಚಿಂತ್ಯಂ, ಭಗವಚ್ಚರಣಂನಸಂಸಾರಃ |

ಚಕ್ಷುಷ್ಮಂತೋಪ್ಯಂಧಾಃ, ಕೇಸ್ಯುರ್ಯೇನಾಸ್ತಿಕಾಮನುಜಾಃ || ೩೩ ||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ಅಹರ್ನಿಶ ಮನುಚಿಂತ್ಯಂಕಿಂ= ಹಗಿರಿರುಳೂ ಚಿಂತಿಸಲ್ಪಡ
 ತಕ್ಕುದಾವುದು? (ಉ) ಭಗವಚ್ಚರಣಂ= ಭಗವಂತನಪಾದವು, ನಸಂಸಾರಃ= ಸಂ
 ಸೃತಿಯಿಲ್ಲವು. (ಪ್ರ) ಚಕ್ಷುಷ್ಮಂತೋಪ್ಯಂಧಾಃ ಕೇ ಸ್ಯುಃ= ಕಣ್ಣುಳ್ಳವರಾದ
 ರೂ ಕುರುಡರಾಗಿರುವರಾರು? (ಉ) ಯೇನಾಸ್ತಿಕಾಮನುಜಾಸ್ತೇ= ನಾಸ್ತಿಕ
 ರಾದ ಮಾನವರಾರೋ ಅವರು || ತಾ—ಸಂತತವೂ ಭಗವಂತನ ಪಾದಾರವಿಂ
 ದಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಬೇಕು. ಅಂತಹಭಾವನಾಭ್ಯಾಸವುಳ್ಳವನಿಗೆ ಅಂತಕಾಲ
 ದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಸ್ಮರಣೆಯುಂಟಾಗಿ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. “ಸರ್ವಂ
 ಬ್ರಹ್ಮಮಯಂಧ್ಯಾಯಸ್ಪ್ರಹ್ಮ ಸಾಯುಜ್ಯಮಾಪ್ನಯಾತ” ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮ
 ಮಯನೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿರುವನು ಬ್ರಹ್ಮಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನೊಂದುವನೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ
 ವುಂಟು. “ಅಂತಕಾಲೇಚಮಾಮೇವ ಸ್ಮರನ್ಮುಕ್ತಾಸ್ತಿಕೇಬರಂ | ಯಃ ಪ್ರಯಾ
 ತಿಸಮದ್ಭಾವಂ ಯಾತಿನಾಸ್ತ್ಯತ್ರಸಂಶಯಃ” ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಯುವಿಗೆ ದೇಹವಿ
 ಯೋಗಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಮಚ್ಛಬ್ದಕ್ಕೆ ಪರಮಾರ್ಥವಾದ ನನ್ನನ್ನೇಸ್ಮರಿಸುವನು
 ಮದ್ಭಾವವನ್ನೇ ಹೊಂದುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಗವ
 ದ್ವಾಕ್ಯಪ್ರಮಾಣವುಂಟು. “ಜೀವತೋಯಾದೃಶಾ ಭ್ಯಾಸಸ್ತಸ್ಯಾಂತೇತಾದ್ಯ
 ತೀಸ್ತೃತಿಃ | ಅಭ್ಯಾಸ ಯೋಗಯುಕ್ತೇನ ಚೇತಸಾನನ್ಯಗಾವಿನಾ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮಾ

ಸ್ವೀತಿವಿಜ್ಞಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತೋತ್ಯಸಂಶಯಂ” ಬದುಕಿರುವಾಗ ಎಂತಹ ಅಭ್ಯಾ
 ಸವು ಮಾಡಲ್ಪಡುವುದೋ ಮರಣಕಾಲಕ್ಕಂತಹ ಸ್ಮರಣವುಂಟಾಗುವುದು. ಬ್ರ
 ಹ್ಮಾತ್ಮೈಕ್ಯಾನುಸಂಧಾನಯೋಗದಿಂದ ಅನನ್ಯಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವನು
 ಸ್ನುಳ್ಳವನು ಸ್ವಸ್ವರೂಪವೇ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದರಿತು ಬ್ರಹ್ಮಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದು
 ವನೆಂದು ಶಿವಯೋಗ ಶಾಸ್ತ್ರವೊರೆವುದು. “ಯಥಾಪುಮಾನ್ ಸ್ವಾಂಗೇಷು ಶಿ
 ರಃವಾಣ್ಯಾದಿಷುದ್ವಿಜಃ | ಪಾರಕ್ಯಬುದ್ಧಿಂ ಕುರುತುವಂಭಾತೇಷುಮತ್ತರಃ” ಪಾ
 ದಾದಿಶಿರಃ ಪರ್ಯಂತವಾದ ತನ್ನಶರೀರದಲ್ಲುಳ್ಳ ತತ್ತದವಯವಗಳು ವಿಭಿನ್ನರೂಪ
 ನಾಮಕೀಯೆಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಮಷ್ಟಿದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಾನೇ ಎಂ
 ದುಕೊಂಡು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಭಾವಿಸದೆ ಮನುಷ್ಯನೇಕ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ
 ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ, ಸಕಲಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಾರ್ಥದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನು
 ಭೇದಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅದ್ವೈತಾನುಸಂಧಾನ ಮುಂಟಾಗಿರುವನೆಂದು ವಿಷ್ಣು ಭಾಗವ
 ತದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ವಾಕ್ಯವುಂಟು. “ಯಾದೃಶೀಭಾವನಾಯತ್ರ ಸಿದ್ಧಿಭವತಿತಾ
 ದೃಶೀ” ಎಂತಹ ಭಾವನೆಯುಳ್ಳವನಿಗೆ ಅಂತಹಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ವಾಸಿ
 ಷ್ಠಯೋಗ ಶಾಸ್ತ್ರ ವೊರೆವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ
 ಯೂ ಧಾರಾವಾಹಿಕವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನು ಸಂಧಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು
 ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಸಂಸಾರವನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವವನಿಗೆ ಸಂಸಾರವೇ ಉಂಟಾಗು
 ತ್ತಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಸಾಂಸಾರಿಕದುಃಖವಿವೃತ್ತಿ ಯೆಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗದು. ಆದುದ
 ರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಸಂತತವೂ ಸಂಸಾರವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸ
 ಲಾಗದು || ನಿತ್ಯಾತ್ಮವಿಲ್ಲ, ಸತ್ಯಾತ್ಮವಿಲ್ಲ, ದೈವವಿಲ್ಲ, ಪರಲೋಕವಿಲ್ಲ, ಕರ್ಮ
 ವುನಿಷ್ಠಲವು, ವೇದಗಳು ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲವು, ದೇಹವೇತಾನು, ಇಂತು ತಿಳಿದಿರು
 ವ ನಾಸ್ತಿಕರು ಕೆಂಗಳುಳ್ಳವರಾದರೂ ತಿಳಿವಿಲ್ಲದವರಾದುದರಿಂದ ಕುರುಡರೆನಿ
 ಸಲುಳ್ಳವರು. ಅಂತಹವರಿಗೆ “ಅಂಧಂತಮಃ ಪ್ರವಿಶಂತಿಯೇ ವಿದ್ಯಾಮುಮಾಸ
 ತೇ | ಯೇಕೇಚಾತ್ಮಹನೋಜನಾಃ”= ಅಜ್ಞಾನೋದಾಸನೆ ಯುಳ್ಳನಾಸ್ತಿಕರು,
 ದ್ವೈತಭ್ರಾಂತಿಯುಳ್ಳವರು, ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಪಶುಪ್ರಾಯರು, ಇಂತಹವರೆ
 ಲ್ಲರೂ ಅಂಧಂತಮಸ್ಸಿಂಚ ಕತ್ತಲೆನರಕವನ್ನು ಹೊಂದಲುಳ್ಳವರೆಂದು ವೇದವೊ
 ರೆವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನಾಸ್ತಿಕ ನಾಗಬಾರದು. ಆಸ್ತಿಕೃತವುಂಟಾಗಿರಬೇಕೆಂ
 ದು ಭಾವವು. “ಆತ್ಮಾನಂಚೇದ್ವಿಜಾಸೀಯಾ ದಹಮಸ್ವೀತಿವೂರುಷಃ” ಎಂದಿಂತು
 ಆತ್ಮಾದ್ವೈತಾಸ್ತಿಕೃತವು ವೇದಾಂತಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿದೆ. || ೩೩ ||

ಕಂ|| ಪಗಲಿರುಳುಂಚಿಂತ್ಯಮದೇಂ | ಭಗವಚ್ಚರಣಾಂ ಮಲ್ಲಮಾಸಂಸಾ
 ರಂ || ಎಗೆಕಣ್ಣಿದುಂಕುರುಡರ್ | ಜಗದೋಳದಾರ್ ನಾಸ್ತಿಕ
 ರ್ಛಾಧಾಮನುಜರ್ || || ೩೩ ||

ಮೂ|| ಈಸಂಗರಿವಪ್ರಥಿತೋ, ಪ್ರಜತಿಚೆಯೋವಾರ್ಧಕೇರ್ಥಿರ್ಥಮ್ |
ಕಿಂತೀರ್ಥಮಸಿಕಮುಖ್ಯಂ, ಚಿತ್ತಮಲಯನ್ನಿವರ್ತಯತಿ ||೩೪||

ಪೀ|| (ಪ) ಇಹವೃಥಿತಃ ಸಂಗಃ ಈ= ಈಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಕುಂಟನಾವನು? (ಉ) ಯೇ ವಾರ್ಧಕೇ ತೀರ್ಥಂ ಪ್ರಜತಿಃ= ಅವನು ಋದಿತ ನದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯೋಗವನೋ ಅವನು. (ಪ್ರ) ಕಿಂತೀರ್ಥಮಸಿಕಮುಖ್ಯಂ= ಮುಖ್ಯವಾದ ತೀರ್ಥವಾವುದು? (ಉ) ಚಿತ್ತಮಲಯನ್ನಿವರ್ತಯತಿ= ಮನಃ ಕಲ್ಪವನನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದಾದುದೋ ಅದು || ತಾ— “ಶೀತೇ ತೇವನ ಮಶನಂ ವಾಸರಾಂತೇನಿಶಾಂತೇ ಕ್ರೀಡಾರಂಭಕುಮಲಯದೃಶಾ.ಯಾ ವನಾಂತೇವಿವಾಹಃ | ಸೇತೋಬಂಧಂ ಪಯಸಿ ಚಲಿತೇ ವಾರ್ಧಕೇ ತೀರ್ಥಯಾ ತ್ರಾಂ ವಿತ್ತೇನಷ್ಟೇವಿತ ರಣಮಹೋ ಕರ್ತುಮಿಚ್ಛಂತಿಮೂಢಾಃ”= ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದವರು ಚಳಿಕಾಲವು ಹೋದಮೇಲೆ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವರು, ಹಸವಿನಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ಸುಜೆಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನಮಾಡುವರು. ರಾತ್ರಿಹೊತ್ತು ಕಳೆದು ಬೆಳಗಾಗುವಲ್ಲಿ ರತೀಕೀಡತೊಡಗುವರು, ಹರಯದಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಮುದಿತನದಲ್ಲಿ ಮದಿನೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು, ನೀರಲ್ಲವೂ ಹರಿದುಹೋದಮೇಲೆ ಅಡೆಗಟ್ಟುವರು, ಕಾಲ್ಪಲವುಡುಗಿ ಮುದಿತನವು ಬುದಮೇಲೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯಾಡತೊಡಗುವರು, ಕೈಯಹವು ವೆಚ್ಚವಾಗಿ ಹೋದಮೇಲೆ ವಿತರಣಗೊಳಿಸಲೆಳಸುವರು. ಎಂದರೆ, ಸಮಯವು ತಪ್ಪಿಹೋದಮೇಲೆ ಅವರ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಕೊನೆಗಾಣವೆಂದು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ ಪೂರೈವುದು. ಅದರಿಂದ ದೇಹದೊಳು ಅವಯವ ಪಾಟವವಿರುವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ತೀರ್ಥಾದಿ ಯಾತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಾಪನಿವೃತ್ತಿಯೊಂದೆ ಆಗ ಸುವ್ಯವಿದ್ದು ಬಲವುಡುಗಿದ ಬಳಿಕ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯಾಡಲೆಳಸುವನ ಕಾಲ್ಪಡೆಯದಾದುದರಿಂದ ಅವನೇ ಕುಂಟನೆನಿಸುವ ನಂದಾಶಯವು || ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾದಿಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳು ಹಲವುಂಟು. ಆದರೆ, ಅವು ಶಾರೀರಕ ಮಲವನ್ನು ಕಳೆದು ಪಾಪನಿವೃತ್ತಿ ಪೂರೈಕವಾಗಿ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಗೆ ಪರಂಪರಾಕಾರಣಗಳಾಗುವವೇ ಹೊರತು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಣಗಳಾಗಲಾರವು. ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಮನೋಮಲಗಳನ್ನು ನಿವೃತ್ತಿಮಾಡಿ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು ಆವುದೋ ಅದೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ತೀರ್ಥವೆನಿಸುವುದು. ಅದಾವುದೆನೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವು. “ನಹಿಜ್ಞಾನೇನ ಸದೃಶಂ ಸವಿತ್ರಮಿಹವಿದ್ಯತೇ”= ಜ್ಞಾನದೊಡನೆ ಸಮಾನವಾದ ಶುದ್ಧಿಕರವು ಬೇರೆಯೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು “ಜ್ಞಾನಂನಸಹಾಯಮನ್ಯದರ್ಶಯತೇ”= ಜ್ಞಾನವು ತಾನುಮಾಡಬೇಕಾದ ಸರ್ವಕರ್ಮದೋಷನಿವೃತ್ತಿಗೂ ಇತರಸಹಾಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸದು. “ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿ ಸ್ವರೂಪಮಾಣಿ ಭಸ್ಮಸಾತ್ಕರತೇ”= ಜ್ಞಾನವು ಸರ್ವಕರ್ಮದೋಷಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವುದು. “ಜ್ಞಾನ

ನಪೀವಸರಂತೀರ್ಥಂ” = ಜ್ಞಾನವೇ ಮುಖ್ಯವಾದತೀರ್ಥವು. ಎಂದು ವೇದಕಾಸ್ತ್ರಗ ಳುದ್ದೋಷಿಸುವುವು. “ವೇದಾಂತವಾಕ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನಂ ಪರಮಂ ತೀರ್ಥಮುಚ್ಯತೇ, ಜ್ಞಾನಂ ಸದ್ಗುರುವಾಕ್ಯೋತ್ತಮಂ ಮುಖ್ಯತೀರ್ಥಮದಾಹ್ಯತಂ | ವಿಷ್ಣುಪಾದೋದಕಂ ತೀರ್ಥಂ ಗುರುಪಾದೋದಕಂ ತಥಾ | ವಿದ್ಯದ್ವೈಹೃಣ ಸಾದಾಂಬು ವಿಜ್ಞೇಯಂ ತೀರ್ಥಮುತ್ತಮಂ | ಸಾಲಗ್ರಾಮ ಶಿಲಾತೀರ್ಥಂ ಶಿವಲಿಂಗಾಭಿಷೇಕಜಂ | ತೀರ್ಥಾನ್ಯನ್ಯಾನಿ ನದ್ಯಾದೌ ಗೋವಿವ್ರವದಸಾಂಸವಃ | ದರ್ಮನಂ ದಿವ್ಯಲಿಂಗಾನಾಂ ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತಾಶ್ಚ ವಿಗ್ರಹಾಃ | ದರ್ಮಬಿಲ್ವಶ್ಚ ತುಲಸೀ ಭಸ್ಮರುದ್ರಾಕ್ಷ ಧಾರಣಾ | ವೇದನ್ಯಾಧ್ಯಯನಂ ಪುಣ್ಯ ಮಗ್ನಿಹೋತ್ರಕ್ರಿಯಾ ತಥಾ | ದಾನಧರ್ಮಾದಿಕಂ ಜೈನ ಭಾಮಿರಾಪೋನಿಲೋನಲಃ | ಸೂರ್ಯಶ್ಚೇತ್ಯಾದಿಕಂ ಸರ್ವಂ ತೀರ್ಥಾನ್ಯಾ ಹುರ್ಮನೀವಿಣಃ | ತೀರ್ಥಾನಾಮುತ್ತಮಂ ತೀರ್ಥಂ ಯದುಕ್ತಂ ಸಾಧುದರ್ಮನಂ | ತನ್ಮಾದಪ್ಪುತ್ತಮಂಜ್ಞೇಯಂ ಸ್ವಾತ್ಮಜ್ಞಾನಂಮನೀಷಿಃ | ಸ್ವಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನಾತ್ ನಾಧಿಕಂತೀರ್ಥಮುಚ್ಯತೇ | ತಸ್ಮಾತ್ಸು ರ್ವಾಣೀತೀರ್ಥಾನಿ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಕರಾಣಿಹಿ | ಚಿತ್ತೇಶುಭ್ಧೇಗುರುಪೋಕ್ತ ಮಹಾವಾಕ್ಯಾರ್ಥಸಂಭವಂ | ಜ್ಞಾನಂಶಾಬ್ದಾಪರೋಕ್ಷಾಖ್ಯಂ ಸರ್ವಂತೀರ್ಥೋತ್ತಮೋತ್ತಮಂ,,=ಲೋಕದಲ್ಲಿ—ಗಂಗಾದಿ ಪುಣ್ಯನದಿಗಳು, ಮಹೇಶ್ವರಿಕಾ ಧನುಷ್ಕೋಟ್ಯಾದಿ ತೀರ್ಥಗಳು, ವೇದಗಳು, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವು, ಯಜ್ಞದಾನ ತಪೋಯೋಗಾದಿಗಳು, ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ಸಾಧನಗಳು, ಶಿವಲಿಂಗ ವಿಷ್ಣುಪ್ರತಿಮಾದಿಗಳು, ಸಾಲಗ್ರಾಮ ಚಕ್ರಾದಿಗಳು, ಭಸ್ಮ ರುದ್ರಾಕ್ಷಗಳು, ತುಲಸಿ, ಬಿಲ್ವ, ದರ್ಭೆ, ದೂರ್ವೆ, ಗೋಧೂಳಿ, ವಿಪ್ರಸಾದ ರಜಸ್ಸು, ವಿದ್ಯದ್ವೈಹೃಣ ಚರಣತೀರ್ಥವು, ಗುರು ಪಾದೋದಕವು, ಸೂರ್ಯಪೂಜೆ, ವಾಯು, ಶುದ್ಧೋದಕವು, ಶುದ್ಧಮೃತ್ತಿಕೆ—ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ತೀರ್ಥಗಳು ಶುದ್ಧಿಕರಗಳೆಂದು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಗಳಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಶಾರೀರಕ ಪಾಪನಿವೃತ್ತಿ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿ ಸಾಧಕಗಳಾಗುತ್ತಿರುವುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧುಗಳಾದ ಮಹಾವುರುಷರ ದರ್ಮವು ಮಹಾ ತೀರ್ಥವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಕ್ಷೇಣಪಾಪನಾದ ಸರ್ವಾಂತಃ ಕರಣನಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಸದ್ಗುರೂಪದೇಶ ಲಬ್ಧವಾದ ವೇದಾಂತ ಮಹಾವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ಜನ್ಯವಾದ ಶ್ರವಣಮನನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಾನಾದಿ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣ ಸಹಕೃತವಾದ ಸಟುತರಶಾಸ್ತ್ರಾಪರೋಕ್ಷವೆನಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವೇ ಅವಿದ್ಯಾತತ್ಕಾರೋ ಭಯದೋಷ ನಿವರತವಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದ ಮುಖ್ಯ ತೀರ್ಥ ವೆನಿಸಲ್ಪಡುವುದೆಂದು ಗುರುಜ್ಞಾನ ವಾಸಿಷ್ಠವು ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದೆ. “ಮಲ ನಿರೋಚನಂ ಪುಸಾಂಜಲಸ್ನಾನಂ ದಿನೇದಿನೇ ಸಕದ್ಗೀತಾಂ ಭಸಿಸ್ನಾನಂ ಸಂಸಾರ ಮಲವೋಚನಂ,,=ಪ್ರತಿ ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಜಲಾವಗಾಹನ ಸ್ನಾನವು ಶಾರೀರಕಮಲನಿವರತ ವಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ವಿಚಾರವನ್ನ ಒಂದು

ಬಾರಿ ಮಾಡಿದರೂ ಸಾಕು, ಸಂಸಾರಮಲ ನಿವಾರ್ತಕವಾಗುವುದೆಂದು ಪುರಾಣ ವಚನ ವುಂಟು. " ಭಾವನೈವ ಪ್ರಧಾನಂ ಸ್ಯಾನ್ನ ಕ್ರಿಯಾಮಾತ್ರತಃ ಫಲಂ. ಜಲೇ ಕಿಂತೇ ವಿಮುಚ್ಯಂತೇ ಸರ್ವದಾವಾಸಿನೋಽಝಾಃ, = ಭಾವನಾ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಫಲಸಿದ್ಧಿಗೆ ಕರ್ಮಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರಧಾನಕಾರಣವಲ್ಲವು. ಏನು? ಪುಣ್ಯ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಮತ್ಸ್ಯಗಳು ಸಂತತವೂ ತೀರ್ಥೋದಕದಲ್ಲಿ ಯೇ ವಾಸಮಾಡಿದರೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪಾಪಮುಕ್ತಿ ಯಾಗುವುದೇ? ಎಂದು ಪುರಾಣ ವಚನ ವುಂಟು. " ಯಃ ಏವಂ ವೇದ, ಅಪನಿಂ ತರಿವನೋ ಅವನಿಂತಹಫಲವ ನ್ನೊಂದುವನೊಂದು ವೇದದೂ ಳ್ಲಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವೇ ಕರ್ಮಫಲದಾಯಕವೆಂದು ಹೇಳಿ ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. " ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಿಮುಚ್ಯತೇ, ಇಂತು ತಿಳಿದು ಪಾಪ ವಿಮುಕ್ತ ನಾಗ. ಏನೆಂದು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ಞಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಶಂಸೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. " ನಹ್ಯಮ್ಯಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ನದೇವಾಮೃಚ್ಛಿಲಾಮ ಯಾಃ | ತೇವ ನಂತ್ಯರುಕಾಲೇನ ದರ್ಶನಾದೇವಸಾಧವಃ, ಉದಕಮಯಗಳಾ ದು ವಂದರೆ ನೀರು ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲವು. ಮಣ್ಣು, ಕಲ್ಲು, ಮರವು, ಲೋಹವು, ಇವುಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪುತಿಮೆಗಳೇ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲವು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಎಂದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವವಿಲ್ಲದ್ದು ತೀರ್ಥ ದೇವತೆಗಳು ಚಿರಕಾಲವು ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಬಳಿಕ ಸೇವಕರಿಗೆ ಪರಿಶುದ್ಧಿಯ ನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೇ ಹೊರತು ಸದ್ಯಃ ಫಲವುಂಟಾ ಗದು. ಸತ್ಪುರುಷ ರಂತಲ್ಲ ತಮ್ಮನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಲು ಬಂದವರಿಗೆ ದರ್ಶನ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸರ್ವಪಾಪನಿವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಪಾರಿಶುದ್ಧ್ಯವನ್ನು ಆಗಲೇ ಉಂಟು ಮಾಡುವರು. ದರ್ಶನವೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನವೆಂದು ವಿಷ್ಣುಭಾಗವತವು ಹೇಳುವುದು. " ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧಾಭಿ ಯುಕ್ತಸ್ಯ ಭಾವನಾಫಲದಾಯಿನೀ ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧಾ ವಿಹೀನಸ್ಯ ಭಾ ವನಾಫಲಂ ದಿಶೇತ್ | ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧಾ ನ್ವಿತಂ ಜ್ಞಾನಂ ತಸ್ಮಾತ್ತೀರ್ಥಫಲಪ್ರದಂ | ತಾದೃಶೀ ಭಾವನಾಯಸ್ಯ ಗಸತ್ತೀರ್ಥಂ ವ್ರಜೇತ್ಯಚಿತ್, ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳೊ ಡನೆ ಕೂಡಿದರೆ ಭಾವನೆಯೆಂದಿ ಪ್ರದವಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಫಲವೀ ಯದು, ಅದು ದರಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳುಳ್ಳ ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾದ ಧ್ಯಾನಯೋಗ ಸಿದ್ಧವಾದ ಜ್ಞಾನವೇ ಫಲಕರವಾದ ತೀರ್ಥವೆನಿಸುವುದು. ಅಂತಹ ಭಾವನಾ ಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು ಇತರರತ್ತೇ ತೀರ್ಥಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದು ದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ವಂದಸ್ವರಾಣ ವೊರೆವುದು. " ಭಾವನಾಯದಿ ಭವೇತ್ಪಲದಾತ್ರೀ ಮಾಮಕಂ ನಗರವೇವಹಿಕಾತೀ | ವ್ಯಾಪಕೋಯದಿ ಭವೇತ್ಪರಮಾತ್ಮಾ ತಾರಕಂಕಿಮಿತಿ ನೋಪದಿಶೇನ್ಮಃ, = ಭಾವನಾಯೋಗವೇ ಫಲದಾಯಕ ವಾಗುವುದಾದರೆ ನಾನಿ ರುವ ನಗರವೇ ಕಾಶೀಕೇತ್ರವಾಗಲಿ? ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ತಾರಕವಾದ ಪ್ರಣವಾರ್ಧವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನಾಗಿ ದ್ದರೆ ನಾನಿರುವೆಡೆಯೂ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಸ್ಥಾನವಾದುದರಿಂದ ನನಗೇಕೆ ತಾರಕವ

ನ್ನುವದೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ? ಇಂತಭಿಯುಕ್ತೋಕ್ತಿ ಯುಂಟು. " ಯವೋ ವೈವ ಸ್ವತೋರಾಜಾ ಯಸ್ತವೈಷ ಹೃದಿಶ್ರಿತಃ | ತೇನಜೇದ ವಿವಾದಸ್ತೇ ಮಾಗಂಗಾಂ ಮಾಕುರೂನ್ಯಮಃ, = ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಿ ಜೈತನ್ಯವಾದ ಅಂತರಾಮಿ ಯಿರುವನು, ಆತನೇ ಸರ್ವಕರ್ಮ ವಿಚಾರಕನಾದ ಯಮಧರ್ಮರಾಜ ನೆನಿಸು ವನು. ಅಂತಹ ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಗೆ ವಿರೋಧವು ತೋರುವಂತೆ ನೀನು ಕೆಲಸಮಾಡುವ ನೆಂದು ದೃಢನಿಶ್ಚಯವು ನಿನಗುಂಟಾದರೆ ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನವೇ ನಿನಗೆ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥವಾಗುವುದರಿಂದ ಅಂತಹ ನೀನು ಗಂಗೆಗೂ ಹೋಗಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ ಕುರು ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ಹೋಗ ಬೇಡವೆಂದು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಕಾಶೀಮೃತಿ ವೋಕ್ಷನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತ್ಪುರೇಶ್ಯ ರಾಜಾರ್ಯರವರು ಉದಾ ಹರಿಸಿರುವರು. ಅದು ದರಿಂದ ಚಿತ್ತ ಮಲವಿಮೋಚಕವಾದುದೇ ಮುಖ್ಯತೀರ್ಥ ವಾಗುವುದೆಂದು ಜಗದಾಚಾರ್ಯರು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿಸಿರ ಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತಿ ರುವುದು || ೩೪ ||

ಕಂ || ಪೆಸರ್ದೆಡೆಹೆಳವನಾವಂ | ವಸುಧೆಯೊ ಳಾತೀರ್ಥಯಾತ್ರೇಗೆ ಯ್ದುವನುದುಕಂ | ಏಸೆಗುವರವೇಂತೀರ್ಥ | ಪ್ರಸರದೆಮಾನಸ ಮಲುವಿಡಿಸಿರಕ್ಷಿಪುದೇ || ೩೫ ||

ಮೂ || ಕಿಂಸ್ಮರ್ತವ್ಯಂ ಪುರುಷೈ, ಹರಿನಾಮಸದಾನಯಾವನೀಭಾಷಾ | ಕೋಹಿನವಾಚ್ಯಸ್ಸುಧಿಯಾ, ಪರದೋಪಶ್ಚಾನ್ಯತಂತದ್ವತ್ || ೩೬ ||

ಟೀ || (ಪ್ರ) ಪುರುಷೈಃ ಸ್ಮರ್ತವ್ಯಂ ಕಿಂ = ನರರಿಂ ದೆಣಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕುದಾ ವುದು? (ಉ) ಸದಾ ಹರಿನಾಮ = ನಿರಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವನ್ನಾಮವು. ನಯಾ ಯಾವನೀಭಾಷಾ = ಮೈಜ್ಞಭಾಷೆ ಸ್ಮರಣಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವು. (ಪ್ರ) ಸುಧಿಯಾ ನವಾಚ್ಯಃ ಕೋಹಿ = ಬುದ್ಧಿ ಮಂತರಿಂದ ಹೇಳಕೂಡದವುದು? (ಉ) ಪರದೋ ಷಃ = ಇತರರದೋಷವು, ತದ್ವತ್ = ಹಾಗೆಯೇ, ಅನ್ಯತಂಜ = ಸಟಿಯೂ || ತಾ — " ಧ್ಯಾಯನ್ಯುತೇ ಯಜ್ಞ ಯಜ್ಞೈಸ್ತೇತಯಾಂ ದ್ವಾಪರೇರ್ಲಯಃ | ಯದಾಪೋತಿ ತದಾಪೋತಿ ಕಲಾ ಸಂಕೀರ್ತೃಕೇಶವಂ " = ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾ ನಯೋಗವು, ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಯೋಗವು, ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನಾದ್ಯರ್ಥನಾಯೋಗವು, ಕಲಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವನ್ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನಯೋ ಗವು, ತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿರುವುದು ಕಾಲಭೇದವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಧಿಕಾರಿಯೋಗ್ಯ ತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಉತ್ತಾರಕಂಗಳು ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ತತ್ತದ್ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ ತ್ಯಾಧನಗಳಿಂದ ಹೊಂದತಕ್ಕ ಪ್ರಯೋಜನಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ವಿ ಸ್ವಾನಾಮಸಂಕೀರ್ತನದಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನು ಹೊಂದಲುಳ್ಳವನೆಂದು ಪುರಾಣವ

ಜನಗಳಂಟು. ಶಿವಕೇಶವಯೋರ್ಮಾನ್ಮಾ ಮುಕ್ತಿಯೆಂದೆಂದೆ ಶಿವಾ
ಯವಿಷ್ಟು ರೂಪಾಯೇ ತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿ ನಿರರ್ಥನಾತ್ ಶಿವಕೇಶವಾದಿಹರಿಹರನಾಮ
ಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅರ್ಥವೊಂದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ—ಹರಿಹರರಿಗೆ ಭ
ಕ್ತಾನುಗ್ರಹ ಲೀಲಾರ್ಥವಾಗಿ ರೂಪಭೇದವೇ ಹೊರತು ವಸ್ತುಭೇದ ವಿಲ್ಲದುದ
ರಿಂದ ಉಭಯನಾಮಗಳಿಗೂ ಅರ್ಥವೊಂದೇ ಆಗುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಶಿವನು ವಿ
ಷ್ಟು ಸ್ವರೂಪನು, ವಿಷ್ಟುವು ಶಿವಸ್ವರೂಪನೆಂದು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಪುರಾಣ ಪ್ರಮಾ
ಣಗಳಂಟು. ಶಿವ-ಇತಿ, ವಿಷ್ಟು-ಕೃಷ್ಣ ಇವು ಸವ್ಯಾಪ ಸವ್ಯಮಾರ್ಗದಿಂದ ಒಂ
ದೇ ಎಂಬುದು ಸಾಂಖ್ಯ ತತ್ವವಾಗಿದೆ. "ನಾಮಾನಿತವಗೋವಿಂದ ಯಾನಿಲೋ
ಕೇಮಹಂತಿವೈ | ತಾನ್ಯೇವಮನಾಮಾನಿ ನಾತ್ರಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ | ಅವ
ಯೋರಂತರನಾಸ್ತಿ ಶಬ್ದೈರರ್ಥೈರ್ಜಗತ್ಪತೇ, = ಎಲೈ ಕೃಷ್ಣನೇ! ನಿನ್ನ ಹೆಸರು
ಗಳೇ ನನ್ನ ಹೆಸರುಗಳು. ನಿನಗಾನನಗೂ ಶಬ್ದಾರ್ಥಭೇದವಿಲ್ಲವು. ನಮ್ಮರೂ
ಪಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸ್ವರೂಪವೊಂದೇ ಎಂದು ಹರಿವಂಶಕೃಲಾಸಯಾತ್ರಾಪ್ರಕರಣ
ದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ವಾಕ್ಯ ಪ್ರಮಾಣವುಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ಹರಿಹರನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಆ
ವನಾಮಗಳಾದರೂ ಕೀರ್ತಿತವಾಗಿ ಕಲಿತಾರಕಗಳಾಗುವುದರಿಂದ "ಕೀರ್ತಯೇ
ಜ್ಞಿವನಾಮಾನಿ ಶುದ್ಧೋ ಭೂತ್ವಾಸಮಾಹಿತಃ | ಶುದ್ಧೈರ್ದಮಾದಾವಿಷ್ಟೋಸ್ತು
ವಶೇನ್ನಾಮಾನಿಜಾಶುಜಿಃ, ಶಿವ ನಾಮಗಳನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿ ಜಪಿಸಬೇಕು.
ಅಂತಹ ಪಾರಿಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ವೊಡಲು ತಾನಪರಿಶುದ್ಧನಾದರೂ ವಿಷ್ಟುನಾಮಗಳ
ನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬಹುದೆಂದು ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನಾಧಿಕಾರಿ ನಿರ್ದಯವು ಪುರಾಣೇ ತಿಹಾ
ಸಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. "ಅಪವಿತ್ರಃ ಪವಿತ್ರೋವಾಸವಾರ್ವಾಪಸ್ಥಾಂಗತೋಪಿ
ವಾ | ಯಸ್ಮೈ ರೇತ್ಪಂಡೀಕಾಕ್ಷಂ ಸ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಶ್ರುಜಿಃ, ಶುದ್ಧನಾದರೂ
ಅಶುದ್ಧನಾದರೂ ಅವನು ವಿಷ್ಟುವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವನೋ ಅವನು ಒಳಗೂ ಹೊ
ರಗೂಕೂಡ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗುವನೆಂದು ಪ್ರಮಾಣವುಂಟು "ಕಲಾಕಲ್ಮಷಜಿ
ತಾನಾಂಪಾವದ್ರವ್ಯೋಪ ಜೀವಿನಾಂ | ವಿಧಿಕ್ರಿಯಾವಿಹೀನಾನಾಂ ಗತಿಗೋವಿಂ
ದಕೀರ್ತನಂ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಪಾಪಾತ್ಮನಾಗಿ ಪಾವದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತ
ಕ್ರಿಯಾಭ್ರಷ್ಟರಾದವರಿಗೆ ಗೋವಿಂದನಾಮಸಂಕೀರ್ತನವು ಸದ್ಗತಿದಾಯಕವಾಗು
ವುದೆಂದು ಪುರಾಣಾಚಾರ್ಯರೊರೆದರು. "ಗೇಯಂ ಗೀತಾನಾಮಸಹಸ್ರಂ ಧ್ಯೇ
ಯಂ ಶ್ರೀಪತಿರಾಮಮಜಕ್ಯ, ವಿಷ್ಟು ಸಹಸ್ರನಾಮಪಠನವು ವಿಷ್ಟುವತಾರ
ರೂಪಧ್ಯಾನವು ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯೋಕ್ತ ದ್ವಾದಶಮಂಜರಿಕಾ
ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿದೆ. "ನಾಮೈಸ್ತು ಯಾವತೀಶಕ್ತಿಃ ಪಾಪನಿಹರಣೇಹರೇ | ತಾ
ವತ್ಕರ್ತುಂ ಸಶಕ್ನೋತಿ ಪಾತಕಂ ಪಾತಕೀಜನಃ, ಭಗವನ್ನಾಮಕ್ಕೆ ಎಂತಹಪಾವ
ವನ್ನು ಹರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೋ ಅಂತಹಪಾವವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪಾಪಿಷ್ಠ
ರು ಶಕ್ತರಲ್ಲವೆಂದು ಅಭಿಯುಕ್ತೋಕ್ತಿಯುಂಟು. "ನಾಮಸ್ಮರಣಾದನೋಪಿ ಸಾ

ಯಂ ನಹಿವಸ್ಯಾ ವೋಭವತರಣೇ, ಸಂಸಾರವನ್ನು ದಾಂಟಹೋಗುವ ವಿಷಯದ
ಲ್ಲಿ ಭಗವನ್ನಾಮಸ್ಮರಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಇತರೋಪಾಯವನ್ನು ನಾನು ಕಾಣೆನೆಂದು
ಹಿರಿಯರು ಹೇಳಿದರು. "ಗೋಕೋಟಿದಾನಂ ಗ್ರಹಣಾದಿಕಾಲೇ ಪ್ರಯಾಗ
ಗಂಗಾಯುತಕಲ್ಪವಾಸಃ | ಯಜ್ಞಾಯುತಂ ಮೇರುಸುವರ್ಣದಾನಂ ಗೋವಿಂದ
ಸಂಕೀರ್ತನ ತೋನತುಲ್ಯಂ, ಗ್ರಹಣಾದಿ ಪುಣ್ಯಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ
ಗೋಕೋಟಿದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಿಕೆ, ಗಂಗಾತ್ರಿವೇಣೀ ಸನ್ನಿಹಿತ ಪ್ರಯಾಗ
ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಕಲ್ಪಗಳವರೆಗೂ ವಾಸಮಾಡುವಿಕೆ, ಹತ್ತುಸಾವಿರ
ಯಜ್ಞಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವಿಕೆ, ಮೇರುಪರ್ವತದಷ್ಟು ಚಿನ್ನವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ
ದಾನವಕೊಡುವಿಕೆ, ಇಂತಹ ಮಹಾವುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿದರೂ ಒಂದು
ಬಾರಿ ಗೋವಿಂದಸ್ಮರಣಕ್ಕೆ ಸಾಟಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಭಗವನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನಮಹಿ
ಮೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯರು ಸಂತತವೂ ಭಗವನ್ನಾಮ ವಾ
ರಾಯಣ ಪರಾಯಣರಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವಾದಾಧಿಪ್ರಾಯವು "ನ
ಮ್ಲೇಂಭಿತವೈ ನಾಪ ಭಾಸಿತವೈ" ಅವಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮೇಜ್ಞಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಚ್ಚ
ರಿಸಬಾರದೆಂದು ವೇದಪ್ರಮಾಣವುಂಟು. "ನೋಜ್ಜ ರೇದ್ಯಾವನೀಂಭಾಷಾಂ ಪ್ರಾ
ಣೈಃ ಕಂಠಗತೈರಪಿ" ಪ್ರಾಣಗಳು ಕೊರಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದಷ್ಟು ವಿಪತ್ತುಂಟಾದಾಗಲೂ
ಎಂತಹ ಲಾಕಿಕಪ್ರಯೋಜನಗಳಿದ್ದರೂ ಯವನಭಾಷೆಯನ್ನೆಂದರೆ ಅರಜ್ಞಿಯನ್ನು
ದ್ವಿಜನು ಉಚ್ಚರಿಸಬಾರದೆಂದು ಸ್ತೋತಿಪ್ರಮಾಣವುಂಟಾದುದರಿಂದ ಅಪಶಬ್ದೋ
ಚ್ಚಾರಣವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಇದರಿಂದ "ಎಕಶಬ್ದ ಸ್ಪಷ್ಟಪ್ರಯುಕ್ತ ಸ್ಪಷ್ಟ
ಗೇ ಲೋಕೇ ಕಾವಧ್ಯಗ್ಧವತಿ" ಒಂದುಶಬ್ದವಾದರೂ ವ್ಯಾಕರಣಾದಿಸಂಸ್ಕೃತ
ವಾಗಿ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಉಚ್ಚರಿಸಿದವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಮ
ಧೇನುವಾಗಿ ಕಾಮಿತಗಳನ್ನೀವುದೆಂದರೆ ಸುಶಬ್ದೋಚ್ಚಾರಣದಿಂದ ಪುಣ್ಯಬರುವು
ದೆಂದು ವ್ಯಾಕರಣಮಹಾಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ತೆರನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯೂ
ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಕಲ್ಪವಾಗಿದೆ. "ಪರಶ್ಯಮುರ್ಮುಕಮಾರಣಿಗೋ ಪರ್ಯೆನ್ನಪು
ಕಾಶಯೇತ್ | ರಹಸ್ಯಕಲಿತಂ ಪಾಪಂ ಬಧ್ಯಾ ನಾನ್ಯ ಸ್ಯ ಕೀರ್ತಯೇತ್" ಪರ
ರಗುಟ್ಟನ್ನು ತಿಳಿದುರಟ್ಟುಮಾಡಬಾರದು. ಅನ್ಯರ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹಾಕಿ
ಅವರವನನ್ನು ನೋಯಿಸಬಾರದು. ಎಂದು ಸ್ತೋತಿಗೆ ಕೊರೆವುದು, "ಅನ್ಯ
ಸ್ಯವದತಃ ಪಾಪಂ ತ್ಯತೀಯಾಂಶಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ" ಹೆರವನ ಪಾಪವನ್ನು ಹೊರತೆಗೆ
ದಾಡಿದವನಿಗೆ ಮಾರರಲೊಂದಂಶವು ಬರುವುದೆಂದುಕರ್ಮವಿವಾಕ ಶಾಸ್ತ್ರವೊ
ರೆವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೇಯಸ್ಕಾಮಿಯಾದವನು ಪರಹೃದಯೋದ್ಯೇಗ ಕರಗ
ಳಾದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನುಚ್ಚರಿಸಬಾರದೆಂದು ಭಾವವು. ಹಾಗೆಯೇ "ನಾನ್ಯತಾತ್ಪಾ
ತಕಂ ಪರಂ" ಸುಳ್ಳಾಡುವು ದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದ ಪಾಪವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ತೋತಿ
ಪ್ರಮಾಣವಿದ್ದುದಾದುದರಿಂದ ಅನ್ಯತವನ್ನು ಹೇಳಬಾರದು. ||೩೫||

ಕಂ || ನರರಿಸ್ಸು ರ್ತವ್ಯಮದೇಂ|ಹರಿನಾಮಮಜಸ್ರಮಲ್ತು ಯಾವನವಚನಂ||
ಬರೆಯಲ್ಪಾಡದದೇಂಬುಧವರರಿಸರದೋಪಮದರತೆರದಿನನೃತಮುಂ||

ಮಃ|| ಕಿಂಸಂಪಾದ್ಯಂಮನುಜೈ, ರ್ವಿದ್ಯಾವಿತ್ತಂಬಲಯಶ-ಪುಣ್ಯಮ್|
ಕಸ್ಸರ್ವಗುಣವಿನಾಶೀ, ಲೋಭ ಶತ್ರುಶ್ಚಕಃಕಾಮಃ||

ಟೀ|| (ಪ್ರ) ಮನುಜೈಃ ಸಂಪಾದ್ಯಂ ಕಿಂ= ಮನುಷ್ಯರಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಡಬೇಕಾದುದಾವುದು? (ಉ) ವಿದ್ಯಾ= ಜ್ಞಾನವು, ವಿತ್ತಂ= ಧನವು, ಬಲಂ= ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು, ಯಶಃ= ಕೀರ್ತಿ, ಪುಣ್ಯಂ= ಧರ್ಮವು. (ಪ್ರ) ಸರ್ವಗುಣವಿನಾಶೀಕಃ= ಎಲ್ಲಾ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವುದಾವುದು? (ಉ) ಲೋಭಃ= ಬೆಂಜನತನವು (ಎಂದರೆ ತಾನು ತಿನ್ನದೆ ಒಬ್ಬನಿಗಾಇಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಆಶೆಪಟ್ಟು ಬೇಕಾದುದನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಆರ್ಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಕೆಟ್ಟಗುಣವು. ಇದು ಔದಾರ್ಯಾದಿ ಸರ್ವಗುಣಗಳನ್ನೂ ಕೆಡಿಸುವುದು.)— (ಪ್ರ) ಶತ್ರುಶ್ಚಕಃ= ಹಗೆಯಾವನು? (ಉ) ಕಾಮಃ= ಮನ್ಯಧನ. ||ಜ್ಞಾನಧನ ಬಲಕೀರ್ತಿಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮನುಷ್ಯನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು. ತನ್ನ ಲೋಭವೇ ತನ್ನ ಸುಗುಣಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸುವುದು. ಲೋಭಸ್ಸರ್ವಗುಣಾಹಂತಿ" ಎಂದು ನೀತಿಯುಂಟು. ತನ್ನದುರಾಶೆಯೇ ತನಗೆ ಶತ್ರುವಾಗುವುದು. "ಜ್ಞಾನಿನೋನಿತ್ಯವೈರಿಣಾಕಾಮರಾವೇಣ" ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಕಾಮವೇ ಶತ್ರುವೆಂದು ಭಗವದ್ಗೀತಾವಚನವು. ||೩೬||

ಕಂ|| ನರರಿಸಂಪಾದ್ಯಮದೇಂ|ನೆರೇದ್ಯೈ ಧನಂ ಬಲಂ ಸುಕೀರ್ತಿಸುಕೃತಮುಂ|
ಸರಸಗುಣನಾಶಕಮದೇ|ನರಿಯಲ್ವಿಶುನತೆಯೆಪಗೆವನಾವಂಕಾವಂ||೩೭||

ಮಃ|| ಕಾಚಸಭಾಪರಿಹಾರ್ಯಾ, ರೀನಾಯಾವ್ಯದ್ಧಸಚಿವೇನ|
ಇಹಕುತ್ರಾವಂತಸ್ಪ್ಯಾ, ನೃನುಜಃಕಿಲರಾಜಸೀವಾಯಾಮ್||೩೮||

ಟೀ|| (ಪ್ರ) ಪರಿಹಾರ್ಯಸಭಾಕಾ= ಬಿಡತಕ್ಕ ಸಭೆಯಂತಹುದು? (ಉ) ಯಾವ್ಯದ್ಧಸಚಿವೇನ ಹೀನಾಸಾ= ವೃದ್ಧರಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಲ್ಲದುದು. (ಪ್ರ) ಇಹಮನುಜಃ ಕುತ್ರಾವ ಹಿತಃ ಸ್ಯಾತ್= ಈ ಲೋಕವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಆವುದರಲ್ಲಿ ಅವಧಾನವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನು? (ಉ) ರಾಜಸೀವಾಯಾಂ ಕಿಲ=ರಾಜರನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಲ್ಲವೆ || ತಾ || "ನಸಾಸಭಾ ಯತ್ರನಸಂತಿವೃದ್ಧಾನ ತೇವೃದ್ಧಾ ಯೇನವಂತಿಧರ್ಮಂ" ಹಿರಿಯರಿಲ್ಲದುದು ಸಭೆಯಲ್ಲ, ಧರ್ಮವನ್ನು ನುಡಿಯದವರು ಹಿರಿಯರಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಮೃತಿಪ್ರಮಾಣವಿರುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವಯೋವೃದ್ಧರಾದ ಧಾರ್ಮಿಕರೂ ಅಂತಹ ಮಂತ್ರಿಯೂ ಇಲ್ಲದ ಸಭೆಗೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಹೋದರೆ ಧರ್ಮನ್ಯಾಯ ಮಾನವ್ಯಾಣ ಸಂರಕ್ಷಣವಾಗುವುದು

ದುರ್ಲಭವೆಂದು ಭಾವವು || "ರಾಜಸೀವಾಮನುಷ್ಯಾಣಾ ಮಸಿಧಾರಾವಲೇಹನಂ | ಪಂಚಾನನ ಪರಿಷ್ಯಂಗೋವ್ಯಾಳೀವದನಕುಂಬನಂ" ಮನುಷ್ಯರು ರಾಜರನ್ನು ಸೇವಿಸುವಿಕೆ ಕತ್ತಿಯ ಹರಿತದಮೇಲೆ ಜೇನನ್ನು ನೆಕ್ಕಿಕೊಂಡಂತೆಯೂ ಸಿಂಗವನ್ನಪ್ಪಿಕೊಂಡಂತೆಯೂ ಸರ್ಪವನ್ನು ಮುತ್ತಿಟ್ಟಂತೆಯೂ ಫಕ್ಕನೆ ಅಪಾಯಾನರ್ಥಗಳು ಸಂಭವಿಸುವುದೂ ಆಗುವುದೆಂದು ರಾಜನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವೊರೆವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಲೋಕರೆಲ್ಲರೂ ರಾಜರನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕಾದಾಗ ಭಯಭಕ್ತಿಗಳುಂಟಾಗಿ ಜಾಗರಾಕರಾಗಿರುವರೆಂದು ಭಾವವು. ||೩೭||

ಕಂ|| ಪರಿಹಾರ್ಯಸಭೆಯದಾವುದು|ಪರಿಹೃತಮೋವೃದ್ಧಸಚಿವನಿಂದಾವುದದೇ||
ನರನಲ್ಲಿ ಜಾಗರಾಕಂ|ಧರೆಯೋಳ್ ಧರಣೀಶಸೇವೆಯಂಪೂಳ್ಳುವರೋಳ್||

ಮಃ || ಪ್ರಾಣಾದಪಿಕೋರವ್ಯಃ, ಕುಲಧರ್ಮಸ್ವಾದುಸಂಗಶ್ಚ|
ಕಾಸಂರಕ್ಷ್ಯಾಕೀರ್ತಿಃ, ಪತಿವ್ರತಾ ನೈಜಬುದ್ಧಿಶ್ಚ|| ೩೯||

ಟೀ|| (ಪ್ರ) ಪ್ರಾಣಾದಪಿರವ್ಯಃ ಕಃ= ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯವಾದುದಾವುದು? (ಉ) ಕುಲಧರ್ಮಃ= ತನ್ನವಂಶವರಂಪರಾಗತವಾದ ಶಿಷ್ಯಸಂಮತವೆನಿಸಿದ ಮನೆಯನಡವಳಿ, ಮತ್ತು, ಸಾಧುಸಂಗಶ್ಚ= ಸತ್ಪುರುಷರೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವೂ, (ಪ್ರ) ಕಾಸಂರಕ್ಷ್ಯಾ=ಅವುದು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದು? (ಉ) ಕೀರ್ತಿಃ= ಯಶಸ್ಸು, ಪತಿವ್ರತಾ= ಗರುತೆ, ನೈಜಬುದ್ಧಿಶ್ಚ= ತನ್ನಬುದ್ಧಿಯೂ || ||ತಾ— ನತ್ಯಜೇತ್ಕುಲಧರ್ಮಾಂಸ್ತು ಪ್ರಾಣಾವಾಯೇಽಪಿ ಸಜ್ಜನಃ" ಸತ್ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಅಪಾಯವು ಸಂಭವಿಸುವಂತಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಕುಲಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡಬಾರದೆಂದು ಧರ್ಮನೀತಿಯೊರೆವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಸತ್ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು ತನ್ನ ಕುಲಧರ್ಮವನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸತ್ಸಂಗವೂ ಅಂತಹುದೇ ಸರಿ ಯಾದರೆ ಅಂತಹ ಪ್ರೀತಿಕರವೆಂದು ಭಾವವು || "ಕೀರ್ತಿ ರಕ್ಷರಸಂಬದ್ಧಾ ಸ್ಥಿರಾಭವತಿಭಾತಲೇ" ಅಕ್ಷರದೊಡನೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವುದೆಂದು ನೀತಿಯುಂಟಾದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. "ವ್ಯತೋಸ್ತುಪ್ತೀತಿಮಂತಪ್ತೋ ಯಶಃಕಾಯೇನಜೀವತಿ" ಉತ್ತಮಪುರುಷನು ಸತ್ತಹೋದರೂ ಬೀವಿಸಿದವನೆಂದೇ ಸಂಬಂಧವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನ ಪಾರ್ಥಿವ ಶರೀರವು ನಷ್ಟವಾದರೂ ಆತನು ಕೀರ್ತಿಶರೀರದಿಂದ ಬೀವಿಸಿರುವನೆಂದು ಭಾವವು. ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಎಂದರೆ ಬುದ್ಧಿಕೆಡದಂತೆ ಅದನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, "ಸ್ವಸ್ಥೇಚಿತ್ತೇ ವೃತ್ತಯಸ್ಸಂಭವಂತಿ" ಚಿತ್ತ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಯೋಚನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ತೋರುವುಂಟೆಂದು ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮುಖ್ಯಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ||೪೦||

ಕಂ॥ ಸಲೆರಮ್ಯಮೇನಸುಗಳೆಂ | ಕುಲಾಗತಂಧದ್ವ ಮಂಶೆ ಸಜ್ಜನಸಂಗಂ॥
ಸಲೆರಕ್ಕೈಮಂವುದುಜಸಂ|ಕುಲಸತಿಯುಂ ಸಹಜಮಾಗಿರಾಜಪಮತಿಯುಂ॥

ಮೂ॥ ಕಾಕಲ್ಪಲತಾಲೋಕೇ, ಸಚ್ಚಿಷ್ಯಾಯಾರ್ಪಿತಾವಿದ್ಯಾ|
ಕೋಕ್ಷಯವಟವೃಕ್ಷಸ್ಪಾನ್ಯ, ದ್ವಿಧಿವತ್ಸತ್ಪ್ರದತ್ತದಾನಂಯತ್॥೩೯॥

ಟೀ॥ (ಪು) ಲೋಕೇ ಕಲ್ಪಲತಾಕಾ = ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಲತೆಯಾ
ವುದು? (ಉ) ಸಚ್ಚಿಷ್ಯಾಯ ಅರ್ಪಿತಾ ವಿದ್ಯಾ = ಒಳ್ಳೆಯ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟವಿದ್ಯೆ,
(ಪು) ಅಕ್ಷಯ ವಟವೃಕ್ಷಃ ಕಃ ಸ್ಯಾತ್ = ನಾಶವಿಲ್ಲದಾಲದಮರವಾವುದು? (ಉ)
ವಿಧಿವತ್ಸತ್ಪ್ರದತ್ತ ದಾನಂಯತ್ = ವಿಧಿಪುಕಾರವಾಗಿ ಯೋಗ್ಯನಾದವನಿಗೆ
ಕೊಟ್ಟ ದಾನವು॥ತಾ॥ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಕಲಿಸುವವಿದ್ಯೆ ದೀಪದಿಂದ ದೀವಿ
ಗೆಗಳಾದಂತೆ ಅನೇಕಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿಯೊಂದಿ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಶಾಖೆಗಳ
ಹಾಗೆ ಸರ್ವಕಾಮಫಲ ಪ್ರದಗಳಾಗುತ್ತಿರುವುವು. “ ಸತ್ಪಾತ್ರೇ ದತ್ತಮಕ್ಷಯಂ |
ದಾನಂತುವಿಧಿವದ್ಧತ್ತಂ ಪರ್ಧತೇ ವಟವೃಕ್ಷವತ್” ಎಂಬಂತೆ ಯೋಗ್ಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ
ದಾನವು ಅಕ್ಷಯವಟವೃಕ್ಷದಂತೆ ವುಣ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಯುಗೊಳಿಸಿ ಶಾಶ್ವತಫಲದ
ವಾಗುವುದು. ॥೩೯॥

ಕಂ॥ ಆಕಲ್ಪಲತೆಯದಾವುದು | ಲೋಕದೇಶಚ್ಚಿಷ್ಯನಾದವಂಗೊರೆದೋದೈ॥
ನಾಕಿನುತಮಕ್ಷಯವಟಾನೋಕಹಮೇಂ ವಿಧಿಯಿನಿ ತ್ತಸಮುಚಿತದಾನಂ॥

ಮೂ॥ ಕಿಂಶಸ್ತ್ರಂ ಸರ್ವೋಪಾಂ, ಯುಕ್ತಿವಾರ್ತಾಚಕಾರ್ಥೇನು |
ಕಿನ್ನುಬಲಂಯದೈರ್ಯಂ, ಕೋಮೃತ್ಯುರ್ಯದವಧಾನರಂತತ್ತಮ್॥

ಟೀ॥ (ಪು) ಸರ್ವೋಪಾಂ ಶಸ್ತ್ರಂಕಿಂ = ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಯುಧವಾವುದು?
(ಉ) ಯುಕ್ತಿಃ = ಉಪಾಯವು. (ಪು) ಮಾತಾಚಕಾ = ತಾಯಾರು? (ಉ) ಧೇ
ನುಃ = ಗೋವು (ಪು) ಬಲಂ ಕಿಂನು = ಶಕ್ತಿಯಾವುದು? (ಉ) ಯದೈರ್ಯಂತ
ತ್ - ಧೈರ್ಯವಾವುದೋ ಅದೇ. (ಪು) ಮೃತ್ಯುಃ ಕಃ = ಮೃತ್ಯುವಾವುದು?
(ಉ) ಅವಧಾನರಹಿತತ್ವಂಯತ್ತತ್ = ಎಲ್ಲೆ ರುತಪ್ಪಿರುವಿಕೆ. ॥ತಾ— ಎಲ್ಲರಿಗೂ
ಉಪಾಯವೇ ಆಯುಧದಂತೆ ಜಯಸಾಧನವಾಗುತ್ತಿರುವುದು. “ನಾನೋಪಾ
ಯ ಪುನೀಣಶ್ಚ ಯತ್ರಬುದ್ಧಿಬಲೋಹರಿಃ | ತತ್ಕೈವವಿಜಯೋನ್ಯತ್ರನಸ್ಯಾಚ್ಚ
ಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರವಿತ್ಸೃಪಿ” ಅನೇಕೋಪಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಬುದ್ಧಿ ಬಲಾಧಿಕನಾಗು
ತ್ತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸಹಾಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಂಡವನಿಗೆ ಜಯವಾಗುವುದು. ಅ
ಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಬಲವ ತರಾದ ಭೀಷ್ಮದ್ರೋಣಾದಿಗಳ ಸಹಾಯವುಂಟಾದರೂ ಜ
ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಆಯುಧಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಯು

ಕ್ತೃಪಾಯಗಳೇ ಶ್ರೇಷ್ಠಗಳು. “ಉಪಾಯೇ ನತುಯಚ್ಚಕ್ಯಂ ನತಚ್ಚಕ್ಯಂ
ಪರಾಕ್ರಮ್ಯಃ, ಉಪಾಯದಿಂದ ಸಾಧಿಸಲ್ಪಡಬೇಕಾದುದು ಶೌರ್ಯದಿಂದ ದಾಗಲಾರ
ದಾದೂ, ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ ವೊರೆವುದರಿಂದ ಉಪಾಯವೇ ಉತ್ತಮಾಯುಧವೆಂದೂ,
ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯರು ಅವರತಾಯಸ್ತನ್ಯವನ್ನು ಪಾಸಮಾಡಿದಂತೆ ಯಾವ
ಜ್ಜೀವವೂ ಪ್ರೀರಾದಿಗವ್ಯರಸಗಳಿಂದ ಬೇವಿಸುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಧೇನುವೇ ತಾ
ಯೆನಿಸುವುದು. “ ಗೌರ್ಧೇನುರ್ಭವ್ಯಾ, ಕರುವನ್ನು ಹೆತ್ತು ಮೇಲಾದ ಹಾಲಕ
ರೆಯುತ್ತಿರುವಾಕಳೇ ತಾಯಿ ಎಂದು ವೇದ ಮೊರೆವುದು. “ ಧೈರ್ಯಮೇವ ಬ
ಲಂಘಂಸಾ ಮಧೀರಃಕಿಂಕರಿಷ್ಯತಿ ಶೂರಾಣಾಂವರ್ದಯೇತ್ಯಾಲೇ ತಸ್ಯಾದ್ಧೈ
ಯಂವಿಜಕ್ಷಣಃ, ದೈರ್ಯವೇ ನರರಿಗೆ ಬಲಕರವು. ಅಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲದವನು
ಅವಕಾರ್ಯವನ್ನಾ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾರನು. ಆದುದರಿಂದ ಶೂರರಾದ ಫಟರಿಗೆ
ಯುದ್ಧಾದಿಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಮಂತರು ಧೈರ್ಯೋತ್ಸಾಹವ ಧರಕಗಳಾದ ವಾ
ಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ರಾಜನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವೊರೆವು ದಾದುದರಿಂದ ಧೈರ್ಯ
ವೇ ಬಲವೆನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. “ ಪ್ರಮಾದಂಮೈಮೃತ್ಯುಮಹಂಭ್ರವೀಮಿ ತಥಾ
ಪ್ರಮಾದ ಮಮೃತತ್ಯಂಭ್ರವೀಮಿ, ಅವಧಾನವೆಂದರೆ ಜಾಗರೂಕತೆಯನ್ನು ತ
ಪ್ಪಿಹೋಗುವುದೇ ಮೃತ್ಯುವೆಂದೂ, ಎಲ್ಲೆತ್ತಿರುವಿಕೆಯೇ ಮೋಕ್ಷವೆಂದೂ, ಭಾರ
ತೋದ್ಯೋಗಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಸನತ್ಕು ಜಾತವಹಾವಾಕ್ಯವುಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ತ
ನ್ನನ್ನು ತಾನು ಮರೆವುದೇ ಮರಣವೆಂದೂ ತನ್ನನ್ನು ತಾನರಿವುದೇ ಮೋಕ್ಷವೆಂ
ದೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ॥೪೦॥

ಕಂ॥ ಎಲ್ಲರ್ಗಂಶಸ್ತ್ರ ಮುದೇಂ|ಸಲ್ಲಲಿತೋಪಾಯ ಮಂಚಿಯೂವಳೆಗೋವೈ॥
ಬಲ್ಲನೆ ಬಲೈಯದೇಂ ಧೃತಿ ಯಲ್ಲದದೇಂಮೃತ್ಯು ವೆಳ್ಳರಿಲ್ಲದ ಬಗೆಯೇ॥೪೦॥
ಮೂ॥ ಕುತ್ರವಿಷಂದುಷ್ಯಜನೇ, ಕಿಮಿಹಾಶೌಚಂಭವೇದ್ಯಣಂನೃಣಾಮ್ |
ಕಿಮಭಯಮಿಹಪೈರಾಗ್ಯಂ, ಭಯಮಪಿಕಿಂವಿ ತ್ತಮೇವಸರ್ವೋಪಾಂ॥೪೧॥

ಟೀ॥ (ಪು) ಕುತ್ರವಿಷಂ = ವಿಷವೆಲ್ಲಿ ಉಂಟು. (ಉ) ದುಷ್ಯಜನೇ =
ದುರ್ಜನನಲ್ಲಿ (ಪು) ಅಶೌಚಂಕಿಂ = ದುಃಖನಿಮಿತ್ತಕವಾದ ಅಶುಚಿತ್ವವಾವುದು?
(ಉ) ಋಣಂ = ಸಾಲವು. (ಪು) ಅಭಯಂಕಿಂ = ಭಯವಿಲ್ಲದುದಾವುದು? (ಉ)
ಪೈರಾಗ್ಯಂ = ಆಶೆವಿಟ್ಟಿರುವಿಕೆ. (ಪು) ಭಯಮಪಿಕಿಂ = ಭಯವೇನು? (ಉ) ವಿ
ತ್ತಮೇವ = ಧನವೇ. ॥ತಾ— “ವೃಶ್ಚಿಕಸ್ಯವಿಷಂವುಶ್ಚೈ ಮಕ್ಷಿಕಸ್ಯಜಮಸ್ತುಕೇ |
ತಕ್ಷಿಕಸ್ಯಜದಂಷ್ಪ್ರಾಯಾಂ ಸರ್ವಾಂಗೇ ದುರ್ಜನಸ್ಯಜ” ಜೀಳಿಗೆ ಬಾಲದ ಕೊನೆ
ಯಲ್ಲಿಯೂ, ನೋಣಕ್ಕೆ ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಹಾವಿಗೆ ಹಲ್ಲಿನಲ್ಲಿಯೂ, ದುರ್ಜನ
ನಿಗೆ ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಷವುಂಟೆಂದು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವೊರೆವುದು. “ಋಣ
ಗ್ರಸೇಶ್ಚಿಶುಚಿಯೂತಿ ಸರ್ವಕರ್ಮಸ್ಯನರ್ಹತಾಂ” - ಸಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವ

ನು ಅಶುದ್ಧನಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಯೋಗ್ಯತೆಹೊಂದುವನೆಂದು ಭ
 ಮುರಾಶ್ಚ ಪೋವೈವದರಿಂದ ಸಾಲತೀರಿಸದಿರುವಿಕೆಯೇ ಆಶ್ಚವೆಂದು ಭಾವವು.
 ಇದರಿಂದ ವೈದಿಕಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ್ಷಿಗಳ ಋಣಗಳನ್ನು ಲೌಕಿಕವಾದ ಮನು
 ಷ್ಯಋಣವನ್ನಾ ತೀರಿಸಬಿಟ್ಟು ಅನ್ಯಾನ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸರಿಶುದ್ಧನಾಗಬೇಕೆಂ
 ದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. “ಭೋಗೇರೋಗಭಯಂ ಕುಲೇಚ್ಯುತಿಭಯಂ ವಿತ್ತೇಸ್ತು
 ಪಾಲಾದ್ಯಯಂ | ಮಾನೇದೈನ್ಯಭಯಂ ಬಲೇರಿವೈಭಯಂ ರೂಪೇ ಜರಾಯಾಭ
 ಯಂ || ಶಾಸ್ತ್ರೇವಾದಿಭಯಂ ಗುಣೇಬಲಭಯಂ ಕಾರ್ಯೇಕೃತಾಂತಾದ್ಯಯಂ |
 ಸತ್ಯಂವಸ್ತುಭಯಾದ್ವಿಷಿತಂ ಭುವಿಸ್ತುಣಾಂ ವೈರಾಗ್ಯಮೇವಾಭಯಂ” ವಿಷಯೋ
 ಪರ್ಭೋಗದಲ್ಲಿ ರೋಗವು ಬರುವುದೆಂದೂ, ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಭ್ರಷ್ಟತೆಯುಂಟಾಗು
 ವುದೆಂದೂ, ಧನದಲ್ಲಿ ರಾಜನವಹಿಸುವನೆಂದೂ, ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರೆ ದರಿದ್ರತೆಬರು
 ವುದೆಂದೂ, ಬಲಿಷ್ಠನೆನಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಶತ್ರುಗಳು ಬಾಧಿಸುವರೆಂದೂ, ಸೌಂದರ್ಯ
 ದಲ್ಲಿ ಮುದಿತನವು ಬರುವುದೆಂದೂ, ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾದಿಗಳಾಕ್ಷೇಪಿಸುವರೆಂದೂ,
 ಸುಗುಣದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟರವೇಧ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ, ಶರೀರಕ್ಕೆ ಮರಣವುಂ
 ಟಾಗುವುದೆಂದೂ, ಇಂತಹೊಂದೊಂದು ಭಯವುಂಟಾಗಿರುವುದಾದುದರಿಂದ ಲೋ
 ಕದೊ ಣವುದರಿಂದಲೂ ಆಶೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಿಸ್ವೈಹನಾಗಿರುವುದೇ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ನಿರ್ವ
 ಯವೆಂದು ಭಕ್ತೃಹರಿಸುಭಾಷಿತವಿರುವುದರಿಂದ ಆಶೆಯಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಭಯವಿಲ್ಲವೆಂ
 ದು ಭಾವವು. “ಭಯಂವಿತ್ತವತಾಮೇವನದರಿದ್ರ್ಯಸ್ಯಕುತ್ರಚಿತ್” ಒಡವೆಯುಳ್ಳ
 ವರಿಗೇ ಭಯವೇಹೊರತು ದರಿದ್ರನಿಗೆಲ್ಲಿಯೂ ಭಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅನುಭಾವಿ
 ಕೋಕ್ತಿಯುಂಟಾದುದರಿಂದ ಧನವೇ ಭಯವೆನಿಸುವುದು. ||೪೦||

ಕಂ|| ಎಲ್ಲಿವಿವಮುಂಟು ಬಿಲ್ಲನೋಳ್ | ಬಿಲ್ಲನೆಹೊಲೆಯೇಂ ನರಗೇಸಾ
 ಲಮನಿಕ್ಕುಂ | ಎಲ್ಲರ್ಗಂಭಯಮೇಂಧನ | ಮಲ್ಲವಭಯಮೇಂವಿ
 ರಾಗಸಂಪದಮಿಹದೋಳ್ || ||೪೧||

ಮು|| ಕಾದುರೈಭಾನರಾಣಾಂ, ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾತಕಂಚಕಿಂಠಿಸಾ!
 ಕೋಽಭಗವತ್ಪ್ರಿಯಸ್ಸ್ಯಾ, ದ್ಯೋನ್ಯಂನೋದ್ವೇಜಿಯೇದನುದ್ವಿಗ್ನಃ ||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ನರಾಣಾಂ = ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ, ದುರ್ಲಭಾಕಾ = ಪ್ರಯಾಸ
 ಸಾಧ್ಯವಾಪುದು? (ಉ) ಹರಿಭಕ್ತಿ = ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ. (ಪ್ರ) ಸಾತಕಂಚಕಿಂ = ಸಾ
 ವನಾವುದು? (ಉ) ಹಿ ಸಾ = ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಾಧಿಸುವಿಕೆ (ಪ್ರ) ಭಗವತ್ಪ್ರಿಯಃ
 ಕಃ ಸ್ಯಾತ್ = ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾವನಾಗುವನು? (ಉ) ಯಃ ಸ್ವಯಮನುದ್ವಿ
 ಗ್ನಸ್ತ್ ಅನ್ಯಂನೋದ್ವೇಜಯೇತ್ ಸಃ = ಅವನು ತಾನಿತರರಿಂದ ಹೆದರದೆ ಇತರ
 ರನ್ನು ಹೆದರಿಸನೋ ಅವನು || ತಾ — “ದುರ್ಲಭಾವಿಪ್ರಗೋಸ್ವೀಚ ದುರ್ಲ

ಭಾಭಾರತೀಕಥಾ | ದುರ್ಲಭಾಹರಿಭಕ್ತಿಶ್ಚ ಗಂಗಾಸ್ನಾನಂಚದುರ್ಲಭಂ, ಬ್ರಹ್ಮಸ
 ಭೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರುವಿಕೆ, ಭಾರತಕಥಾಶ್ರವಣವು, ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ, ಗಂಗಾಸ್ನಾನವು,
 ಈನಾಲ್ಕೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ದುರ್ಲಭಗಳೆಂದು ಪುರಾಣವಚನ ನಿರೂಪಿಸಿದರೆಂದ ಮ
 ನುಷ್ಯನಿಗೆ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದೆಂದುಭಾವವು | ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ದುಃಖಪ
 ಡಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯವಾವವು “ಸರೋಪಕಾರಃ ಪುಣ್ಯಾಯ ಪಾಪಾಯಪರಪೀಡ
 ನಂ, ಹೆರವರನ್ನುವಕರಿಸುವುದು ಪುಣ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಹೆರವರನ್ನುವಕರಿಸುವುದು
 ಪಾಪಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮಹಾಕವಿಸಾಕ್ಷಿಯುಂಟು. “ಅಹಿಂಸಾಪರಮೋಧರ್ಮಃ,
 ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸದಿರುವಿಕೆ ಉತ್ತಮಧರ್ಮವೆಂದು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಪ್ರಮಾಣ
 ಸಿದ್ಧವು. ಆದುದರಿಂದಾರಿಗೂ ಹಿಂಸೆಮಾಡಬಾರದು. “ಯಸ್ಮಾನ್ನೋದ್ವಿಜ
 ತೇಲೋಕೋ ಲೋಕಾನ್ನೋದ್ವಿಜತೇಚಯಃ | ಹರ್ಷಾಮರ್ಷ ಭಯೋದ್ಯೋಗೈ
 ಮುರ್ಕೋಯಸ್ಸಚಮೇಪ್ರಿಯಃ, ಆವನಿಂದ ಲೋಕವೆ ಜಮೋ, ಲೋಕದಿಂ
 ದಾವನಂಜನೋ ಮತ್ತು ಚಲಿಸನೋ ಮತ್ತು ವ್ಯಥೆಗೊಳ್ಳನೋ ಸುಖದುಃಖಭ
 ಯಕೋಪಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವ ನಾವನೋ ಅಂತಹವನು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯನೆಂದು
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಭಗವಂತನಪ್ರಣೇಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವಪರಭಯ ಚಾಂಚ
 ಲ್ಯ ವ್ಯಥಾಶಾನ್ಯನು ಭಗವತ್ಪ್ರಿಯನಾಗುವ ನೆಂದು ಭಾವವು. ||೪೨||

ಕಂ|| ಪುರುಷೇರ್ಗ ದುರ್ಲಭಮದೇಂ | ಹರಿಭಕ್ತಿಯ ದುರಿತಮೇನೋ
 ಂಸೆಯೆನಿಕ್ಕುಂ || ನರರಾರ್ಭಗವತ್ಪ್ರಿಯಯೈ | ಸರರಿಂತಾಂ
 ನೊಂದದವರಮಂ ನೋಯಿಸದರ್ || ||೪೩||

ಮು|| ಕಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಿದ್ಧಿಸ್ತಸೋ, ಬುದ್ಧಿಕ್ವನುಭಾಸುರೇಕುತೋಬುದ್ಧಿಃ |
 ವೃದ್ಧೋಪಸೇವಯಾ, ವೃದ್ಧಾಯೇಧರ್ಮತತ್ತ್ವಜ್ಞಃ || ||೪೪||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ಸಿದ್ಧಿಃ ಕಸ್ಮಾತ್ = ಸಿದ್ಧಿಯಾವುದರಿಂದ? (ಉ) ತಪಸಃ =
 ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ (ಪ್ರ) ಬುದ್ಧಿಃ ಕ್ವನು = ಬುದ್ಧಿಯಾರಲ್ಲಿರುವುದು? (ಉ) ಭಾಸುರೇ =
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿ (ಪ್ರ) ಕುತೋಬುದ್ಧಿಃ = ಅವರಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವುದು?
 (ಉ) ವೃದ್ಧೋಪಸೇವಯಾ = ಹಿರಿಯರನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ, (ಪ್ರ) ಕೇವೃ
 ದ್ಧಃ = ಹಿರಿಯರಾರು? (ಉ) ಯೇಧರ್ಮತತ್ತ್ವಜ್ಞಃ = ಧರ್ಮದಯಾಥಾ
 ಧ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದವರಾರೋ ಅವರು || ತಾ — “ತಪಸಸ್ಸರ್ವಕಾಮಾಪ್ತಿಃ, =
 ಬಯಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಫಲಿಸುವುದೆಂದು ಪ್ರಮಾಣವಿರುವುದರಿಂದ ಹಿರ
 ಣ್ಯಗರ್ಭಾದಿ ಶರೀರಧಾರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು
 ಹೊಂದಿದರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಯವರಿಗೆ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯುಂಟು

ಹಿರಿಯರನ್ನು ಸೇವಿಸಿದವರು ಬುದ್ಧಿಮಾತರಾಗುವರು. ಎಂದರೆ ಧರ್ಮಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ನನ್ನಿಂತವರೇ ಹಿರಿಯರಂತೆ.

ಕಂ|| ಸಿದ್ಧಿಯೆಂಬಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸಿಂ, ಬುದ್ಧಿಯೆಂಬಲ್ಲಿಂಟುಭೂತನರನೊ ಳಾವುದಂ | ಬುದ್ಧಿಜನಿಸುಗುಂ ಸೇವಿಸೆ | ವೃದ್ಧರನವರಾರೊ ಧರ್ಮತತ್ವಾರ್ಥ ವಿವರಂ ||೪೩||

ಮೂ|| ಸಂಭಾವಿತಸ್ಯಮರಣಾ, ದಧಿಕಂಕಿಂದುರ್ಮಶೋಭನತಿ | ಲೋಕೇಸುಖೀಭವೇತ್ಸೋ, ಧನವಾಫಧನಮಪಿಚಕಿಯತಶ್ಚೇಷ್ಟವಂ ||೪೪||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ಸಂಭಾವಿತಸ್ಯ = ಮಾನಿತನಾದವನಿಗೆ, ಮರಣಾತ್ = ಸಾವಿಗಿಂತಲೂ, ಅಧಿಕಂಕಿಂ = ದೊಡ್ಡ ಕಷ್ಟವೇನು? (ಉ) ದುರ್ಮತಃ = ಅಪರಿಶ್ಲಿ. (ಪ್ರ) ಲೋಕೇಕಸ್ಯಖೀಭವೇತ್ = ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆವನು ಸುಖವಂತನಾಗುವನು? (ಉ) ಧನವಾಫ = ಹಣಗಾರನು. (ಪ್ರ) ಕಿಂಧನಂ = ಹಣವಾವುದು? (ಉ) ಅಪು ದಿಂದ ತನಗಿಷ್ಟವಸ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದೋ ಅದು. ತಾ— “ಸಂಭಾವಿತಸ್ಯ ಜಾಕೀರ್ತಿಮರ್ಪಣಾವತೀಚ್ಯತೇ” ವಾನವಂತನಿಗೆ ಹೆಸರುಕಿಡುವುದು ಸಾಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬಹಳಸಂಕಟಕರವು. ಈಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಣಗಾರನೇ ಸುಖಿಯೆನಿಸಲ್ಪಡುವನು. ಬೇಕಾದವುಗಳನ್ನು ಉಂಟಾಗಿಸುವುದೇ ಧನವೆನಿಸಲ್ಪಡುವುದು.

ಕಂ|| ಮೃತಿಯು ತ್ವಚಿಂಪಿರಿದು ಮಾ | ನಿಶಂಗೆದೊಂ ದುರ್ಮತಂ ಸೋಗಮು ನಾಂತಿರ್ಮ || ಕ್ಷಿತಿಮೋಳಗಾವಂ ಧನಿಕಂ | ನುತಧನವೇಂ ಪ್ರಿಯ ಮದಾವುದರನಕ್ಕು ಮದೈ || ||೪೪||

ಮೂ || ಸರ್ವಸುಖಾನಾಂದೇಜಂ, ಕಿಂಪುಣ್ಯಾಂದು ಖನುಪಿಕುತಃಪಾಪಾತ್ | ಕಸ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಂಯುಃಕಿಲ, ಶುಕರಮಾರಾಧಯೇದ್ಯಕ್ತ್ಯಾ ||೪೫||

ಬೀ|| ಸರ್ವಸುಖಾನಾಂ ವಿಜುಕಿಂ = ಸುಖಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣವೇನು? (ಉ) ಪುಣ್ಯಾಂ = ಸುಕೃತಫಲ. (ಪ್ರ) ದುಃಖಃಪಿಪಿಕುತಃ = ದುಃಖವಂ ಆವುದರಿಂದಾಗುವುದು? (ಉ) ಪಾಪಾತ್ = ಪಾತಕದಿಂದ (ಪ್ರ) ಐಶ್ವರ್ಯಂಕಸ್ಯ = ಐಶ್ವರ್ಯವಾನಿಗುಂಟಾಗುವುದು? ಭಕ್ತಿಯುಃ ಶುಕರಂ ಆರಾಧಯೇತ್ = ಭಕ್ತಿಯಿಂದಾವನು ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವನೋ, ತಸ್ಯ = ಅವನಿಗೆ. ತಾ— “ಸುಕೃತೇ ಸುಖವಾಪ್ನೋತಿ ಪಾತಕೇ ದುಃಖಮಶ್ನುತೇ | ಪುಣ್ಯವಂತನು ಸುಖಿಸುವನು. ಪಾಪಿ ದುಃಖಿಸುವನು. ಶಿವಪೂಜಾಂವಿನಾಕಶ್ಚಿನ್ನೀಶ್ವರೋನಭವೇತ್ತ್ವಜಿತ” ಶಿವಪೂಜೆಗೆಯ್ಯದೆ ಆವನಾದರೂ ಎಂದಿಗೂ ಪ್ರಭುವಾಗಲಾರನೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾದುದರಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರಲ್ಲರೂ ಶಿವಪೂಜೆಮಾಡಿದವರೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ, ಐಶ್ವರವು ಬೇಕಾದವರು ಶಿವನನ್ನಾರಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಫಲಿತಾರವು. ||೪೫||

ಕಂ|| ಸಕಲಸುಖಕಾರಣಮದೊಂ | ಸುಕೃತಂ ಮೇಣ್ಯಕಲದು ಖದೇಜಮ ದೊಂ ಪಾ|| ತಕ ಮೂವಂಗಳೈಶ್ವರ್ಯಂ | ಸುಕರಂತಿವೆಪೂಜೆಗೆಯ್ದು ಪುರುಪಂಗಲ್ತಿ ||

ಮೂ|| ಕೋವರ್ಧತೇನೀತಃ, ಕೋವಾಹೀಯೇತಯೇದ್ಯಪ್ತಃ | ಕೋನಪ್ರತ್ಯೇತವ್ಯೋ, ಬ್ರೂತೇಯಶ್ಚಾನೃತಂಶಶ್ವತ್ ||೪೬||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ಕಃ ವರ್ಧತೇ = ಆವನು ವೃದ್ಧಿಯೊಂದುವನು? (ಉ) ವಿನೀತಃ = ನಮ್ರನು. (ಪ್ರ) ಕೋವಾಹೀಯೇತಃ = ಆವನು ಹೀನನಾಗುವನು? (ಉ) ಯೋದ್ಯಪ್ತಃ = ಆವನು ಕೊದ್ದಿದವನೋ ಅವನು. (ಪ್ರ) ನಪ್ರತ್ಯೇತವ್ಯಃ ಕಃ = ನಂಬತಕ್ಕವನಲ್ಲದವನಾವನು? (ಉ) ಯಃ ಶಶ್ವತ್ ಅಸೃತಂ ಬ್ರೂತೇ = ಆವನು ಹಲವು ಬಾರಿ ಸಜ್ಜನುಡಿದನೋ ಅವನೇ. ತಾ— ವಿಧೇಯನಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಸುವನು ವೃದ್ಧಿಯೊಂದುವನು. ಗರ್ವಿಸುವನು ಹೀನನಾಗಿಹೋಗುವನು. ಸುಳ್ಳುಗಾರನನ್ನು ಆರೂ ನಂಬರು. ||೪೬||

ಕಂ|| ಬಳೆವನದಂತಂ ವಿನಯೋಜ್ಜ್ವಲ, ನಾವಂ ಹೀನನಪ್ಪ ನತಿಗರ್ವ ಯುತಂ || ಕಳೆವುದುನಂಬವದಾವನ | ನಿಲೆಯೊಳ ಗಡಿಗಡಿಗೆ ಸಟಿ ಯನುಡಿ ನುಡಿವನಂ || ||೪೬||

ಮೂ|| ಕುತ್ರಾನ್ಯತೇಪ್ಯಪಾಪಂ, ಯಚ್ಚೋಕ್ತಂಧರ್ಮರಕ್ಷಾರ್ಥಮ್ | ಕೋಧವೋಭಿಮತೋಯ, ಶ್ವಿಷ್ಠಾನಾಂನಿಜಕುಲೀನಾನಾಮ್ ||೪೭||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ಅಸೃತೇಪಿ ಕುತ್ರ ಅಪಾಪಂ = ಸುಳ್ಳುಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲಿ ಪಾಪವಿಲ್ಲ? (ಉ) ಧರ್ಮರಕ್ಷಾರ್ಥಂ = ಉಕ್ತಂ ಯಚ್ಚ = ಸ್ವಧರ್ಮರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು ದಾವುದೋ ಅದು. (ಪ್ರ) ಧರ್ಮಃ ಕಃ = ಧರ್ಮವಾವುದು? (ಉ) ನಿಜಕುಲೀನಾನಾಂ ಶಿಷ್ಯಾನಾಂ ಯಃ ಅಧಿಮತಃ = ತನ್ನಕುಲಾಚಾರವುಳ್ಳ ಅಪ್ಪಿಕರಿಗೆ ಅವನು ಸಮ್ಯಕ್ತಪೋಅದು. ತಾ— ಸ್ವಧರ್ಮಾರ್ಥವಾಗಿ ಸುಳ್ಳುಡಿದರೂ ಪಾಪವಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಜಾತಿಯವರಾಗಿ ಅಚಾರವುಳ್ಳ ವ್ರಾಮಾಣಿಕರಾದ ಹಿರಿಯರಲ್ಲರೂ ಸಮ್ಯಕ್ತಿಸಿದುದೇ ತನಗೆಧರ್ಮವು. ||೪೭||

ಕಂ|| ಎಲ್ಲಿಸಟಿ ನುಡಿದೊಡೆಯಮುಖಂ | ಮಿಲ್ಲಂ ನಿಜಧರ್ಮರಕ್ಷಣಕೆತ್ತ ರದುದರೊಳ || ಬಲ್ಲನೆಧರ್ಮಮದೊಂ ಸ್ವಕುಲೋಲ್ಲಸಿತರತಿಷ್ಟರ ಫಿವತಂ ಸದ್ವಿಷಯಂ || ||೪೭||

ಮೂ|| ಸಾಧುಖಬಂಕಿದೈನು, ಕಸ್ಯಾಧುರ್ಮಯವಾತುಪ್ಯಃ | ದೈವಂಕಿಯು ಸುಕೃತಂ, ಕಸ್ಯುಕ್ತೇಶ್ಚಾಫ್ಯತೇಚಯಸ್ಸದ್ಭಿ ||೪೮||

ಟೀ|| (ಪು) ಸಾಧುಬಲಂ ಕಿಂ= ಸಂತರಿಗೆ ಬಲವಾವುದು? (ಉ) ದೈವಂ= ದೇವರೇ, ಧರ್ಮವೇ. (ಪು) ಸಾಧು. ಕಃ= ಸಂತನಾವನು? (ಉ) ಸರ್ವದಾತು ಪ್ಪೇ= ನಿತ್ಯತ್ವಪ್ಪನು. (ಪು) ದೈವಂ ಕಿಂ= ದೈವವಾವುದು? (ಉ) ಯತ್ ಸುಕೃತಂ ತತಃ= ಆವುದು ಪುಣ್ಯವೋ ಅದೇ. (ಪು) ಸುಕೃತೀಕಃ= ಪುಣ್ಯವಂತನಾವನು? (ಉ) ಯಃ ಸದ್ಭಿಃ ಶ್ಲಾಘ್ಯತೇ= ಅವನು ಸಂತರಿಂದ ಹೊಗಳಲ್ಪಡುವನೋ ಅವನು|| ತಾ— ಬಳೈಯವರನ್ನು ಧರ್ಮದೇವತೆ ಕಾಪಾಡುವುದು. ಸಂತತವೂ ಸಂತಸು ಸುವನೇ ಸಂತನಿಸುವನು. ಧರ್ಮವೇ ದೈವವು. ಬಳೈಯವರಿಂದ ಸರಿಯೆನಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವನೇ ಪುಣ್ಯವಂತನು. ||೪೮||

ಕಂ|| ಸಂತರ ಬಲಮೇಂದೈವಂ| ಸಂತನದಾವಂ ನಿರಂತರಂ ಸಂತುಪ್ಪಂ|| ಏಂತದೈವಂ ಸುಕೃತಂ| ಚಿಂತಿಸಲಾ ರ್ಸುಕೃತಿಗ ಳ್ನುಜನಸಂಶ್ಲಾಘ್ಯುರ್||೪೯||

ಮಾ|| ಗೃಹಮೇಧಿನಶ್ಚಸುತ್ರಂ, ಕಿಂಭಾರವ್ಯಾಕೋಗೃಹೀಚಯೋಯಜತೇ| ಕೋಯಜ್ಞೋಯಶ್ಚುತ್ರಾ, ವಿಹಿತಶ್ಚ್ರೀಯಸ್ಕರೋನ್ಯಾಣಾಮ್||೪೯||

ಟೀ|| (ಪು) ಗೃಹಮೇಧಿನಃ= ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ, ಮಿತ್ರಂ ಕಿಂ= ಕಳೆಯುವುದು? (ಉ) ಭಾರ್ಯಾ= ಹೆಂಡತಿ. (ಪು) ಗೃಹೀಕಃ= ಗೃಹಸ್ಥನಾವನು? (ಉ) ಯಃ ಯಜತೇ= ಯಜ್ಞಮಾಡುವನು. (ಪು) ಯಜ್ಞಃ ಕಃ= ಯಜ್ಞವಾವುದು? (ಉ) ಶ್ರುತ್ವಾ= ವೇದದಿಂದ, ನ್ಯಾಣಾಂ= ಮನುಜರಿಗೆ, ಯಃ ಶ್ರೀಯಸ್ಕರಃ= ಅವುದು ಶ್ರೀಯಸ್ಕರವೆಂದು, ವಿಹಿತಃ= ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು|| ತಾ— ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯೇ ಗೆಳತಿ. ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನೇ ಗೃಹಸ್ಥನು. ವೇದವೊರೆದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳೇ ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಗಳು. ||೪೯||

ಕಂ|| ಗೃಹವೇಧಿಗೆ ಕಳೆಯುವುದು| ಗೃಹೀಣಿಯ ಗೃಹೀಯಾವ ನೋಸೆದು ಯಜ್ಞಂಗೆಯ್ವಂ|| ಇಹದೊಳಗಾವುದು ಯಜ್ಞಂ| ವಿಹಿತಂವಾನಿಸರ ಮೇಲನೆಣಿಸಿದ ಶ್ರುತಿಯಿಂ|| ||೪೯||

ಮಾ|| ಕಸ್ಯಕ್ರಿಯಾಹಿನಃಫಲಾ, ಯಸ್ತಸ್ಯಾಚಾರವಾಂಭಿಪ್ಪಃ|

ಕತ್ಯಿಮ್ಲೋಯೋವೇದ, ಪ್ರಮಾಣವಾನ್ಮೋಹತಕ್ರಿಯಾಭಿಪ್ಪಃ||

ಟೀ|| (ಪು) ಕಸ್ಯಹಿಕ್ರಿಯಾಸಫಲಾ= ಅವನಕರ್ಮವು ಫಲವುಳ್ಳುದು? (ಉ) ಯಃ= ಅವನು, ಅಚಾರವಾಃ= ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ನನೋ, ಶಿಷ್ಯಃ= ಅಸ್ತಿ ಕನೋ. ತಸ್ಯ= ಅವನ. (ಪು) ಶಿಷ್ಯಃ ಕಃ= ಅಸ್ತಿಕ ನಾವನು? (ಉ) ಯಃ ವೇದಪ್ರಮಾಣವಾಃ ವೇದವನ್ನೇ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ನಂಬಿದವನು. (ಪು) ಹತಃ ಕಃ= ಸತ್ತವನಾವನು? (ಉ) ಕ್ರಿಯಾಭಿಪ್ಪಃ= ಕರ್ಮಭಿಪ್ಪನು || ತಾ—

ಶಾಚಾರಚಾರವಿಹೀನಸ್ಯ ಸಮಸ್ತಾಕ್ರಿಯಾಃ ನಿಷ್ಫಲಾಃ= ಶಾಚಾರವ್ಯಾ ಚಾರಕು ದ್ವಿಯಿಲ್ಲದವನ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಇರುವುವು. "ಅಚಾರಾತ್ಪರ್ಮ ಸಿದ್ಧ್ಯತೆ" ಸದಾಚಾರದಿಂದ ಕರ್ಮವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು. ಎಂದು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ವಿರುದ್ಧದಿಂದ ಅಚಾರಶುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನ ಕರ್ಮವು ಪ್ರಯೋಜಕವಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವವು. ವೇದವನ್ನು ನಂಬಿ ನಡೆವನೇ ಶಿಷ್ಯನು. ವರಾಶ್ರಮಧರ್ಮಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಡಿಸಿಕೊಂಡವನು ಸತ್ತವನಂತಾಗುವನು. ||೫೦||

ಕಂ|| ಅವನಕೆಲಸಂ ಸಫಲಂ| ಭಾವಿಸಲಾಸ್ತಿಕನವೇಣ್ಣುಕರ್ಮಾನ್ವಿತನಾ|| ಆವಂಸದಾಸ್ತಿಕಂಶ್ರುತಿ | ಯೇವಾಂಭಿತಮೆಂಬನಳಿದನಾಮಭಿಪ್ಪಂ||೫೦||

ಮಾ|| ಕೋಧನ್ಯಸ್ಸನಾತ್ಯಸೀ, ಕೋಮಾನ್ಯಃ ಪಂಡಿತಸ್ಸಾಧುಃ| ಕಸ್ಯೇವ್ಯೋಯೋದಾತಾ, ಕೋದಾತಾಯೋರ್ಧಿತ್ಯಪ್ತಿಮಾತನುತೇ||೫೧||

ಟೀ|| (ಪು) ಧನ್ಯಃ ಕಃ= ಕೃತಾರ್ಥನಾವನು? (ಉ) ಸನ್ಯಾಸೀ= ಸನ್ಯಾಸವುಳ್ಳವನು. (ಪ) ಮಾನ್ಯಃ ಕಃ= ಸುಭಾವಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನಾವನು? (ಉ) ಸಾಧುಃ ಪಂಡಿತಃ= ಬಳೈಯವಿದ್ವಾಂಸನು. (ಪು) ಸೇವ್ಯಃ ಕಃ= ಸೇವಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನಾವನು. (ಉ) ದಾತಾ= ಕೊಡುವವನು. (ಪು) ದಾತಾಕಃ= ಕೊಡುವವನಾವನು? (ಉ) ಯಃ ಅರ್ಥಿತ್ಯಪ್ತಿಂ ಆತನುತೇ= ಅವನು ಯಾಚಕರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನೋ ಅವನು|| ತಾ— ಈಷಣತ್ರಯ ಪರಿತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದವನೇ ಕೃತಕೃತ್ಯನು. ಎಂದರೆ ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗಿಗೆ ಕರ್ತವ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವು. ಸಾತ್ವಿಕನಾದ ವಿದ್ವಾಂಸನಿಗೆ ಪೂಜ್ಯತೆಯುಂಟು. ದಾತೃತ್ವವುಳ್ಳವನನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸಬೇಕು. ಯಾಚಕರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವವನೇ ದಾತಾರನೆನಿಸುವನು. ||೫೧||

ಕಂ || ಧನ್ಯನೆನಿಸುವನದಾವಂ | ಸನ್ಯಾಸಿಯೇವೈವ್ಯನಾವನೈದಾತಾರಂ|| ಮಾನ್ಯನದಾವಂ ಸುಕವಿವ | ದಾನ್ಯನುಮಾವಂ ಯಥೇಷ್ಟಮರ್ಥಿಗಿಡುವನೈ||

ಮಾ|| ಕಿಂಭಾಗ್ಯಂದೇಹವತಾ, ಮಾರೋಗ್ಯಂಕಃಫಲೀಕೃಷಿಕೃತ್ | ಕಸ್ಯನಪಾಪಂಜವತಃ, ಕಃಪೂರ್ಣೋಯಃಪ್ರಜಾವಾಂತಾನ್ಸ್ಯತ್||೫೨||

ಟೀ || ದೇಹವತಾಂ= ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ, ಭಾಗ್ಯಂಕಿಂ= ಭಾಗ್ಯವಾವುದು? (ಉ) ಅರೋಗ್ಯಂ= ಅನಾಮಯವು. (ಪು) ಫಲೀಕಃ= ಫಲವುಳ್ಳವನಾವನು? (ಉ) ಕೃಷಿಕೃತ್= ಕೃಷಿಮಾಡುವವನು. (ಪು) ಕಸ್ಯ ನ ಪಾಪಂ= ಅವನಿಗೆ ಪಾಪವಿಲ್ಲವು? (ಉ) ಜವತಃ= ಮಂತ್ರಪಠನಶೀಲನಿಗೆ (ಪು) ಪೂರ್ಣಾಕಂ= ತುಂಬಿರುವನಾವನು? (ಉ) ಪ್ರಜಾವಾಃ= ಮಕ್ಕಳುಳ್ಳವನು|| ತಾ— "ಧನಿಕಸ್ಯ

ವಾಙ್ಮಯ ಜನನವಿತ್ತತ್ಯವಾಙ್ಮಯಾಃ ಧಿಕ್ಯತತ್ಯವಾಙ್ಮಯಾಃ ಬಹುಸತ. ಧಾನ್ಯಕತ್ಯವಾಙ್ಮಯಾಃ ಶ್ರುತೀಲ
 ಶಾಸ್ತ್ರಕುಲಶಾಲಿನೋಽಪಿವಾಙ್ಮಯಾಃ ಕಿಮುಸೌಖ್ಯಕಾರಿ ಯದಿರೋಗಾಽಪಿಽನಂ" = ಧನ
 ವು ಜನವು ಅಧಿಕಾರವು ಸಮಗಲು ಧಾನ್ಯವು ಕೀರ್ತಿ ಸತ್ಪ್ರಭಾವವು ವಿಧ್ಯೆ ಸ
 ತ್ಕುಲವು ಇಷ್ಟುಸಂಪತ್ತುಗಳುಳ್ಳವನಿಗೂ ರೋಗವುಂಟಾಗರೆ ಸುಖಕರವಾದು
 ಬೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು. "ರಮ್ಯಾರಾಮಾ ಶ್ಯಾಮಾ ರಮಣೀಯಂ ಯಾವನಂಧನಂ
 ಭಾಗ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯಾರೋಗ್ಯ ವಿಹೀನೋ ಯದಿರೋಗವಾದುಃಖಭಾಗ್ಯವತಿ" = ಸೊ
 ಗನಾದ ಯಾವನುಯರು ಒಳ್ಳೆಯವರಯವು ಧನವು ಭಾಗ್ಯವು ಇಷ್ಟುಸಂ
 ಪದವನ್ನೊಂದಿದ ಎಂತಹವನಾದರೂ ಆರೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ದುಃಖವು
 ನು. "ಆರೋಗ್ಯತತ್ವೇ ಪ್ರಭವಂತಿಭೋಗಾನಜೇನ್ನಿರರ್ಥಾ ಅನುಭವಿಸಿದ್ಧಾಃ
 ತದ್ಭಾಗ್ಯವಾರೋಗ್ಯಕಮಾಹುರಾರ್ಯಾಸ್ತದೇವ ಮೂಲಂ ಪುರುಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧಾಃ" =
 ಆರೋಗ್ಯವುಂಟಾದವನು ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಲಾಪನು. ಆರೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದವ
 ನು ಭೋಗಿಸಲಾರನು. ಇದುಅನುಭವಿಸದ್ದವಾದುದರಿಂದ ಆರೋಗ್ಯವೇ ಭಾಗ್ಯವೆಂ
 ದು ತಿಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆರೋ
 ಗ್ಯವೇ ಸಾಧಕವೆಂದಿರುವುದು. "ಕೃಷಿತೋನಾಸ್ತಿ ದುರ್ಭಿಕ್ಷಂ ಜಪತೋನಾಸ್ತಿ ಪಾ
 ತಕಂ" = ಕೃಷಿಯಿಂದ ದುರ್ಭಿಕ್ಷವಿಲ್ಲವು ಜಪದಿಂದ ಪಾತಕವಿಲ್ಲವು. ನಾದಿ
 ರುವುದರಿಂದ ಕೃಷಿಮಾಡಬೇಕು. "ಉದ್ಯೋಗಿನಂ ಪುರುಷಸಿಂಹಮುಪೈತಿಲ
 ಕ್ಷ್ಮೀಃ" = ಪುರುಷನುಳ್ಳ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದುವೆಂದು ನೀತಿಶಾ
 ಸ್ತ್ರವಿರುವುದರಿಂದ ತಕ್ಕಪುರುಷನುಳ್ಳವನು ಸಫಲನಾಗುವನೆಂದೂ, ಜಪಯು
 ಜ್ಞತೀಲನಿಗೆ ಪಾವತ್ರೆಯವಾಗುವುದೆಂದೂ ಭಾವವು. "ಪ್ರಜಯಾಹಿಮನುಷ್ಯಃ
 ಪೂರ್ಣಃ" ಸಂತಾನದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಪೂರ್ಣನಾಗುವನೆಂದು ವೇದವೊರೆದಿರುವು
 ದು. ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಎಷ್ಟುಸಂಪತ್ತುಗಳುಂಟಾದರೂ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದು
 ಪೂರ್ಣವಾಗಲಾರದೆಂದರೆ ಆತನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗದು. ಆದುದರಿಂದ ಮಕ್ಕ
 ಳುಳ್ಳವನೇ ತುಂದಿದ ಕುಟುಂಬಿ. ॥೨೨॥

ಕಂ|| ತನುವಡೆದರ ಭಾಗ್ಯವೆಂದೆ. ನನಾಮಯಂ ಸಫಲನಾವನಾಕೃಷಿಮಂತಂ||
 ಅನಘನದಾಪಂಜಪತೀ | ಲನಲೈಪರಿಪೂರ್ಣ ರಾರಪ್ರಜೆಗಳಂವೆತ್ತರ ||೨೨||

ಮೂ|| ಕಿಂದುಷ್ಕರಂನರಾಣಾಂ, ಯನ್ಮನಸೋನಿಗ್ರಹಸ್ವತತಮ್ |
 ಕೋಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವಾಂತಸ್ಯಾದ್ಯಶ್ಚಾಸ್ವಲಿತೋರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಯಃ ||೨೩||
 ಬೀ|| (ಪ್ರ) ನರಾಣಾಂ ದುಷ್ಕರಂಕಿಂ = ಮನುಷ್ಯರುಮಾಡಲಶಕ್ಯವಾ
 ದುದಾವುದು? (ಉ) ಮನಸಸ್ವತತಂ ನಿಗ್ರಹಃ ಇತಿಯತ್ = ಸಂತತವೂ ಮನೋ
 ನಿಗ್ರಹವೆಂಬುದೇ (ಪ್ರ) ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವಾನ್ಯಃ = ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವುಳ್ಳವನಾವನು? (ಉ)

ಅಷ್ಟಲಿತೋರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಯಃ = ಶುಕ್ಲವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಬಿಗಿಹಿಡಿದವನು. ||
 ತಾ— "ತನ್ಮನೋನಿಗ್ರಹಂಮನ್ಯೇ ವಾಯೋರಿವ ಸುದುಷ್ಟರಂ" = ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ
 ಬರುತ್ತಿರುವ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಮತ್ತದೇಹದಲ್ಲಾ ಹುತ್ತಿರುವ ಶ್ವಾಸವನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿ
 ದಿವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದಂತೆ ಸ್ವಭಾವ ಚಂಚಲವಾದಮನಸ್ಸನ್ನು ವಿಷಯಸಂಚಾರಿ
 ಯಾಗದಂತೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಬಿಗಿದು ಹಿಡಿಯಲುಳ್ಳ ಶಮದಮಾದಿಯೋಗವು ಮನು
 ಷ್ಯರಿಗೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಭಾವವು. ರೇತೋನಿಗ್ರಹವುಳ್ಳವನೇ ಬ್ರಹ್ಮ
 ಜಾರಿಯೆನಿಸಲ್ಪಡುವನು. "ಊರ್ಧ್ವರೇತಾಸ್ತಪಸ್ಯುಗ್ರೋನಿಯತಾತೀಚಮಯು
 ಮ್ನಾ ಶಾಪಾನುಗ್ರಹಯೋಶ್ಯಕ್ತ ಸ್ತತ್ಯಸಂಧೋಭವೇದ್ಯುಃ" ರೇತಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆ
 ದು ಹಿಡಿದು ಉಗ್ರತಪವಮಾಡುತ ನಿಯತಾಹಾರನಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರ
 ಹಿಸಿದ ಸತ್ಯನಂತನು ಶಾಪಾನುಗ್ರಹಸಮರ್ಥನಾದ ಪುಷಿಯಾಗುವನೆಂದು ಸ್ತೂ
 ತಿಪ್ರಮಾಣವಿರುವುದರಿಂದ ಪುರುಷನಿಗೆ ರೇತೋಧಾರಣವ್ರತವು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವು.

ಕಂ|| ಆವುದುದುಷ್ಕರಮೆಲ್ಲಗರ್ವಾವಾಗಳುಮಾತ್ಮಚಿತ್ತ ನಿಗ್ರಹಮಲ್ಲೇ||
 ಅವಂ ಸಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂಭಾವಿಸಲಪ್ಪಲಿತನಾರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಯನರಂ ||೨೩||

ಮೂ|| ಕಾಚಿಸರದೇವತೋಕ್ತಾಃ ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿಃಕೋಜಗದ್ತರ್ಕಾಃ |
 ಸೂರ್ಯಸ್ಯರ್ದೇವಾಂಕೋ, ಜೀವನಹೇತುಸ್ಸರ್ವಜನ್ಯಃ ||೨೪||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ಪರದೇವತಾ ಕಾಚ ಉಕ್ತಾ = ಪರದೇವತೆ ಯಾವಳೆಂದು
 ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು? (ಉ) ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿಃ = ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆ. [ಪ್ರ] ಜಗದ್ಭರ್ತಾಕಃ =
 ಲೋಕವನ್ನು ಭರಿಸುವ ನಾವನು? [ಉ] ಸೂರ್ಯಃ = ರವಿ [ಪ್ರ] ಸರ್ವಜನಾಂ
 ಜೀವನಹೇತುಃ ಕಃ = ಎಲ್ಲರೂ ಬದುಕುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾವನು. [ಉ] ವರ್ಜ
 ನ್ಯಃ = ವರ್ಷಾಭಿನಾನಿದೇವತೆ. || ತಾ— "ಸೃಷಾಪರದೇವತಾ ಯಾಚಿಚ್ಛಕ್ತಿಃ
 ಸ್ವರೈಭೂತೇಷ್ಯನುಸ್ಯಾತಾ ಪ್ರೋತಾಜೋತಾಜ ಸರ್ವಾಧಿಷ್ಠಾನಮಂತರೈಹಿತ್ಯ
 ಪೂರ್ಣಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೇತಿತಾಮುಪಾಸೀತ" ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಸಕಲಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ
 ಹೊರಗೊಳಗಳೆಕೂಡ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆಧಿಷ್ಠಾನವಾಗುತ ಪೂರ್ಣಾಂ
 ಡಾದ್ವಿತೀಯ ವಾದುದರಿಂದ ಅದೇ ಪರದೇವತೆಯೆನಿಸಿ ಅದನ್ನೊಂದನ್ನೇ ಬ್ರಹ್ಮ
 ವಿದ್ಯೆಯೆಂದು ಧ್ಯಾನಿಸುತ ಆರಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ವೇದವೊರೆವುದು. ಆದುದರಿಂದ
 ಶುದ್ಧಶಾಕ್ತಮತಪ್ರಕಾರವು ಸರ್ವೋಪನಿಷದರ್ಥ ಸಮನ್ವಯವು ಆಗುವುದೆಂದು
 ಭಾವವು "ಆದಿತ್ಯಾಜ್ವಾಯತೇವೃಷ್ಟಿಃಪ್ರವೃಷ್ಟೀರಂತತಪುಷಾಃ" ಸೂರ್ಯನಿಂ
 ದ ವರ್ಷವುಂಟಾಗುವುದು, ವರ್ಷದಿಂದನ್ನವುಂಟಾಗುವುದು, ಅನ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗ
 ಳುದಿಸಿ ಜೀವಿಸುವರು. ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಸ್ತೋತ್ರಮಾಣಾಗ ಇನೇಕವುಂಟು. ಶು
 ದ್ಧಸಾರಮತವುಳ್ಳವರವು ಸೂರ್ಯನೇ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿದೇತುವಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನೆಂ

ದು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿದೆ. ಕಾಲವಾದಿಗಳು ಜ್ಯೋತಿಷೋಪನಿಷತ್ತಾರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ
ತಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಯ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವರು. "ಸಯಶ್ಚಾ
ಯಂಪುರುಷಃ ಯಶ್ಚಾಸಾವಾದಿತ್ಯೇ ಸುಕಂ" - ದೇಹೋಪಾಧಿಕವಾದ ಚಿದಾ
ಭಾಸನಲ್ಲಿಯೂ ಸಾರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವೊಂದೇ ಎಂದೂ,
"ಸಾರ್ಯ ಆತ್ಮಾ ಜಗತಃ ಚಕ್ಷುಷಸ್ಯ" ವ್ಯಾವಹಾರಿಕಸ್ಥಿತಿಯುಳ್ಳ ಪುಪುಚಕ್ಕೆ
ಸಾರ್ಯನೇ ಆತ್ಮನೆಂದೂ, ಶ್ರುತಿಗಳೊರೆವುದರಿಂದ, ಲೋಕವನ್ನು ಭರಿಸುವನು
ಸಾರ್ಯನೆನಲಹುದು. ಮಳೆಗಳು ಸುರಿದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಜೀವಿಸುವರು. ||೫೪||

ಕಂ|| ಭುವನಂಭರಿಸುವನಾವಂ | ರವಿ ಪರದೇವತೆಯದಾವಳಾಚಿಚ್ಛಕ್ತಿ |
ತವಯಿಲ್ಲರದೇವನಹೇ | ತುವದೇಂ ವರ್ಷಾಭಿ ಮಾನಿ ಪರ್ಜನ್ಯಾಂ ||೫೫||

ಮೂ|| ಕಶ್ಯಾರೋಯೋಭೀತ, ತ್ರಾತಾ ತ್ರಾತಾಚಕಸ್ಸಗುರುಃ |
ಕೋಹಿಜಗದ್ಗುರುಕ್ತ, ಶ್ಯಂಭುರ್ಜ್ಞಾನಂಕುತಶ್ಚಿವಾದೇವ ||೫೬||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ಶಾರಃ ಕಃ = ಶಾರನಾವನು? [ಉ] ಭೀತತ್ರಾತಾ = ಹೆದ
ರಿದವರನ್ನು ಸೆಲಹುವನು [ಪ್ರ] ತ್ರಾತಾಕಃ = ರಕ್ಷಕನಾವನು? [ಉ] ಗುರುಃ =
ಆಚಾರ್ಯನು. [ಪ್ರ] ಜಗದ್ಗುರುಃ ಕಃ = ಲೋಕಕ್ಕೆ ಗುರುವಾವನು? [ಉ]
ಶಂಭುಃ = ಶಿವನು [ಪ್ರ] ಜ್ಞಾನಂಕುತಃ = ಜ್ಞಾನವಾವನಿಂದುದಿಸುವುದು? [ಉ]
ಶಿವಾದೇವ = ಶಿವನಿಂದಲೇ || ತಾ — ಹೆದರಿ ಬಂದು ಮರೆಹೊಕ್ಕವರನ್ನು ರಕ್ಷಿ
ಸುವವನೇ ಶಾರನೆನಿಸಲ್ಪಡುವನು. "ಸ. ಸಾರದುಃಖಭೀತಸ್ಯ ಶಾರಸ್ತ್ರಾತಾ
ಗುರುಸ್ಪೃತಃ" ಸಂಸಾರದುಃಖಕ್ಕೆಹೆದರಿ ಬಂದಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೋಪದೇ
ಶದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವ ಸದ್ಗುರುವು ಶಾರನೆಂದು ಗುರುಗೀತೆ ಯೊರೆವುದು. "ಹೌ
ರುಪ್ಯೇ ಗುರುಸ್ತ್ರಾತಾಗುರೌರುಷ್ಠೇನಕಶ್ಚನ" ದೇವರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಬಂದರೆ ಗುರು
ವುರಕ್ಷಿಸುವನಲ್ಲದೆ ಗುರುವಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಬಂದರೆ ಪೊರೆವಿಲ್ಲ ಎಂದುಪುರಾಣವಚನ
ವು. ಆದುದರಿಂದ ರಕ್ಷಕನಾದ ಗುರುವನ್ನು ಭಯಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಬೇಕು.
"ಕ್ಷೇವಿಸಾತ್ಯಾತ್ಮಿನ್ನುವಿಶ್ವೇಶೇಕೃತಾಗಸ್ಯೋಜಗದ್ಗುರೌ" = ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ವಿ
ಶ್ವೇಶ್ವರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದವನಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಲಾರದುದರಿಂದಶಿವ
ನಿಂದ ಶಿವಭಾಗವತನಿಂದ ಶಿವಸ್ವತ್ವಾಪಹರಣವು ಶಿವದ್ರೋಹವು ಮುಂತಾದವ
ರಾಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗದೆಂದು ವಿಷ್ಣುಭಾಗವತವೊರೆವುದರಿಂದ, ವಿಷ್ಣುವಚ
ನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಶಂಕರನೇ ಜಗದ್ಗುರುವೆಂದು ಭಾವವು. "ಆರೋಗ್ಯಂಭಾಸ್ತ
ರಾವಿಚ್ಛೇಚ್ಛ್ರಯಮಿಚ್ಛೇದ್ಧುತಾಶನಾತ್ | ಈಶ್ವರಾಧ್ಯುಹೈವಿದ್ಯಾಂಚ ಬ್ರಹ್ಮ
ಪ್ರಾಪ್ತಿಜನಾರ್ದನಾತ್" ಸಾರ್ಯನಿಂದಾರೋಗ್ಯವನ್ನೂ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಧನವ
ನ್ನೂ ಈಶ್ವರನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ವೋಕ್ಷನನ್ನೂ ಆಪೇ

ಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಸ್ಮೃತಿಯುಂಟು. ಆದರಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಶಿವನೇ ಜ್ಞಾನಪ್ರದನು.

ಕಂ|| ಆವಂ ಶಾರುಂ ಭೀತರನೋವಲ್ಪಕ್ತಂ ಸಲಹುವ ನಾಮಗುರುಮೈ ||
ಆವಂ ಜಗದಾಚಾರ್ಯಂ ದೇವಂತಿವ ನರಿವಯಾವನಿಂ ಶಂಕರನಿಂ ||೫೭||

ಮೂ|| ಮುಕ್ತಿಲಭೇತಕಸ್ಮಾ, ನ್ಮುಕುಂದಭಕ್ತೇರ್ಮುಕುಂದಕಃ |
ಯಸ್ತಾರಯೇದವಿದ್ಯಾಂ, ಕಾಚಾವಿದ್ಯಾಯದಾತ್ಮನೋಸ್ಫಾರ್ತಿಃ ||೫೮||

ಬೀ || [ಪ್ರ] ಕಸ್ಮಾತ್ಮುಕ್ತಿಲಭೇತ = ಆವುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಹುದು?
[ಉ] ಮುಕುಂದಭಕ್ತೇ = ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯಿಂದ [ಪ್ರ] ಮುಕುಂದಃ ಕಃ = ಮುಕುಂ
ದನಾವನು? [ಉ] ಅವಿದ್ಯಾಂಯಸ್ತಾರಯೇತ್ಯೇ = ಅವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವನು
[ಪ್ರ] ಅವಿದ್ಯಾಕಾ = ಅವಿದ್ಯೆಯಾವುದು? [ಉ] ಆತ್ಮನಃ ಅಸ್ಫಾರ್ತಿಃ = ಆತ್ಮಸ್ವ
ರೂಪವು ತೋರದಿರುವಿಕೆ || ತಾ — " ಭಕ್ತ್ಯಾತ್ಮನಸ್ಯಯಾಲಭ್ಯ ಅಹಮೇವಂ
ವಿಧೋರ್ಜುನ | ಜ್ಞಾತುಂ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಚ ತತ್ವೇನ ಪ್ರವೇಷ್ಯುಂಚವರಂತವ" = ಎಲೆ
ಆರ್ಜುನನೇ? ಇತರವಸ್ತುಭೇದಜ್ಞಾನ ಶೂನ್ಯವಾದ ಅಭೇದಾನುಸಂಧಾನವುಳ್ಳ
ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಹೀಗೆ ವಿಶ್ವರೂಪನಾಗಿರುವ ನಾನು ಹೊಂದಲ್ಪಡತಕ್ಕವನು.
ನನ್ನನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿವುದಕ್ಕೂ ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ನನ್ನೊಳಿಸೇರುವುದ
ಕ್ಕೂ ಅಭೇದಭಕ್ತಿಯೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಭಗವದ್ವಾಕ್ಯಪ್ರಮಾಣವಿರುವುದರಿಂದ
ವೈಷ್ಣವಾದ್ಯೈತಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ವೋಕ್ಷವಪ್ಪುದೆಂದುಭಾವವು. ಅನಾದಿಭಾವಾಜ್ಞಾನ
ನರೂಪವಾದ ಮಾಲಾವಿದ್ಯಾಪ್ರವಾಹವನ್ನು ದಾಂಟಿಸಿ ಕಡೆಹಾಯಿಸುವಮಹಾ
ನುಭಾವನಾದ ಸದ್ಗುರುವೇ ಮುಕುಂದನೆಂದರೆ ವೋಕ್ಷವನ್ನೀವ ಸಾಕ್ಷಾನ್ನಾರಾ
ಯಣನೆಂದುಭಾವವು. ನಾನಾವನೋ ನನಗೆತಿಳಿಯದೆಂದು ಅಜ್ಞಾನಾವರಣವು, ನ
ನ್ನಸ್ವರೂಪವು ನನಗೆತೋರದೆಂಬುದಭಾನಾವರಣವು, ಇಂತು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮ
ಕವಾದ ಪುತ್ಯಗಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಜೀವತ್ವಾಭಾಸಕವಾದ ಅವರಣ ವಿಕ್ಷೇಪಶಕ್ತಿ
ಗಳುಳ್ಳ ಮಾಲಾವಿದ್ಯಾಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ತರಂಗರೂಪಗಳಾದ ಪಲ್ಲವಾವಿದ್ಯೆಗಳ
ನೇಕಗಳಂತಾಗಿ "ಇಂದ್ರೋಮಾಯಾಭಿಃ ಪುರುರೂಪಕಯಂತೇ" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿ
ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನಾನಾತ್ವವನ್ನುಹೊಂದಿ ಏಕಾತ್ಮಕ್ಕೆ ಅನೇಕರೂಪಗಳಿರುವಂತೆ
ಪ್ರತಿಭಾಸಗೊಳಿಸಿ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವಾದ ಅದ್ವೈತರೂಪವನ್ನು ಸ್ಫುರಿಸಗೊಳಿಸ
ದಾದುದರಿಂದ ಅಜ್ಞಾನವೇ ಅವಿದ್ಯೆಯೆನಿಸುವುದು. ||೫೯||

ಕಂ|| ಮುಕುತಿಯದೇತರಿನಕ್ಕುಂ | ಮುಕುಂದನೋಭಕ್ತಿಯಿಂಮುಕುಂ
ದನದಾವಂ || ವಿಕಲತೆಯಂ ಬಿಡಿಸುವ ನಾ | ವಿಕಲತೆಯೇ ನದೆ ಅ

ವಿದ್ಯೆ ಯಾತ್ಮಾಸ್ಫುರಣಂ || ||೬೦||

ಮೂ|| ಕಸ್ಯನಶೋಕೋಯಸ್ಪಾಪ್ಯ, ದಕೋಧಃಕಿಂಸುಖಂತುಷ್ಟಿಃ |

ಕೋರಾಜಾರಂಜನಕೃ, ತ್ವಶ್ವಶ್ವಾನಿಚ ಸೇವಕೋಯಸ್ಯಾತ್ || ೫೨ ||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ಕಸ್ಯ ನಶೋಕಃ = ಆವನಿಗೆ ದುಃಖವಿಲ್ಲವು? (ಉ) ಯಃ ಅ
 ಕ್ರೋಧಃ ತಸ್ಯ = ಆವನಿಗೆ ಕೋಪವಿಲ್ಲವೋ ಆವನಿಗೆ (ಪ್ರ) ಸುಖಂಕಿಂ = ಸೊಗ
 ನಾವುದು? (ಉ) ತೈಪ್ತಿಃ = ತಣಿವೆ (ಪ್ರ) ರಾಜಾಕಃ = ಅರಸನಾವನು (ಉ) ರ ಜ
 ನಕೃತ್ = ರಕ್ಷಣದಿಂದರುಚಿಹುಟ್ಟಿಸುವನು. (ಪ್ರ) ಶ್ವಾಚಕಃ = ನಾಯಂತಹವ
 ನನಾ ಆವನು? (ಉ) ನೀಚಸೇವಕಃ = ಹೀನರ ನ್ಯಾರಾಧಿಸುವನು || || ತಾ—ಸಿ
 ಟ್ಟನ್ನು ವಿಟ್ಟು ಶಾಂತನಾಗಿರುವನಿಗೆ ಶೋಕವಿಲ್ಲವು. ಆಶಾದುಃಖವನ್ನುತೊರೆ
 ದು ಇದ್ದಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತೈಪ್ತಿವಡುವುದೇ ಸುಖವು “ರಾಜಾಪುಕೃತಿರಜನಾತ್” ಎಂ
 ದುರಾಜಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವಿರುವುದರಿಂದ ತನ್ನನ್ನುರಕ್ಷಿಸಿ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ
 ನೇ ತನಗರಸನೆಂದಿವುದು. ಇದರಿಂದಲೇ ಗುರುರಾಜಶಬ್ದವು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾ
 ದುದು. ಗುರುವನ್ನೇ ರಾಯನೆಂದರಿತು ಭಯಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತ
 ಗುರಾಜ್ಞೋಲ್ಲಂಘನವನ್ನುಮಾಡದೆ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಬೇಕೆಂದು ಫಲಿತಾರ್ಥವು. “ಶ್ವವೃ
 ತ್ತಿನೀಚಸೇವನಂ” ಕಿಡುಕರಾದ ಹೀನರನ್ನುಸೇವಿಸುವುದು ನಾಯಿಬಾಳುಬಂತೆ
 ನೀಚಸೇವಕನು ಕುರ್ಕುರವೆನಿಸುವನು. ಎಂದರೆ ನೀಚಸೇವಕನೇ ಪರಮನೀಚನು.
 ಕಂ|| ಅಳುವಿಲ್ಲ ದಾತನಾವಂ | ಮುಳಿಯದೆ ನೇಂಸೊಗಮು ಮಾತ್ಮತ್ಯಪ್ತಿಯೆ
 ನಿಕ್ಕುಂ || ಇಳೆಗರಸಾವಂ ರಂಜನೆಗೆಣೆಪಂ ನಾಯನಾನಧವಃಸೇವಾಸಕ್ತಂ ||
 ಮುಂ || ಕೋವಾಯಿಶಾರಮೇಶಃ ಕಂಧ್ರಜಾಲಾಯತೇಪ್ರಪಂಚೋಯಂ |

ಕಸ್ವಸ್ತು ಭೋಜಿಗ್ರ, ದ್ವೈವಹಾರಸ್ಸತ್ಯವೆಚಿಕಿಂಬ್ರಹ್ಮ || ೫೪ ||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ಮಾಯಾ ಕಃ = ಮಾಯೆಯುಳ್ಳವನಾವನು? (ಉ) ಪರಮೇ
 ರಃ = ಪರಮೇಶ್ವರನು (ಪ್ರ) ಇಂದ್ರಜಾಲಾಯತೇಕಃ = ಇಂದ್ರಜಾಲದಂತಹುದಾ
 ವುದು? (ಉ) ಅಯಂಪ್ರಪಂಚಃ = ಈಜಗತ್ತು [ಪ್ರ] ಸ್ವಸ್ವನಿಭಃ ಕಃ = ಕನಸಿನಂ
 ತಹುದಾವುದು? [ಉ] ಜಾಗ್ರದ್ವ್ಯವಹಾರಃ = ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥಾ ವ್ಯವಹಾರವು [ಪ್ರ]
 ಸತ್ಯಕಿಂ = ಸತ್ಯವಾವುದು? [ಉ] ಬ್ರಹ್ಮ = ಪರಮಾತ್ಮನು || ತಾ— “ಮಾ
 ಯಾಂತುಪ್ರಕೃತಿವಿದ್ಯಾನ್ಮಾಯಿನಂತು ಮಹೇಶ್ವರಂ” = ಮಾಲಪ್ರಕೃತಿಯೇಮಾ
 ಯೆ, ಮಹೇಶ್ವರನೇ ಮಾಯೆಯುಳ್ಳವನೆಂದು ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣವಾದುದರಿಂದ ಜಗ
 ದೀಶ್ವರನೇ ಮಾಯಾವಿಯೆನಿಸುವನು. “ಇಂದ್ರಜಾಲಮಿವಾಭಾತಿ ಗಂಧರ್ವನಗ
 ರೋವನಃ | ವಿಯದಾದಿಪ್ರಪಂಚೋಯಂ ವ್ಯಷ್ಟ್ಯವ್ಯಾವಹಾರಿಕಃ” ವ್ಯವಹಾ
 ರಮಾತ್ರವಾದ ಭಾತಭೌತಿಕಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಗಂಧರ್ವನಗರದಂತೆ ಇಂದ್ರಜಾಲ
 ದಂತೆ ತೋರುವುದರಿಂದ ಮಿಥ್ಯೆಯೇಹೊರತು ಸತ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮರಿಗೆ
 ಉಪನಿಷದ್ಧರ್ಮವನ್ನೇ ವಸಿಷ್ಠರುಪೋಶಿಸಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ

ಮಾಯಿಕವೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು. “ಸ್ವಪ್ನಮಾಯಾಸರಾವೇತಿ ಸೃಷ್ಟಿ
 ರಷ್ಟೈರ್ಮಿಶ್ರಿತಾ” ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಸ್ವಪ್ನಮಾಯಾಸದೃಶವೆಂದು ಮಾಂಡೂಕೋಪ
 ನಿಷತ್ಕಾರಿಕಾರ್ಥವಿಹುದು. “ಯಥಾಸ್ವಪ್ನಸ್ತಥಾಮೃಷಾ” ಕನಸಿನಂತೆ ಪ್ರಪಂ
 ಚವು ಸಹಿಯೆಂದುಭಾಗವತೋಕ್ತವು. “ತವಹಿತಮೇಕಂವಚನಂವಕ್ಷ್ಯೇ ಶ್ರುಣು
 ಸುಖಕಾಮೋಯದಿತತ್ವಂ | ಸ್ವಪ್ನೇದೃಷ್ಟಂಸರ್ವಂಹಿಮೃಷಾ ಜಾಗ್ರತಿಚಸ್ತುರತದ್ವದಿ
 ತಿ” = ಎಲೆಸುನವೇ! ನಿನಗೆ ಹಿತವಾದಮಾತನ್ನೊರೆವೆನು, ನಿನಗೆ ಸುಖವುಬೇಕಾ
 ಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನಮಾತನ್ನುದಿಟವಾಗಿ ನಂಬು, ಏನೆಂದರೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುದನ್ನು ಎ
 ಚ್ಚತ್ತಬಳಿಕ ಇಲ್ಲದೆಹೋದುದರಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾಭಾತವೆಂದಿವೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಜಾ
 ಗ್ರದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದೃಶ್ಯವಾದ ಜರಾಚರಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಇದಕ್ಕಧಿಷ್ಠಾನವಾ
 ದ ಬ್ರಹ್ಮವುತಿಳಿಯಬುದಬಳಿಕ ತೋರದಾದುದರಿಂದ ಮಿಥ್ಯೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೋ
 ಎಂದು ಜಗದಾಚಾರ್ಯರವ್ವಣೆಯುಂಟು. “ವಾಚಾರಂಭಣಂವಿಕಾರೋನಾಮ
 ಧೇಯಂ ಮೃತ್ತಿಕೇತ್ರೇವಸತ್ಯಂ” ಒಂದೇಮಣ್ಣು ಭಾಂಡಾದಿಬಹುಪ್ರಕಾರಗಳಾ
 ಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ನಾಮರೂಪಭೇದಗಳಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಅದರನಾಮರೂ
 ಪಗಳು ವಾಚಾರಂಭಣವೆಂದರೆ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕಗಳೇ ಹೊರತು ಸತ್ಯಗಳಲ್ಲವು,
 ಮಣ್ಣೊಂದೇಸತ್ಯವಾದುದು. ಈಲೋಕದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ಅಸಂಗಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿಮಾ
 ಯಿಕವಾದ ನಾಮರೂಪಪ್ರಪಂಚವು ಅಧ್ಯಸ್ತವಾಗುವುದರಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾಭಾತ
 ವೆಂದೂ ಅಧಿಷ್ಠಾನವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೊಂದೇ ಸತ್ಯವೆಂದೂ ಛಾಂದೋಗೋಪನಿಷ
 ತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತಗೊಳಿಸಿದೆ. “ಯತ್ರೈಸಗೋಮೃಷಾ” ಅವಸತ್ಯಜೈತನ್ಯದ
 ಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಪ್ರಪಂಚವು ಮಿಥ್ಯಾಭಾತವೋ ಎಂದು ಭಾಗವತಾರಂಭ
 ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಉಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಾತಿಭಾಸಿಕವಾದ ಸ್ವಾಪ್ನಿಕಪ್ರಪಂ
 ಚದಂತೆ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವಾದ ಜಾಗ್ರತ್ಪ್ರಪಂಚವುಕೂಡ ಮಿಥ್ಯಾಭಾತವಾಗುವು
 ದು. “ಸತ್ಯಂಜ್ಞಾನಮನಂತುಬ್ರಹ್ಮ” ಸತ್ಯವೆಂದರೆ ತೈಕಾಲಿಕಾಬಾಧ್ಯವು.
 ಜ್ಞಾನವೆಂದರೆ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವು. ಅನಂತವೆಂದರೆ ನಾಶರಹಿತವು “ತತ್ಸತ್ಯ
 ಮಿತ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ” ಅಬ್ರಹ್ಮವು ಸತ್ಯವೆಂದು ತೈತ್ತಿರಿಯೋಪನಿಷತ್ತೊರವುದು. ಅ
 ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವೊಂದೇ ಸಾರಮಾರ್ಥಿಕಸತ್ಯವು. “ಸತ್ಯಮದ್ವೈತಂ” ದ್ವೈತವಿ
 ಲ್ಲದುದ್ದೇ ಅದ್ವೈತವೆಂದು ಪರಮೇಶ್ವರನೊರೆದನು. || ೫೪ ||

ಕಂ|| ಆನಮಾಯಿ ಮಹೇಶ್ವರನಾವುದು ತಾನಿಂದ್ರಜಾಲ ದಂತಿಹುದುಜಗಂ ||
 ಆವುದುಸತ್ಯಂಬ್ರಹ್ಮಮ | ದಾವದೇಶೆಸ್ವಸ್ತುಕಲಿಯೆ ಜಾಗ್ರದ್ಧಶಯೆ ||

ಮುಂ || ಕಿಂಮಿಥ್ಯಾಯದ್ವಿದ್ಯಾ, ನಾಶ್ಯಂ ತಚ್ಚತು ಶಶವಿಷಾಣಾಂ ||
 ಕಾಚಾನಿರ್ಮಿಚನೀಯಾ, ವಾಯಾಕಿಂಕಲ್ಪಿತಂ ದ್ವೈತಮ್ | ೫೪ ||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ಮಿಥ್ಯಾಕಿಂ= ಮಿಥ್ಯೆಯಾವುದು? (ಉ) ವಿದ್ಯಾನಾಶ್ಯಂಯ
 ತ್ತತ್= ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ನಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಡುವುದು. (ಪ್ರ) ತುಚ್ಛಂಕಿಂ= ತುಚ್ಛ
 ವಾವುದು? [ಉ] ಶಶವಿಷಾಣಾದಿ= ವೊಲದಕೊಂಬು ವೊದಲಾದುದು [ಪ್ರ]
 ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟನಿರ್ದಿಷ್ಟಾಚಾ= ನಿರೂಪಿಸಿ ವಿವರಣಗೊಳಿಸಲಾಗದು ದಾವುದು? [ಉ]
 ಮಾಯಾ= ಮಾಲಪ್ರಕೃತಿ [ಪ್ರ] ಕಲ್ಪಿತಂಕಿಂ= ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾವುದು? [ಉ]
 ದ್ವೈತಂ= ದ್ವೈತವು || ತಾ— “ತದಾವಿದ್ಯಾನಾಶಮರೂಪಾದ್ವಿಮುಕ್ತಃ, ಪ
 ರಾತ್ವರಂ ಪುರುಷಮುಪೈತಿದಿವ್ಯಂ”= ಆರೂಢಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದನು ನಾ
 ಮಾತ್ಮಕಪ್ರಪಂಚದಿಂದಲೂ ರೂಪಾತ್ಮಕಪ್ರಪಂಚದಿಂದಲೂ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟು ಪರ
 ಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂದು ಉಪನಿಷತ್ತಿದ್ದಾಂತವು. “ಧನವಾನ್ಮುಖೋ,
 ಧನವುಳ್ಳವನೇ ಸುಖವುಳ್ಳವನು. ಎಂದುಧನವಂತನ ನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಸುಖವನ್ನು ವಿ
 ಧಿಸಿದಾಗ ಉದ್ದೇಶ್ಯ ವಿಧೇಯಭಾವಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಸುಖಕ್ಕೆ ಧನವು ಕಾರಣವೆಂ
 ಬಂತೆ “ವಿದ್ಯಾನಾಶಮರೂಪಾದ್ವಿಮುಕ್ತಃ, ವಿದ್ಯಾವಂತನು ನಾಮರೂಪವಿಮು
 ಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂದು ವಿದ್ಯಾವಂತನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ನಾಮರೂಪೋಭಯಾತ್ಮಕವಾದ
 ಪ್ರಪಂಚವೋಕ್ಷವನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯತ್ವವೆಂದರೆ
 ವಿದ್ಯೆಕಾರಣವೆಂದು ಪ್ರಪಂಚನಿವೃತ್ತಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಣ
 ಭಾವವು ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ವಿದ್ಯಾವಿನಾಶ್ಯವೆಂದರೆ ಅಧಿ
 ಷ್ಠಾನ ಬಾಧ್ಯವೆಂದಾಶಯವು || “ಮೃಗತ್ವಷ್ಟಾಂಭಸಿಸ್ನಾತಃ ಖನ್ನಷ್ಟಕೃತಶೇಖರಃ |
 ಏಷವಂಧ್ಯಾಸುತೋಯಾತಿ ಶಶಶ್ಯಂಗಧನುರ್ಧರಃ, = ಬಿಸಲ್ಗದುರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂ
 ದು ಬಾಂಬಾನನ್ನತಳೆದು ಬಂಜೆಯನುಗನು ವೊಲದಕೊಂದಿನವಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದು
 ಬರುತ್ತಿರುವನೆಂಬಂತೆ, ಕಾರ್ಮರೋಮುಖರಶ್ಯಂಗಾದಿಗಳು ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಆಸತ್ತು
 ಗಳಾದುದರಿಂದ ತುಚ್ಛಗಳೆನಿಸುವುವು. ನಿರೂಪಾಖ್ಯಾತ್ಯವೃತ್ತಿ ವಿಷಯತ್ವದಿಂದ
 ತದ್ವ್ಯವಹಾರವು ಘಟಿಸುವುದೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವು. “ನಸನ್ನಾಸನ್ನಸದಸತ್, =
 ಸತ್ತಲ್ಲ, ಆಸತ್ತಲ್ಲ, ಸದಸತ್ತಲ್ಲ, ಇಂತು ಸದಸದ್ವಿಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟನಿರ
 ಯವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯೊರೆವುದು. “ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೇನಜಾನಂತಿ ಮಾಯಾಯಸ್ಯ
 ಮಹಾತ್ಮನಃ, ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನಮಾಯೋಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳರಿ
 ಯರೆಂದು ಬಹುವುರಾಣಸಿದ್ಧವು. ಇದಿಂತೆಸರಿಯೆಂದು ಆವತೆರದಿಂದಾದರೂ ಲ
 ಕ್ಷಣಸ್ವರೂಪ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾದಿ ಪ್ರಕಾರಕ ಜ್ಞಾನಜನಕಶಬ್ದಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಿ
 ವಿವರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಮಾಯೆ ಯನಿರ್ದಿಷ್ಟನಿರ್ದಿಷ್ಟವೆನಿಸುವುದು. ಆ
 ದುದರಿಂದಲೇ ಸ್ವಾಪ್ನಿಕಮನಿರ್ದಿಷ್ಟನಿರ್ದಿಷ್ಟವೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಖ್ಯಾತಿನಾದಿಗಳೊರೆವ
 ರು. “ಭೇದಮಾತ್ರಂಹಿಕಲ್ಪಿತಂ” ಭೇದವೇ ಕಲ್ಪಿತವಲ್ಲದೆ ಸತ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ವೇ
 ದಾಂತಪ್ರಮಾಣಸಂಮತವು. “ಮಾಯಾಮಾತ್ರಮಿದಿದ್ವೈತಂ” ದ್ವೈತವು ಕೇ

ವಲಮಾಯಿಕವೆಂದು ಮಾಂಡೂಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಮದ್ಗಡವಾದ ಕಾರಿಕೋ
 ಕ್ತವು. ಆದುದರಿಂದ ದ್ವೈತವು ಕಲ್ಪಿತವೆನಲಯದು. ||೫೯||

ಕಂ|| ಏನದು ಮಿಥ್ಯೆ ತಿಳಿಯೆ ವಿ | ದ್ಯಾನಾಶ್ಯಮೆತ್ಯುಚ್ಛವೇನೋ ತಶಶ್ಯಂಗಾ
 ದ್ಯಂ|| ಏನದನಿರ್ದಿಷ್ಟನಿರ್ದಿಷ್ಟಂ | ತಾನಕ್ಕುಂಮಾಯೆ ಕಲ್ಪಿತಮದೇಂದ್ವೈತಂ||

ಮು|| ಕಿಂಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಂಸ್ಯಾ, ದದ್ವೈತಂಚಾಜ್ಞತಾಕುತೋನಾದಿಃ |
 ವಪುಷಶ್ಚಪೂರ್ವಕಂಕಿಂ, ಪ್ರಾರಬ್ಧಂಚಾನ್ಮದಾಯಿಕಿಂಚಾಯುಃ||೬೦||

ಬೀ|| (ಪ್ರ) ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಂ ಕಿಂ= ಉತ್ಕೃಷ್ಟಪ್ರಯೋಜನ ವಾದುದಾ
 ವುದು? (ಉ) ಅದ್ವೈತಂ= ಅದ್ವೈತವು. (ಪ್ರ) ಅಜ್ಞಾನವಾ
 ವುದರಿಂದ ದುಂಟಾಯ್ತು? (ಉ) ಅನಾದಿಃ= ಅದಕ್ಕಾದಿಲ್ಲ. (ಪ್ರ) ವಪುಷಃ
 ಸೋಷಕಂಕಿಂ= ಶರೀರವನ್ನಾವುದು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿರುವುದು? (ಉ) ಪ್ರಾರಬ್ಧಂ=
 ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮವು. (ಪ್ರ) ಕಿಮನ್ನದಾಯಿ= ಅನ್ನವನ್ನಿಡುವುದಾವುದು? (ಉ) ಆ
 ಯುಃ= ಆಯುಸ್ಸು || ತಾ— “ಅದ್ವೈತಂಪರಮಾರ್ಥತಃ” ಅದ್ವೈತವೇ ಸತ್ಯ
 ವೆಂದು ಮಾಂಡೂಕೋಪನಿಷತ್ತೇಕವು. “ಮಾಯಾಜಾವಿದ್ಯಾಜಸ್ಯಯಮೇವಭವತಃ”
 ಮಾಯಾವಿದ್ಯೆಗಳೆಂಬ ಅಜ್ಞಾನವು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕಾದುದಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನಾರೂ ಸ್ತು
 ಸ್ತಿಮಾಡಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅದು ಅನಾದಿಸಿದ್ಧವು. “ಅಜಾಮೇಕಾಂಲೋಹಿ
 ತಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣಂ”= ಮಾಯೆ ಹುಟ್ಟಿದುದಲ್ಲ. ಇಂತು ವೇದವೊರೆವುದು. “ಪ್ರ
 ಕೃತಿಂಪುರುಷಂಚೈವ ವಿಧ್ಯನಾದೀಲುಭಾವಪಿ”= ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಆದಿ
 ಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಗೀತಾಪ್ರಮಾಣವು. “ಜೀವಈಶೋವಿಶುದ್ಧಾಜಿತ್ ಭೇದಸ್ತಸ್ಯಾ
 ಸ್ತಯೋರ್ದ್ವಯೋಃ | ಅವಿದ್ಯಾತಚ್ಚಿತ್ತೋಭೇದಃ ಸದಸ್ಮಾಕಮನಾದಯಃ”=
 ಜೀವನು ೧, ಈಶ್ವರನು ೧, ಶುದ್ಧಚಿತ್ತೆಂದರೆ ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮವು ೧, ಜೀವಾತ್ಮ
 ಕ್ಕೂ ಸಗುಣಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ಇರುವ ಆತ್ಮಭೇದವು ೧, ಅವಿದ್ಯೆ
 ಯೆಂದರೆ ಅಜ್ಞಾನವು ೧, ಆತ್ಮಾನಾತ್ಮಭೇದವು ೧, ಇಂತು ೬ ಸದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ
 ಸೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಿವು ಅನಾದಿಸಿದ್ಧಗಳೆಂದು ಅದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಆ
 ಜಾರ್ಯ ಕಾರಿಕಾಧಿಪಾಯವು. “ಅಜ್ಞಾನಮಾತ್ಮವಿಷಯಂ ಭಾವರೂಪಮು
 ನಂದಿಚ | ನಪೃಥಕ್ತತ್ರ ಸತ್ತಾಸ್ತಿಬ್ರಹ್ಮಸತ್ತೈವಭಾವತೇ | ನ್ಯಾನಸತ್ತಾಕಮು
 ಜ್ಞಾನಂ ಸಮಾನಾಕಾರಕಂತಥಾ | ಬಾಧತೇಧಿಕಸತ್ತಾಕಂ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಮಿತಿ
 ಶ್ರುತಿಃ”= ಬ್ರಹ್ಮವಿಷಯಕವಾದಜ್ಞಾನವು ಭಾವರೂಪವೂ ಅನಾದಿಯೂ ಆಗಿ
 ದೆ, ಅದು ಸದ್ವಸ್ತುವಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯೊಂದು ಸತ್ತೆಯಿಲ್ಲ, ಬ್ರ
 ಹ್ಮಸತ್ತೆಯೇ ತದಧ್ಯಸ್ತಾಜ್ಞಾನ ತತ್ಪಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವುದಾದುದರಿಂದ
 ನ್ಯಾನಸತ್ತೆಯೆನಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ತತ್ಸಮಾನಾಕಾರಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವು ಆ

ಧಿಕರಣವಿಷಯಕ ವಾದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದು. ಪ್ರಾತಿಭಾಸಿಕವ
 ತ್ವಾಕವಾದ ಭಜುಗಭ್ರಾಂತಿ ರಜ್ಜುಜ್ಞಾನ ಪುಯುಕ್ತವಾದುದರಿಂದ ವ್ಯಾವ
 ಹಾರಿಕವತ್ತಾಕವಾದ ರಜ್ಜುಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿವರಿಸಲ್ಪಡುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂ
 ದ ಮಾಯಾವಿದ್ಯಾತ್ಮಾರ್ಥಗಳು ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ನಿವರಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾ
 ನವೆಂಬ ಚರಮವೃತ್ತಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಲಯವಾಗುವುದರಿಂದ ಸಜ್ಜಿದಾನಂ
 ದೈಕರವವಾದ ಶುದ್ಧಾದ್ಯೈತಾಖಂಡ ಬ್ರಹ್ಮವೊಂದೇ ಸತ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅದೊಂ
 ದೇ ನಿರಸಾಧಿಕ ಮುಖಯವೆಂದು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತೀತಿಹಾಸಪುರಾಣಸಂಹಿತಾಸೂತ್ರ
 ಭಾಷ್ಯಾದಿ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಫಲೀಭೂತ ಪರಮಾರ್ಥಸಿದ್ಧಾಂತವು ನಾರಾಯಣಬ್ರಹ್ಮ
 ವಸುಷ್ಠಶಕ್ತಿ ಪರಾಶರ ವ್ಯಾಸ ಶುಕಗೌಡಪಾದಗೋವಿಂದಭಗವತ್ಪಾದ ಶ್ರೀ ಶಂಕ
 ರಾಚಾರ್ಯಾದಿ ಸದ್ಗುರವರಂಪರೋಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವುದ
 ರಿಂದ ಅಜ್ಞಾನವನಾದಿಯೆನಿಸುವುದು. " ಪ್ರಾರಬ್ಧಂ ಪುಷ್ಪತಿವಪುರಿತಿನಿಶ್ಚಿತ್ಯಜೇ
 ತಸಾ | ಧೈರ್ಯಮಾಲಂಬ್ಯಯತ್ನೇನ ತಾಷ್ಟ್ವಿಂಭವಸದಾಮುನೇ" = ಪ್ರಾರಬ್ಧ
 ಕರ್ಮವೆಂದರೆ ಅವಶ್ಯಾನುಭಾವ್ಯಸುಖದುಃಖಭೋಗ ಪ್ರಾವಕಾದ್ಯಷ್ಟವೇ ಭೋ
 ಜ್ಯಭೋಗಾವಸಾನ ಪರ್ಯಂತವು ಶರೀರವನ್ನು ಪೋಷಿಸುವುದರಿಂದ ದೇಹಧಾರ
 ಣಾರ್ಥವಾಗಿ ನಾವು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪುಯತ್ನವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ದೃಢವಾಗಿ ನಿ
 ಶ್ಚಯಿಸಿ ಧೀರನಾಗಿ ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವೇತ್ತಾರನಾಗಿ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ತಾಷ್ಟ್ವಿಂಭವ
 ನಿರಗ್ರಸಮಾಧಿನಿಷ್ಠನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕರ್ತವ್ಯಶಾನ್ಯನಾಗಿರೆಂದು ಸರ್ವೋಪರತಿಥ
 ನ್ಯತೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವರು. " ಅವಶ್ಯಮನು
 ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಕೃತಂಕರ್ಮಶುಭಾಶುಭಂ | ನಾಭುಕ್ತಂಕ್ಷೀಯತೇಕರ್ಮ ಕಲ್ಪ
 ಕೋಟಶತೈರಪಿ | ಪ್ರಾರಬ್ಧಂ ದುಸ್ತೇಜುರಾಮ ಧನಮುಕ್ತ ಶರೋಯಥಾ |
 ದೇಹಿನಂಘಾತಯೇದೇವ ಪರಿಹಾರೋತ್ರನಾಸ್ತಿಹಿ | ಸಂಚಿತಸ್ಯತುಷ್ಟೋನಕರ್ಮ
 ಣಾಜ್ಞಾನತೋಂತತಃ | ವಿನಾಶೋಭವಿತಾರಮ ನಾಗಾಮಿಸ್ಯಾದಕರ್ಮಿ | ಪ್ರಾ
 ರಬ್ಧಮಾತ್ಮ ವಿಜ್ಞಾನ ದಗ್ಧತ್ವಾನ್ಮೈವಬಾಧಕಂ | ಸಂಸ್ಕಾರಮಾತ್ರಶೇಷೇಣ ಭಾ
 ಸತೇ ದಗ್ಧವಸ್ತ್ರವತ್ | ತತ್ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಷಯೇಮುಕ್ತಿ ವೈದೇಹೀ ಲಭ್ಯತೇತ
 ದಾ, = ಮಾಡಿದಕರ್ಮವ ನ್ನನುಭವಿಸದೆ ತೀರದು. ಅದು ಪ್ರಾರಬ್ಧಗಾಮಿಸಂ
 ಚಿತಭೇದದಿಂದ ತ್ರಿವಿಧವಾಗುವುದು. ಮೊಡಲ್ಪಟ್ಟು ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ
 ದೇಹಾನು ಭವಾದಿಕವೇ ಪ್ರಾರಬ್ಧವು. ಇನ್ನು ಭವಿಸಲ್ಪಕ್ಕದಾಗಲು ಸಿದ್ಧವಾ
 ಗಿರುವುದು ಸಂಚಿತವು. ಇನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ಮವಾಗಾಮಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂ
 ಚಿತವು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾದಿಗಳಿಂದ ನಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಆಗಾಮಿಯನ್ನು ಕರ್ಮ
 ತ್ವಾಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದವನುಮಾಡನು. ಬಿಟ್ಟುಬಾಣವು ಸೋಂಕದೆ ಬಿಡದೆಂಬಂತೆ ಪ್ರಾ
 ರಬ್ಧವನ್ನು ಭವಿಸದೆತೀರದು. ಆದರೆ ಸುಟ್ಟುಬಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕಾರಬಲದಿಂದ ಹಾಗೆ
 ಯೇ ಇದ್ದಂತೆ ಕೆಲವುಕಾಲವು ತೋರುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿ ದಗ್ಧವಾದದೇ

ಹ ಪ್ರಾರಬ್ಧವು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನಿಗೆ ವಾಸನಾಕ್ಷಯದ ವರೆಗಿದ್ದು ನಶಿಸದಬಳಿಕ ದೇ
 ಹಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ವಾಸಿಷ್ಠಶಾಸ್ತ್ರವುಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಾರ
 ಬ್ಧಕರ್ಮವೇ ವಿದೇಹಕ್ಕೆವಲ್ಲಪರ್ಯಂತವೂ ದಗ್ಧಪಟನ್ಯಾಯವಾಗಿರುವ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತ
 ತೆಯನ್ನು ಕರಣಾದಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವುದೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. " ಆಯುರ
 ನ್ನಂಪ್ರಯಜ್ಞತಿ, = ಆಯುಸ್ಸೇ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವುದು. ಎಂದು ಲೋ
 ಕ ಯಾತ್ರಾಪುಕರಣೋಕ್ತವು. ಅನ್ನೋದಕ ಋಣಾನುಬಂಧವು ನಿವೃತ್ತಿಸುವ
 ವರೆಗೂ ಸಾಯು ದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಿರಿಯರೆಂಬರು. " ಯೋಮೇಗರ್ಭಗತಸ್ಯಾಪಿ
 ನೃತ್ತಿಂಕಲ್ಪಿತವಾನ್ಪ್ರಭು | ಶೇಷವೃತ್ತಿವಿಧಾನಾಯ ಕಿಂಸುಪ್ತಸ್ತೋಫವಾಮೃ
 ತಃ, = ನಾನು ನನ್ನ ತಾಯಬಸಿರಲ್ಲಿರುವಾಗ ನನಗಾಹಾರವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ ದೇವ
 ರು ಇನ್ನು ನನಗಾಹಾರವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸದೆ ನಿವೃತ್ತಿರುವನೋ? ಇಲ್ಲದೆ ಸತ್ತ
 ನೋ? ಎಂದರೆ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನೇ ನನಗನ್ನ ವಿಡುವನಾದುದರಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಕಾಳಿಗೆ
 ಭಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಾಜೀನಮಂಡಿತನೊಬ್ಬನೊರೆದನು. " ಸರಕ್ಷಿತಾರಕ್ಷತಿಯೋ
 ಹಿಗರ್ಭೇ, ಬಸಿರಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಿಸಿದವನೇ ಇನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂದು ವಿಷ್ಣು ಭಗವತವೊ
 ರೆವುದು. " ಆಯುಷ್ಯಂ ಸರ್ವಜಂತಾನಾಂ ತತ್ತತ್ಕರ್ಮನಿಯಂತ್ರಿತು | ಕಾಲಾ
 ತ್ಯಕಂಸವೈಕಾಲ ಉಚ್ಯತೇಪರಮೇಶ್ವರಃ | ಸಸರ್ವಫಲದಾತಾಚ ರಕ್ಷಕಶ್ಚಿಕ್ಷಕೋ
 ಪಿಚ | ತನ್ಯಾದಾಯುರ್ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ರಕ್ಷಕಂಧೈವಮುಚ್ಯತೇ, = ಪ್ರಾಣಿಗಳಕ
 ರ್ಮಾನುರಾವಮಾಗಿ ಏರ್ಪಡುವ ಆಯುಷ್ಯಾಲವು ಭಗವತ್ಪ್ರಸಾದವಾದುದರಿಂದ
 ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಾಯುಷ್ಯವೇ ದೈವವೆಂದು ಧನ್ಯಂ
 ತರಿಯೊರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಆಯುಷ್ಯವೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗನ್ನವೀವುದು. ||೬೦||

ಕಂ|| ಜನಿಸಿದುದೇ ತಂನಜ್ಞತೇ ಯನಾದಿಯೇಂಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಮವದ್ವೈತಂ||
 ತನುಪೋಷಕವೇಂಪ್ರಾರ| ಬ್ಧನಿಯತಿ ತನಗನ್ನವಿಡುವು ದೇನಾಯುಷ್ಯಂ||

ಮು|| ಕೋಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರುಪಾಸ್ಯೋ, ಗಾಯತ್ರೈರಾಗ್ನಿಗೋಚರ
 ಶ್ಶಂಭುಃ| ಗಾಯತ್ರೈವಾದಿತ್ಯೇ, ಚಾಗ್ನಾಶಂಭೌಚಕಿನ್ನು ತತ್ತತ್ಸಮ್||

ಟೀ || (ಪ್ರ) ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರುಪಾಸ್ಯಃ ಕಃ = ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದಪಾಸಿಸಲ್ಪಡ
 ತಕ್ಕವನಾವನು? (ಉ) ಗಾಯತ್ರೈಕಾಗ್ನಿಗೋಚರಃ ಶಂಭುಃ = ಗಾಯತ್ರೀಮೇ
 ತ್ರವು ಸೂರ್ಯನು ಅಗ್ನಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಚರನಾದ ಶಿವನು (ಪ್ರ) ಗಾಯತ್ರೈಂ =
 ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, ಅದಿತ್ಯೇ = ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿಯೂ ಅಗ್ನಿಚ = ಅಗ್ನಿ
 ಯಲ್ಲಿಯೂ, ಶಂಭೌಚ = ಶಿವನಲ್ಲಿಯೂ. ಕಿನ್ನು = ಏನುಂಟು? ತತ್ತತ್ಸಮ್ = ಅ
 ದೇತತ್ಸವು || || ತಾ — " ಅಗ್ನಿದೇವೋದ್ವಿಜಾತೀನಾಂ ಮುನೀನಾಂಹ್ಯದಿಡ್ಯವ
 ತು || ಪ್ರತಿನಾಸ್ವಲ್ಪ ಬುದ್ಧೀನಾಂ ಸರ್ವತ್ರವಿದಿತಾತ್ಮನಾಂ, ಇಂತು ಸ್ಮೃತಿವಚನ

ವಂಟು. "ಆದಿತ್ಯಾ ತಪೋಗತಿಸ್ತನುಮಧ್ಯಾತ್ಮಾನುಭೂತಜೈತನ್ಯಂ | ಷಾ
 ಕ್ಷುಷಮಗ್ನಾತೇಜ್ಜುಗ್ರದಳಂಜೈಲ್ಯಂಭವೇಜ್ಜೈವಂ. ಎಂದುದಾರ್ಯಾಸರವಚನವಿದೆ.
 "ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂಶಿವೋದೇವಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಣಾಂತುಮಾಧವಃ | ವೈಶ್ಯಾಣಾಂತುಭ
 ವೇದ್ವೈಕ್ಯಾ ಶೂದ್ರಾಣಾಂಗಣನಾಯಕಃ, ಇಂತುಸ್ತುತಿವಚನವಂಟು. "ಯೋ
 ರುದ್ರೋಅಗ್ನಿಃ, ಎಂದು ವೇದವೊಲುವುದು. "ಸವಿತಾಭಾಸ್ವರಾಪೋಕ್ತಶ್ಶಂಭು
 ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣಂ | ಭಗೋದೇವವದಾಭ್ಯಾಂಚ ಧಿಯಃಪ್ರೇರಯಿತಾಚಯಃ | ತ
 ಸ್ಮಾತ್ಸದಾಶಿವಸ್ವಿಹ್ನಾ ದ್ನಾಯತ್ಯಾಸಮುಪಾಸ್ಯತೇ | ಆದಿತ್ಯಾಂತರ್ಗತೋ
 ಹ್ಯಾತ್ಮಾತನುಮಧ್ಯಾಂಜಿತಶ್ಚಯಃ | ಕುಂಠರೀಬಿಂದುನಾದಾಖ್ಯ ತ್ರಿವಿಲ್ವದಳವೂ
 ಜಿತಃ | ಆದಿತ್ಯವರ್ಣೋಭಗವಾಕ್ ಶ್ರೀಕಂಠಶ್ರೀಪದಶ್ಚಿವಃ, ಎಂದಿಂತುಗಾಯತ್ಯು
 ಪಾಸನಾಪುಕರಣದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಷ್ಠವೈಶ್ಯಾಮಿತ್ರಸಂಹಿತೆಗಳೊಲುವುದು. ಆದುದರಿಂದ
 ಶಿವನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಪಾಸ್ಯನು. ||೬೧||

ಕಂ || ಧ್ಯೇಯಮದೇಂಬಾಹ್ಮಣರಿಂ | ಗಾಯತ್ರೈರ್ಯಾಗ್ನಿಗೋಚರಂ
 ಶಂಭುತಿವಂ || ಗಾಯತ್ರಿಯೂಳಾದಿತ್ಯನೋ | ಳಾಯಗ್ನಿಯೋಳೇ
 ಶನೋಳಗವೇ ನದುತತ್ತ್ವಂ || ||೬೧||

ಮೂ|| ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೇವತಾಕಾ, ಮಾತಾಪೂಜ್ಯೋಗುರುಶ್ಚಕ ಸ್ತಾತಃ |
 ಕಸ್ಮರ್ದೇವತಾತ್ಮಾ, ವಿದ್ಯಾಕರ್ಮಾನ್ವಿತೋವಿಪ್ರಃ || ||೬೨||

ಟೀ|| (ಪ್ರ) ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೇವತಾ ಕಾ= ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ ದೇವತೆಯಾವಳು?
 (ಉ) ಮಾತಾ = ತಾಯಿ (ಪ್ರ) ವುಜ್ಯಃ ಗುರುಃ ಕಃ= ಪೂಜ್ಯನಾದಗುರುವಾವನು?
 (ಉ) ತಾತಃ= ತಂದೆ (ಪ್ರ) ಸರ್ವದೇವತಾತ್ಮಕಃ= ಸಕಲದೇವತಾಸ್ವರೂಪ ನಾವ
 ನು? (ಉ) ವಿದ್ಯಾಕರ್ಮಾನ್ವಿತೋವಿಪ್ರಃ= ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
 ನು || ತಾ— "ನಗಾಯತ್ಯಾಃ ಪರೋಮಂತ್ರೋನಮಾತುಃ ಪರದೈವತಂ, ಗಾ
 ಯತ್ರೀಗಂತಲಾ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದಮಂತ್ರವಿಲ್ಲ, ತಾಯಿಗಂತಲಾ ಮೇಲಾದ ದೇವ
 ತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರಪೊರವುದರಿಂದ ತಾಯೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೈವವು. "ಪಿ
 ತಾಪೂಜ್ಯೋಗುರುರ್ನ್ಯಾಣಾಂ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ತಂದೆ ಪೂಜ್ಯನು ಗುರುವು ಎಂದು
 ಶಾಸ್ತ್ರವಂಟು. "ಮಾತೃದೇವೋಭವ, ಪಿತೃದೇವೋಭವ, ಆಚಾರ್ಯದೇವೋಭವ,
 ತಾಯಿ ತಂದೆ ಆಚಾರ್ಯನು ಇವರು ನಿನಗೆ ದೇವತೆಗಳಾದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನಾ
 ರಾಧಿಸೆಂದು ಕೈತ್ತರೀಯೋಪನಿಷತ್ತೊಲುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ತಂದೆಪೂಜ್ಯನಾದ
 ಗುರುವೆಂದುಭಾವವು "ಯಾವತೀರ್ವೈದೇವತಾತ್ಮಾಸ್ವರ್ಮಾದವಿದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ
 ವಸಾತಿತವ್ಯಾ ದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯೋವೇದವಿದ್ಯೋದಿವೇದಿವೇನ ಮಸ್ತು ರ್ಯಾತ್, = ಎ
 ಸ್ತುಮುಂದಿದೇವತೆಗಳಿರುವರೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ

ಲ್ಲಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನವಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆರಗಬೇಕೆಂದು ವೇ
 ದವೊಲುವುದು. " ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಮಯಿಗೀತಾ ಸರ್ವದೇವಮಯೋದ್ವಿಜಃ, ಸಕಲ
 ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟು. ಸಕಲದೇವತೆಗಳೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ
 ಲ್ಲಿರುವರೆಂದು ಪುರಾಣಸಿದ್ಧವು. ಆದುದರಿಂದ ಸಾಂಗವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದು ತ
 ದನುಷ್ಠಾನನಿಷ್ಠನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ ಸಕಲದೇವತಾಸ್ವರೂಪನೆಂದು ಭಾವವು||೬೨||

ಕಂ|| ಆವಳೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ಥಿತದೇವತೆತಾಯೆ, ಪೂಜ್ಯಗುರುವದಾವಂಜನಕಂ||
 ಆವನಖಿಲದೇವಾತ್ಮೈಕ | ನೈವಿಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾ ಸಮುಚಿತಂ ವಿಸ್ರಂ||

ಮೂ|| ಕಶ್ಚಕುಲಕ್ಕೆ ಯಹೇತು, ಸ್ವಂತಾಪಸೃಜ್ಞನೇಮುಯೋಕಾರಿ |
 ಕೇಷಾಮಮೋಘುವಚನಂ, ಯೇಚಪುನಸ್ಸತ್ಯಮೌನಶಮಶೀಲಃ||

ಟೀ|| (ಪ್ರ) ಕುಲಕ್ಷಯಹೇತುಃ ಕಃ= ವಂಶಕ್ಷಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದುದಾ
 ವುದು? (ಉ) ಸಜ್ಜನೇಷು ಯಸ್ವಂತಾಪಃಅಕಾರಿ= ಒಳ್ಳೆಯವರವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಾ
 ಡಲ್ಪಟ್ಟ ಉಪದ್ರವದುಃಖವು (ಪ್ರ) ಕೇಷಾಂವಚನಮನೋಘಂ= ಆರಮಾತುಷ್ಯ
 ಧವಾಗದುದು? (ಉ) ಸತ್ಯಮೌನಶಮಶೀಲಾಯೇತೇಷಾಂ= ಸತ್ಯವ್ರತವು ಮೌ
 ನವ್ರತವು ಸೈರಣೆ ಅಲ್ಲದೆಸಮಾಧಾನವು ಇವುಳ್ಳವರ ಮಾತು || ತಾ— " ಸಾ
 ಧುಸಜ್ಜನಸಂತಾಪಾತ್ಮಿಮಾಶ್ಚಯಂಕುಲಕ್ಷಯಂ, ಸಾತ್ಮಿಕರಾದ ಹಿರಿಯರನ್ನು
 ಸಂಕಟಪಡಿಸಿದವನಿಗೆ ವಂಶನಾಶನವಾಗುವು ದಾಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲವು || ಯಥಾರ್ಥ
 ವನ್ನೇನುಡಿವುದು, ಅಶ್ರೀಲಾಘ್ರತವರುಷಾದಿ ವಾಗ್ವಿಷ್ಣುಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸ್ನಾನವೋ
 ಮಜಪಭೋಜನಾದಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೌನವ್ರತಶೀ
 ಲನಾಗುವುದು, ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿವಿಷಯಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಶಾಂತಚಿತ್ತನಾಗಿರುವಿ
 ಕೆಇಂತಹಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ, ಮಹಾನುಭಾವನವಚನವು ಸರ್ವೀರ್ಯ ವಾಗವುದರಿಂದ
 ಶಾಪಾನುಗ್ರಹದಕ್ಷವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಾರದು. ||೬೩||

ಕಂ|| ಕಾರಣಮೇವಂಶ್ಚಯಃ | ಕಾರಯೆ ಸಂತರ್ಗಿ ಗೇದ್ಯಸಂತಾಪಂತಾ||
 ನಾರನುಡಿಸಾರ್ಥಮನಿಕುಂ | ಧಾರಿಣಿಯೊಳ್ಳತ್ಯಮೌನಶಮಗುಣಯುತರಾ||

ಮೂ|| ಕಿಂಜನ್ಮವಿಷಯಸಂಗಃ, ಕಿಮು ತ್ತರುಜನ್ಮ ಪುತ್ರಸ್ಪೃತ್ |
 ಕೋಪರಿಹಾರೋಮೃತ್ಯುಃ, ಕುತ್ರವದಂವಿನ್ಯ ಸೇಚ್ಚಿದ್ಯಕ್ವಾತೇ||

ಟೀ|| (ಪ್ರ) ಜನ್ಮಕಿಂ= ಜನ್ಮವಾವುದು? (ಉ) ವಿಷಯಸಂಗಃ= ವಿಷಯ
 ಸಂಬಂಧವು (ಪ್ರ) ಉತ್ತರಂಜನ್ಮಕಿಂ= ಬಳಿಕಜನ್ಮವೇನು? (ಉ) ಸ್ವತಃ= ಮಗನು
 (ಪ್ರ) ಅಪರಿಹಾರ್ಯಃ ಕಃ= ಪರಿಹರಿಸಕೂಡದಾವುದು? (ಉ) ಮೃತ್ಯುಃ= ಮರ
 ಣವು (ಪ್ರ) ಕುತ್ರವದಂವಿನ್ಯಸೇತ್= ಎಲ್ಲಿಕಾಲಿಡಬೇಕು? (ಉ) ದ್ಯುಕ್ವಾತೇ=
 ನೋಟನಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದೆಡೆಯಲ್ಲಿ || ತಾ— " ವಿಷಯಸ್ವೀಕೃತಿರ್ಜನ್ಮತತ್ತಾಃ

ಗೋಮರಣಂಸ್ತೃತಂ | ಯದ್ವ್ಯಾಯತೇಯದಾಯೋಗೀ ತಜ್ಜ್ಞೇತಿ ತದೋಚ್ಛ
 ತೇ ಪ್ರಾಣಾನವಾನಸಮಯೇ ವನೋಯದ್ವಿಷಯೇಸ್ಥಿತಂ | ತೇನದೇಹೀತಮಾಶ್ರಿ
 ತ್ಯತಜ್ಜನ್ಮಭವತಿಧ್ರುವಂ | ವಿಸ್ಮೃತ್ಯಚೈಕಂವಿಷಯಂ ಗೃಹ್ಯಾತಿವಿಷಯಾ ತರಂ |
 ತದೈವಮರಣಂತಸ್ವ ಪುನರ್ಜನ್ಮೇತಿಶಿಶ್ನು | ಇತ್ಯಂದಿನೇದಿನೇನೇನ ಜನ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿ
 ಶ್ವರೀರೀಃ | ಅಸಂಖ್ಯಾತಾತವಪೋಕ್ತಾ ನಿಧ್ರಾವಿಷಯವಿಸ್ಮೃತೀ | ದೈನದಿನೋ
 ಹಿವ್ರಕಯೋ ವಾಸನಾಮಾತ್ರಶೇಷವಾಃ | ಸುವಪುನರುತ್ಥಾನ ಹೇತುರ್ಜನ್ಮಾಂ
 ತರಾಪ್ತಯೇ | ಕಾರಣಂಚತದಜ್ಞಾನಂ ಸ್ವಾತ್ಮಜ್ಞಾನೇನನಾಶಯ | ಎತಜ್ಜನ್ಮರ
 ಹಸ್ಯಂತೇ ಪ್ರೋಕ್ತಂವಂತಿತಂತಂವರ | ತತ್ಪಂಚಮರಣಸ್ಯಾಹಿಕಿ ಮನ್ಯದಿಹಪೃಷ್ಟ
 ಸಿ, ಮನೋವೃತ್ತಿಯ ಲ್ಲಾವುದಾದರೊಂದವಿಷಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದೇ ಜನ್ಮ
 ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೆನಿಸಲ್ಪಡುವುದು ಅವಿಷಯವನ್ನುಬಿಡುವುದೇ ಮರಣವೆನಿಸುವುದು. ಮನ
 ಸ್ಸಿನ ಲ್ಲಾವಾಗಲಾವುದನ್ನು ನೆನಸುವನೋ ಆಗಲದೇಜನ್ಮವು. ಈಸ್ಮಾಲ್ದೇಹ ಮ
 ರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನೋಗತವಿಷಯವೇ ಅನಂತರಜನ್ಮವಾಗುವುದು. ಇಂತೊಂದುದಿನ
 ದಲ್ಲಿ ಅನೇಕವಿಷಯಗಳು ಜ್ಞಾಪ್ತಿಗೆ ಬಂದು ತಪ್ಪಿಹೋಗುವುದರಿಂದ ಅನೇಕಜನನ
 ಮರಣಗಳಾದುವು ಸರ್ವವಿಷಯವಿಸ್ಮೃತಿ ರೂಪವಾದ ನಿಧ್ರೆಯೇ ದೈನಂದಿನವುಗಳ
 ಯವೆನಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಆಗಅಜ್ಞಾನವುಪ ಚೆಲ್ಲವು ವಾಸನಾಮಾತ್ರವಾಗದಗಿರು
 ವುಸಿಂದಜನ್ಮಾಂತರಕ್ಕಾ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಅಂತಹ ಅನಾದ್ಯಜ್ಞಾನವಾಸನಾ
 ಬೀಜವು ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮೈಕತ್ವದರ್ಶನದಿಂದ ನಾಶ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಅದು ಆತ್ಮೈಕ
 ಪ್ರಳಯವಾದ ಮೋಕ್ಷವೆನಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಇಂತು ಜನ್ಮರಹಸ್ಯವನ್ನೂ ಮರಣ
 ರಹಸ್ಯವನ್ನೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಹೇಳಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಜನ್ಮನಿವೃ
 ತ್ತಿಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಮುಮುಕ್ಷು ಸವಿಕಲ್ಪಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿರ್ಮಲಕವ
 ಮಾಧಿಯನ್ನಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. “ಯಂ ಯಂವಾಪಿಸ್ಮರನ್ಮವಂ ತ್ಯಜತ್ಯಂತೇ
 ಕಳೇಬರಂ | ತಂತಮೇವೇತಿಹಾಂತೇಯ” ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡುವಾಗ ಅವಭಾವವನ್ನೆ
 ಣಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ವರಣಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಅದೇಭಾವವ ನ್ನೊಂದುವೆಂದು ಭಗವ
 ದ್ವಾಕ್ಯವುಂಟು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನನಾದ ಭರತರಾಯನುದೇಹಾ
 ವನಾನದಲ್ಲಿ ಜಿಂಕೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಹರಿಣಜನ್ಮ ವೆತ್ತ ಸ್ವೇಕಾಯಿತೆಂದು ಭಾಗವತೋ
 ಕ್ತಿಯಾದುದರಿಂದ ವಿಷಯಸಂಗವೇ ಜನ್ಮವೆನಿಸುವುದು || || “ತ್ರೀಣಿವಾವ ರೇ
 ತೌಗ್ಂಸಿಪಿತಾ ಪುತ್ರಃಪೌತ್ರಃ | ಪಿತಾಪುತ್ರೇ ವಪಿತ್ಯಮಾಃ | ಯೋನಿಯೋನೌ | ನಾವೇ
 ದವಿನ್ಮನುತೇ ತುಬೃಹತಂ” ರೇತಸ್ಸುಗಳು ಮೂರುರೂಪಗಳಾದುವು. ತಂದೆ
 ಮಗನು ಮುವೊಗನೆಂದು. ಇಂತಹ ಪಿತೃಪುತ್ರಪೌತ್ರರಲ್ಲಿ ತಂದೆ ಮಗನಿಂದತಂದೆ
 ಯುಳ್ಳವನಾದನು. ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಮಗನೇ ತನಗೆ ತಂದೆಯಾಗುವನೆಂದಾಶಯ
 ವು. ವೇದಾರ್ಥವನ್ನರಿಯದವನು ಆ ದೊಡ್ಡವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರನು. “ಇ

ಹಜನ್ಮನಿರೂಪಣಾಸಾಧಾರ್ಯವೂಜನ್ಮನಿ | ಇಹ ಜನ್ಮನಿಯಾಭಾರ್ಯಸಾಮಾ
 ತಾಮರಜನ್ಮನಿ” ಈಜನ್ಮದತಾಯಿ ಹಿಂದಣಜನ್ಮದ ಮಡದಿ. ಈ ಜನ್ಮದ ಮಡದಿ
 ಮುಂದಣಜನ್ಮದತಾಯಿ. ಎಂದರೆ ತನ್ನ ತಂದೆ ತನ್ನಪೂರ್ವಜನ್ಮವೆಂದೂ ತನ್ನಮ
 ಗನೇ ಉತ್ತರಜನ್ಮವೆಂದೂ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರವೊರೆವುದು. “ಅಂಗಾದಂಗಾತ್ಪಂ
 ಭವಸಿ ಹೃದಯಾದಧಿಜಾಯಸೇ | ಆತ್ಮಾವೈ ಪುತ್ರನಾಮಾಸಿ” ತಂದೆಯಂಗಗಳಿಂದ
 ಕುಮಾರನಂಗಗಳೂ ಹೃದಯದಿಂದಹೃದಯವೂ ಆಗುವವೆಂದು ವೇದಪ್ರಮಾಣವಿ
 ರುವುದರಿಂದ ಪುತ್ರನೇ ಉತ್ತರಜನ್ಮವು || || “ಪುನ್ಯಾವೋ ನರಕಾತ್ಪ್ರಾ ತಾ
 ಪುತ್ರಃತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ, = ಪುತ್ ಎಂಬ ನರಕದಿಂದ ಬಾಧೆಗೆ ಲ್ಲದಂತೆ ತಂದೆಯ
 ನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು ಪುತ್ರನೆನಿಸಲ್ಪಡುವನೆಂದು ಸ್ಮೃತಿರ್ನಿಯವು. “ವೃತಾ
 ನೋಹಮಯಿವಾತಾ ಜಾತೋಬೋಧಮಯಸ್ಸುತಃ | ಸೂತಕದ್ವಯಂ ಸಂಪ್ರಾ
 ವೌ ಕಥಾಸಂಧ್ಯಾ ಮುಪಾಸ್ಮಹೇ, ವರಮಹಂಸ ಯತಿ ಯೊಬ್ಬನು ಸಮಾಧಿ
 ನಿಷ್ಪನಾಗಿರಲು. ಅಲ್ಪತಿಯನ್ನನಿಯದ ಕರ್ಮತನೊಬ್ಬನು ನೀವೇಕೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ
 ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಆತನನ್ನು ಕೇಳಲು. ಬಹಿರ್ಮುನಾದಮೇ
 ಲೆ ಎಲೈ ಗೃಹಸ್ಥನೇ ! ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ತಾಯಿ ಸತ್ತಳು. ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಪುತ್ರ
 ನುಹುಟ್ಟಿದನು. ಹೀಗೆ ಮೃತಾಶೌಚ ಜಾತಾಶೌಚಗಳೆರಡೂ ಉಂಟಾದಾಗ,
 ನಾವೆಂತು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದಂತೆ ವಾಸಿಷ್ಠೋಪಾ
 ಖ್ಯಾನವು. ಅದರಿಂದ ಪುತ್ರಶಬ್ದಾರ್ಥವು ಜ್ಞಾನವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತಿದೆ.
 ಆದುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿಯುದಯಿಸುವಿಕೆಯೇ ಉತ್ತರಜನ್ಮವೆಂದೂ
 ತೋರುತ್ತಿದೆ. “ಅದ್ಯವರ್ಷಸಹಸ್ರೇನಾ ಮೃತಿರ್ಭವತಿದೇಹಿನಃ | ತನ್ನಾದಮಠಿ
 ಹಾರ್ಯಾಹಿ ಜಾತಸ್ಯಮರಣಂಧ್ರುವಂ” ಈಗಲೇ ಆದರೂ ಇನ್ನು ಸಾವಿರ ವರು
 ಷಗಳಿಗಾದರೂ ಆನಾಗಳಾದರೂ ಹುಟ್ಟಿದವನಿಗೆ ಸಾವುತಪ್ಪದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯ
 ವು. “ಜಾತಸ್ಯಹಿದ್ಯುವೋಮೃತ್ಯುಃ ಧ್ರುವಂಜನ್ಮವೃತ್ತಸ್ಯಚ” ಹುಟ್ಟಿದವನಿಗೆ
 ಸಾವುಂಟಾಗುವುದೇ ನಿಶ್ಚಯವು. ಪೃಥನಾದವನಿಗೂ ಜನ್ಮವೂ ತಪ್ಪದು.
 ಎಂದು ಗೀತೆಯೊರೆವುದು ಆದರೆ “ನತಸ್ಯಪ್ರಾಣಾ ಉತ್ಕ್ರಾಮಂತಿ ತತ್ತ್ರೈವಸ
 ಮವಲೀಯಂತೇ” ರಾಜಯೋಗಿಗೆ ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣವಿಲ್ಲವು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಲ
 ಯವಾಗಿಹೋಗುವನು. ಅದು ವಿದೇಹಕ್ಕೆವಲ್ಯವೇ ಹೊರತು ಮರಣ ವಲ್ಲವೆಂದು
 ಯೋಗವಿದ್ಯಾಸಿದ್ಧಾಂತವು. “ಮೃತ್ಯುರ್ದ್ವಿದ್ಧಿ ಮತಾಪೋಹ್ಯೋಯಾವದ್ಬದ್ಧಿ
 ಬಲೋದಯಃ” ಬುದ್ಧಿಬಲವುಂಟಾಗಿರುವವರೆಗೂ ಅಪ ಮೃತ್ಯುಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ
 ಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಭಾಗವತವು. “ಅಮೃತ್ಯುಃ ಕರ್ಮಣಾಕೇಚಿತ್ಪೃತ್ಯುರ್ನಾ
 ಸ್ತೀತಿಜಾವರೇ” ವೇದೋಕ್ತಕರ್ಮದಿಂದ ಮೃತ್ಯುರಹಿತವಾದ ದೇವತ್ವವನ್ನು
 ಹೊಂದಬಹುದೆಂದು ಕರ್ಮವಾದಿಮತವು. ಬ್ರಹ್ಮಾತಿರಿಕ್ತವಸ್ತುವೇ ಇಲ್ಲದುದು

ರಿಂದ ಮೃತ್ಯುವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಮತವು. “ವ್ರಮಾದಂವೈಮೃತ್ಯು ಮಹಂಬ್ರವೀಮಿ” ಸ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವರೆತಿರುವುದೇ ಮೃತ್ಯುವೆಂದು ನಾನೊರವೆ ನು. ಇಂತು ಮಹಾಭಾರತ ಸನತ್ಕುಜಾತೀಯೋಕ್ತಿಯುಂಟು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿಂ ತಾದರೂ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ದೇಹಾಭಿವಾನಿಗಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ— “ಮೃತ್ಯೋಸ್ಸಮೃತ್ಯುಮಾಪ್ನೋತಿಯ ಇಹನಾನೇವಶ್ಯತಿ” ಆವನು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇಲ್ಲದ ಭೇದವನ್ನು ಇರುವಂತೆನಿಸುವನೋ ಅವನು ಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದ ಮೃತ್ಯುವ ನೊಂದುವನು. ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮೈಕತ್ವಜ್ಞಾನ ವುಳ್ಳವನಿಗೆ ಮೃತ್ಯುವಿಲ್ಲವು. ಆತ್ಮನಾನಾತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೃತ್ಯುವಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಕಠೋಪನಿಷದಭಿಪ್ರಾಯವು || || “ದೃಷ್ಟಿಪೂತಂ ನ್ಯಸೇತ್ಪಾದಂ ವಸ್ತ್ರಪೂತಂ ಜಲಂ ಪಿ ಬೇತ್ | ಸತ್ಯಪೂತಾಂ ವದೇದ್ಧಾಣೀಂ ಮನುಷ್ಯಾತಂ ಸಮಾಚರೇತ್” ನೊಡಲನೋ ಡಿ ತಕ್ಕಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಬೇಗು. ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಶೋಧಿಸಿದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯ ಬೇಕು. ಯಥಾರ್ಥವನ್ನೇ ನುಡಿಯಬೇಕು. ಮನಸ್ಸು ಹಿಂತೆಗೆಯದ ಕೆಲಸವ ನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇಂತು ಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯವು. “ಜ್ಞಾತ್ವಾಕುರ್ವೀತಕರ್ಮಾಣಿ” ತಿಳಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿವಾಕ್ಯವು. ದೃಕ್ತಂದರೆ ಕಣ್ಣನೋಟ ವು ಜ್ಞಾನವು ಎಂದರ್ಥವು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವಿವೇಕದಿಂದ ದಾವವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಬಾರದೆಂದು ಫಲಿತಾರ್ಥವು || ೬೪ ||

ಕಂ|| ಎಲ್ಲಡಿಗಳನ್ನೆಡುವುದುಕಣ್ಣಿಲ್ಲೆಡೆಯೊಳ್ಳನ್ಮ ಮಾವು ದುವಿವಯಸಂಗಂ,
ಅಲ್ಲದೆ ಬಳಿಕೇಂಜನ್ಮಂ ಬಲ್ಲನೆಸುತ ಸಪರಿಷಾಯಮಾವುದುಮರಣಂ||
ಮೂ || ಪಾತ್ರಂಕಿಮನ್ನ ದಾನೇ, ಕ್ಷಧಿತಂಕೋರ್ದೋಹಿಂಭಗವದವತಾರಃ|

ಕಶ್ಚಭಗವಾನ್ಮಹೇಶ, ಶೃಂಕರನಾರಾಯಣಾತ್ಮೈಕಃ|| ೬೫||

ಟಿ|| (ಪ್ರ) ಅನ್ನದಾನೇಪಾತ್ರಂಕಿಂ= ಅನ್ನವಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾ ವನು? (ಉ) ಕ್ಷುಧಿತಂ= ಹಸಿವುಭೂತವು (ಪ್ರ) ಕೋಚ್ಛಃ= ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕ ವನಾವನು? (ಉ) ಭಗವದವತಾರಃ= ಭಗವಂತನವತಾರವು. (ಪ್ರ) ಭಗವಾನ್ಮಃ= ಭಗವಂತನಾವನು? (ಉ) ಶಂಕರನಾರಾಯಣಾತ್ಮೈಕಃ= ಶಿವ ವಿಷ್ಣು ರೂಪನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನೊಬ್ಬನೇ || ತಾ|| “ಅನ್ನಸ್ಯಕ್ಷುಧಿತಂ ಪಾತ್ರಂ”= ಹಸಿದು ಬಳಲು ವನೇ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನು || “ಯಸ್ಯಾವತಾರರೂಪಾಣಿ ಸಮರ್ಚಂತಿದಿವೌಕಸಃ| ಅಪಸ್ಯಂ ತ್ಸಪರಂ ರೂಪಂ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈವರಾತ್ಮನೇ” ಪರಮಾತ್ಮರೂಪವನ್ನು ನೋ ಡಲಾರದ ದೇವಾಸುರ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅವತಾರರೂಪಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸು ವರೆಂದು ಷ್ಣುಭಾಗವತೋಕ್ತವು “ಏಕೋದೇವಸ್ವರೂಪಭೂತೇಷುಗಾಢಃ” ಒಬ್ಬ ನೇದೇವನು ಸಕಲಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಗಿರುವನೊಂದು ವೇದವೊರೆವುದು. “ಸ

ರ್ವಂವಿಷ್ಣು ಮಯಂಜಗತ್” ವ್ಯಾಪಕ ನಾದಾತ್ಮನಿಂದೆಲ್ಲ ವೂ ತಂದೆದೆಯೆಂದು ಪುರಾ ಣವೊರೆವುದು. “ಅಷ್ಟಮೂರ್ತೀಶ್ಚಿವಸ್ಯೈತ ಚ್ಚ ರೀರಂಜಗದುಚ್ಯತೇ” ಶಿವನ ಶರೀ ರವೇ ಪ್ರಪಂಚವೆಂದು ಶೈವಶಾಸ್ತ್ರವುಂಟು. “ಯಸ್ಯ ವ್ಯಥಿವೀಶರೀರಂ | ಯಸ್ಯಾ ತ್ಯಾಶರೀರಂ” ಭಾಮಿಯಾವನದೇಹವೋ ಆತ್ಮವಾವನದೇಹವೋ ಅವನು ದೇವ ನೆಂದು ಕೆಲವು ಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳುಂಟು. ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ತತ್ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯನಾರಾ ಯಣಾಸ್ಥಿತಃ” ಹೊರಗೊಳಗೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ನಾರಾಯಣ ನಿರುವನೆಂದು ಯಜುರ್ವೇದವಾಕ್ಯವುಂಟು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ “ಯತ್ರಯತ್ರಮನೋಯಾತಿ ತತ್ರ ತತ್ರಪರಂಪದಂ, ಮನಸ್ಸಾವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವರಿಸಿದರೆ ಅದೇ ಪರಮಪದವೆಂಬಂತೆ ಸ್ವೈರವಾಗಿರಬಾರದೇ? ಎಂದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯುಂಟು. “ನೇದಂಯದಿದ ಮುಪಾಸ ತೇ, ಈದೃಶ್ಯಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಾ ವುದನ್ನು ಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಉಪಾಸ್ಯಬ್ರಹ್ಮ ವಲ್ಲವೆಂದು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ದೃಶ್ಯೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವುದು. ಆ ದುದರಿಂದ ಆವು ದೂ ಉಪಾಸ್ಯವಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. “ಯತೋವಾಚೋನಿವ ತ್ಸಂತೇ | ಆಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸಾಸಹ, ವಾಕ್ಯಗಳು ಮನಸ್ಸುಕೂಡ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮ ವಸ್ತುವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲಾರದೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆತಿರುಗುವುದೆಂದು ತೈತ್ತಿರೀಯೋಪನಿಷತ್ತೊ ರೆಂದುದರಿಂದಲೂ “ಅವ್ಯಕ್ತಾಹಿ ಗತಿದುಃಖಂ ದೇಹವದ್ಧಿರವಾಪ್ಯತೇ, ದೇಹಾಭಿ ಮಾನವುಳ್ಳವನಿಗೆ ನಿರ್ಗುಣ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ವೈತಪ್ರಾಪ್ತಿ ಕೇವಲಕಷ್ಟನಾದ್ಯವೆಂದು ಭ ಗವದ್ವೀತಾವ್ರವಾಣವುಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ನಿರ್ಗುಣಾರಾಧನವೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅಸಾ ಧ್ಯವಾದುದು. “ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿ ದಗ್ಧ ದೇಹಸ್ಯ ನಪಿಂಡಂನೋದಕಕ್ರಿಯಾ| ತೃಪ್ತಸ್ಯ ಕೃತಕೃತ್ಯತ್ವಾತ್ಕರ್ತವ್ಯಂ ನಾವಶಿಷ್ಯತೇ, ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಯಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಕೊಂಡನಿಗೆ ಪಿಂಡದಾನ ತಿಲೋದಕಾದ್ಯಪರ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಆವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ತೃಪ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ, ಜ್ಞಾನ ಶಾಸ್ತ್ರವೊರೆವುದು. “ಕೃಷ್ಣೋಮುಕ್ತೈರಿಜ್ಯತೇವೀತಮೋಹ್ಯೇ, ಪಾವವು, ಅವಿವೇಕವು, ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಹೋದವೇಲೆ ಅಂತಹವರಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ನಾರಾಧಿಸ ಲ್ಪಡುವನು. ಎಂದು ಪುರಾಣಗಳೊರೆವುದು. ಇಂತಿರಲು ನಿರ್ಣಯ ವೇನೆಂದ ರೆ— “ವೃಕ್ಷದರ್ಶನಕಾಲೇತುನಬೀಜಮುಪಲಭ್ಯತೇ | ವೃಕ್ಷೋತ್ಥಿ ತಾನಿಬೀಜಾನಿ ದೃಶ್ಯಂತೇ ವೃಕ್ಷಬೀಜಮತ್ | ತಥಾಜಗದ್ಭಾನಕಾಲೇ ಜಗದ್ಬೀಜಂನಭಾಸತೇ ಜಗ ದ್ಬೀಜ | ಸವಿವನ್ಯುರವತಾರಾಸ್ತು ಏವಹಿ | ಜಗದ್ಬೀಜಮಸ್ಮಾನತ ಉಪಾಸ್ಯಾಇ ತ್ಸಿಘ್ನತೀ, ಗಿಡುವು ಕಾಣಿಸುವಾಗ ಅದರಬೀಜವು ಕಾಣಿಸದಾದರೂ ಆಗಿಡುವಿನ ಲ್ಲಿಹುಟ್ಟಿದ ಬೀಜಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಅವೂ ಗಿಡುಹಿಟ್ಟುಗಳಲ್ಲವೆ? ಹಾ ಗೆಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಗಿಡುವಾಗಿ ನೊಳಿದಂತೆ ಎಲೆ ನೊಳೆವುದೇ? ಇಲ್ಲವಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆ ಯೇ ಜಗದೇದವು ತೋರುತ್ತಿರುವ ವ್ಯವಹಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ಕಾರಣವಾದ ವ

ಸ್ತುಗೋಚರವಾಗದು. ಈಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಜಗತ್ಪಾರಣಾವತಾರಗಳೆಂದರೆ ಹರಿಹರಾವತಾರಗಳೂ ಗೋಚರಗಳಾಗುವುವು. ಅವುಗಳ ಗುಣಕರ್ಮ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳನ್ನು ನಾವಾರಾಧಿಸಿದರೆ ಜಗತ್ಪಾರಣವನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸಿದಂತೆಯಿತು. ಅವರು ಸೃಷ್ಟಾನ್ವಯಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಭೂತಗಳೂ ಅವತಾರಗಳಂತೆ ಹವಾಗುವವೇ? ಅಲ್ಲ. ಬಿತ್ತ - ಎಲೆ - ರುಬೆ - ತೊಟ್ಟು - ಕುಡಿ. ನಾರು - ಹೊಟ್ಟು - ಹುಪ್ಪು - ಇವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಜಾತಿಯವಾದರೂ ಬೇಜವನ್ನು ಬಿತ್ತಿದಂತೆ ಹಾವನ್ನು ಬಿತ್ತಿದರೆ ಮೊಳೆವುದೇ? ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವವೂ ಏಕರೂಪವಾದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವು ಸರ್ವಗತವಾದರೂ ನಾವು ಶಿವಕೇಶವಕ್ಷಣಾ ಮೂರ್ತಿ ನೃಸಿಂಹರಾವ. ಕೃಷ್ಣಾ ದ್ಯವತಾರಗಳನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಜವು ಕ್ಷೇತ್ರದೃಷ್ಟಾಂತಮನನದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಂತಹ ಉಪಾಸನೆ ಅಧಿಕಾರಿವಿಶೇಷ ವಿವಕ್ಷಿತವೆನಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಪೂರ್ವಾಧಿಕಾರಿಗಿಂತಹ ಪರಾಗುಪಾಸನೆಗಳ ನಾವಶ್ಯಕವು. ಪುತ್ರೈಗುಪಾಸನವೇ ಸಾಕಾಗಿರುವುದೆಂದು ಹಾರ್ದವು || ಸಕಲಶ್ರುತಿತಿಹಾಸಪುರಾಣಾದಿ ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಹರಿಹರರೂಪಗಳಿಗೆ ಸಾರಮ್ಯವು ತಿಳಿಯಬರುವುದರಿಂದ ಹರಿಹರಾತ್ಮಕನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನೊಬ್ಬನೇ ಭಗವತನೆನಿಸಿರುವನೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಾರ್ಥವು.

||೬೫||

ಕೌ|| ಅನ್ಯಮಿಡೆಪಾತ್ರವೇಂಕ್ಷ್ಯಧಿ | ತುನಾಡೆಸಮರ್ಥ್ಯಮೇಂಭಗವದವತಾರಂ |
 ಸನ್ನು ತಭಗವಂತನದಾ | ವನೇರೆಶಿವವಿಷ್ಟುರೂಪನೀಶ್ವರನೋರ್ವಂ ||೬೫||

ಮೂ || ಫಲಮುಪಿಭಗವದ್ಭಕ್ತೇಃ, ಕಿಂತಲ್ಲೋಕಸ್ವರೂಪಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಮ್ |

ವೋಕ್ಷತೇಶೋಪ್ಯವಿದ್ಯಾ, ಸ್ವಪ. ಯಃಕಸ್ಸರ್ವವೇದಭೂರಧಚೋಮ್ ||

ಟೀ|| (ಪ್ರ) ಭಗವದ್ಭಕ್ತೇಃ ಫಲಂಕಿಂ = ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾಡಿದುದಕ್ಕೆ ಫಲವೇನು? (ಉ) ತಲ್ಲೋಕಃ = ಭಗವತ್ಪದವು. ಮತ್ತು, ಸ್ವರೂಪಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಮ್ = ಸ್ವಸ್ವರೂಪಸಾಕ್ಷಾತ್ಪಾರವೆಂಬ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭವವು (ಪ್ರ) ವೋಕ್ಷತೇಃ = ವೋಕ್ಷವಾವುವು? (ಉ) ಅವಿದ್ಯಾಸ್ತಮಯಃ = ನಿಶ್ಚೇಷಾ ಜ್ಞಾನನಿವೃತ್ತಿ (ಪ್ರ) ಸರ್ವವೇದಭಾಃ ಕಃ = ಸಕಲವೇದಗಳಿಗೂ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಿತಿಯ ಸ್ಥಾನವಾವುದು? (ಉ) ಓಂ = ಪ್ರಣವವು ||

ತಾ|| ಶಿವಭಕ್ತರಿಗೆ ಶಿವಸಾಲೋಕವು, ಶಿವಸಾವಿವ್ಯವು, ಶಿವಸಾರೂಪ್ಯವು, ಶಿವಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಶಿವಸಾಯುಜ್ಯವು ಉಂಟಾಗುವುದು. ವಿಷ್ಟು ಭಕ್ತರಿಗೆ ವಿಷ್ಟು ಸಾವಿವ್ಯವು, ವಿಷ್ಟು ಸಾಲೋಕವು, ವಿಷ್ಟು ಸಾರೂಪ್ಯವು, ವಿಷ್ಟು ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ವಿಷ್ಟು ಸಾಯುಜ್ಯವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು. ಸತ್ಯಸಿದ್ಧಿ, ಸನ್ಯಾಸಯೋಗಸಿದ್ಧಿ,

ಶುದ್ಧ ಸತ್ಯಸಿದ್ಧಿ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಸಿದ್ಧಿ, ಯಿರುವಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವಾಗುವುದು. ಅರ್ಚಿ ರಾಧಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿ ಯೊಂದುವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಸೈಕುಂಠ ಕೈಲಾಸಾದಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಗಳು ಪುನರಾವರ್ತಿ ರಹಿತಗಳಾದುದರಿಂದ ಪುರಾತನತಾಖ್ಯವೋಕ್ಷಗ ಕೆನಿಸುವುವು. ಇವೂ ಕಿಂಚಿದ್ಭೇದಕವಗಳಾದುದರಿಂದ ಶುದ್ಧ ಮುಕ್ತಿಯೆನಿಸಲ್ಪಡುವು. "ತೇಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇತು ಪರಾಂತಕಾಲೇ ಪರಾಮೃತಾತ್ಪರಿಮುಜ್ಯಂತಿ ಸರ್ವೇ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಮುಕ್ತರಾಗಿರುವರು " ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹಮುಕ್ತೇಃ, ಬ್ರಹ್ಮದೊಡನೆಕೂಡ ಮುಕ್ತಿಯು ಹುದುಂಬಂತೆ ಅಂತಹ ಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಕ್ಕೆ ವಿಧೇಹ ಕೈವಲ್ಯವುಂಟಾದಾಗ ನಿರ್ಮಲ ಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಮುಕ್ತಾತ್ಮರೆಲ್ಲರೂ ಪರಾಮೃತಾಖ್ಯ ಮುಕ್ತಿ ಭೇದಬಂಧ ವಿಮುಕ್ತರಾಗಿ ಶುದ್ಧಾದ್ವೈತ ಕೇವಲ ಸುಖರಾಗುವರೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾದುದರಿಂದ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ಪೀಠಿಕಾವರ್ಗವಾದರೆ ಸಗುಣೋಪಾಸನೆ ಸಗುಣಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಬಳಿಕ ನಿರ್ಗುಣೋಪಾಸನೆ ನಿರ್ಗುಣಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಇಂತು ಕ್ರಮಮುಕ್ತಿ ಫಲವಾಗುವುದು. ಇದು ಭಕ್ತಿಯೋಗಪದ್ಧತಿ. ನಿರ್ಮಲಯೋಗಸಿದ್ಧರಾದ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಬೇವನ್ನು ಕ್ತಿ ವಿಧೇಹಕೈವಲ್ಯವು. ಈ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವೋಕ್ಷವಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವವು. "ಅವಿದ್ಯಾಸ್ತಮಯೋವೋಕ್ಷ ಸ್ನಾಚಬಂಧಉದಾಹೃತಃ | ನಿವೃತ್ತಿರಾತ್ಮಾವೋಷಸ್ಯ ಜ್ಞಾತತ್ವೇನೋಪಲಕ್ಷಿತಃ, ಅಜ್ಞಾನವೇ ಬಂಧಕವು. ತನ್ನಿವೃತ್ತಿಯೇ ವೋಕ್ಷವೆನಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಆದರೆ ವೋಕ್ಷವಭಾವರೂಪವೇ? ಅಲ್ಲ. ಅಭಾವವಧಿಕರಣಾತ್ಮಕವೆಂದು ವಿನಾವಾಂ ಸಾನ್ಯಾಯಸಿದ್ಧವಾದುದರಿಂದ ವೋಕ್ಷವು ಜ್ಞಾನವಿಷಯತೋಷ ಲಕ್ಷಿತ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಭಾವವು. ಇಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟೋಪಲಕ್ಷಿತವಿವೇಕವು ಗುರೂಪದೇಶಗಮ್ಯವು. ಮಹಾವಾಕ್ಯಾರ್ಥಜ್ಞಾನವೂ ಅಂತಹುದೇ ಆದುದರಿಂದ ಇವುಗಳೆರಡನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಿಲ್ಲವು "ಋಜೋ ಅಕ್ಷರೇ ಪರಮೇವೋಮ್, ಚಿದುಬರಬೋಧಕವಾದ ಪ್ರಣವಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಋಗಾದಿ ಸರ್ವವೇದಗಳೂ ತುಂದಿರುವುದೆಂದು ವೇದವು " ಯೋವೇದಾದಾಸ್ವರಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋವೇದಾಂತೇಚಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ |, ವೇದಾದ್ಯಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವೆಂದರೆ ಓಂಕಾರವು ಧ್ಯೇಯವೆಂದಾಶಯವು " ಸರ್ವೇವೇದಾಯತ್ವದ ಮಾಮನಂತೇತ್ಯಾರಭ್ಯ ಓಮಿತ್ಯೇತತ್, ಎಲ್ಲಾ ವೇದಗಳೂ ಆವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಹೊರಟವೋ ಆದ ಓಂಕಾರಗಮ್ಯವು. "ಓಂಕಾರಂಪಾದಶೋಜ್ಞಾತ್ಯಾನಕಿಂಚಿದಪಿ ಚಿಂತಯೇತ್, ಓಂಕಾರವಯವಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಸಂ ಹಾರ ತದಭಿಮಾನಾನ್ಯಾದಿ ಬೋಧಕಗಳು. ಓಂಕಾರಕ್ಕೆ ಸರ್ವವೇದವಾಚಕವಾದ ಸಗುಣಬ್ರಹ್ಮವು ವಾಚ್ಯಾರ್ಥವು. ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮವು ಲಕ್ಷ್ಯಾರ್ಥವು. ಆದುದರಿಂದ ಓಂಕಾರವೆಂದೇ " ಸರ್ವವೇದಭಾಃ, ಎಲ್ಲಾ ವೇದಗಳ ಪಟ್ಟಿಗೆಯೆನಿಸುವುದು. " ಓಂಕಾರಶ್ಚಾ ಧಶಬ್ದಶ್ಚ ದ್ವಾವೇತೌಬ್ರಹ್ಮಣಃಪುರಾಕಂ

ಸ್ತುಗೋಕ
ರಿಹರಾವತಾ
ಸ್ತುತಿಗಿದು
ಯಿತು. ಆ
ಳೂ ಅವತಾ
ಡಿ. ನಾರು.
ಸ್ತು ಬಿತ್ತಿದ
ವೂ ಏಕರಾ
ಮೂರ್ತಿ ಸ್ತ
ಕ್ಷೆ ಧೃಷ್ಟಿ
ಶೇಷ ವಿವಕ್ತಿ
ನಾವಶ್ಯಕವು
ತಿತಿಹಾಸವು
ಯಬರುವುದ
ಸಿರುವನೆಂದ
ಕಂ||ಅನ್ನಂ
ಸನ್ನಂ
ಮೂ || ಘ
ವೋ
ದಕ್ಕೆ ಫಲವೆ
ಹೌತ್ವಂ=
ಕ್ಷುಃಕಃ=ವ
ತ್ತಿ (ಪ) ಸ
ವಾವುದು?
ಪ್ರವು, ಶಿಂ
ವಿಷ್ಣು ಸಾಂ
ಗಗಳಿಗೆ ವಿ

ಕುಂಭಿತ್ಯಾನಿರಾತ್ಯತನ್ಯಾನ್ಯಾಂಗಿಕಾವುಭೌ | ಅಶುಭಾನಿರಾಜಷ್ಟೇತೋಽ
ಶುಭಸಂತತಿಂ | ಸ್ಮೃತಿಮಾತ್ರೇಣಯತ್ಪುಂಸಾಂಬ್ರಹ್ಮತನ್ಮಂಗಳಂಪರಂ, ಏತ
ಓಂಕಾರವು ಮಂಗಳಾರ್ಥಕವಾದುದು. ಮಂಗಳಾದೀನಿಮಂಗಳಮಧ್ಯಾನಿ ಮಂ
ಗಳಾಂತಾನಿಜವುಧುತತ್ಯಾದಿ ಮಹಾಭಾಷ್ಯಕಾರ ವಚನಪ್ರಕಾರವು ಗ್ರಂಥಾಂತದ
ಲ್ಲಿ ಓಂಕಾರವು ಮಂಗಳಾರ್ಥಕವೆಂದೂ ಭಾವವು || ೬೬ ||

ಕಂ||ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಗೆಫಲವೇಂ | ಭಗವತ್ಪದಮುಂಸ್ವರೂಪಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಂ ||

ಮಿಗನುಕುತಿಯೇನವಿದ್ಯಾ | ಸ್ತಗೋಚರಮಸರ್ವವೇದಭೂವೇಂಪ್ರಣವಂ |
ಮೂ || ಇತ್ಯೇಪಾಕಂಠಸ್ಥಾ, ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರರತ್ನಮಾಲಿಕಾಯೇಪಾಮ್ |

ತೇಮುಕ್ತಾಭರಣಾಇವ, ವಿಮಲಾಶ್ಚಾಭಾಂತಿಸತ್ನಮಾಜೇಷು || ೬೭ ||

ಬೀ|| ಇತಿ = ಹೀಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು, ಏಷಾ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರರತ್ನಮಾಲಿಕಾ =
ಈ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ ಮಣಿಮಾಲೆ, ಯೇಷಾಂ = ಆರಿಗೆ, ಕಂಠಸ್ಥಾ = ಕೊರಳಲ್ಲಿ ರು
ವುದೋ, ತೇ = ಅವರು, ಮುಕ್ತಾಭರಣಾಇವ = ಮುಕ್ತತಾವಕದಂತೆ, ವಿಮಲಾಃ
ಜ = ನಿರ್ಮಲರೂ ಆಗಿ, ಸತ್ನಮಾಜೇಷು = ಸಂತರೋಲಗದಲ್ಲಿ, ಆಭಾಂತಿ = ಬೆ
ಳಗುವರು || ತಾ || ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನೋದಿ ಮರೆಯದವರು ಸಭಾಸದರಾಗಿಪ್ರಕಾ
ಶಿಸಲಾಪರೆಂದು ಫಲಿತಾರ್ಥವು || ೬೭ ||

ಕಂ||ಇಂತಿದನಾರ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ | ಕಾಂತಮಣೀಹಾರಮಂಕೋರಳೊಳಾಂತಿರೈ ||

ರ್ಮಂತರಸಮಾಜದೊಳವ | ರ್ಕಾಂತಿವಡವರಮಲರಾಗಿಮುತ್ತುದೊಡಿಗೆವೊಲ್ ||

ಕಂ||ಭಗವತ್ಪಾದರ್ಮಂಕರ | ಜಗದುರುಗಳೇಶ್ವರಾವತಾರರ್ದುರುಗಳ್ ||

ಸೋಗಮೆಳಿಸಿಲೋಕಕೊರೆದೆ | ಬರ್ಗದೆಲ್ಲಿಯಿನಲೆತಿಷ್ಯನೊರವನನೆವಿದಿಂ ||

ಕಂ||ಶಂಕರಗುರುಕಿಂಕರತಿವ | ಶಂಕರಕವಿಶಂಕೆಗೊಳದದಂಕನ್ನಡದೊಳ್ |

ಶಂಕರಮನೆ ಕಿಂಕರತೆಗಿ | ದಾಕಿತಮನೆ ಶಂಕರಕೃಪೆಯಿಂಕರವೊರೆದಂ ||

ಕಂ||ಶಿಶ್ನೋದರಪರರಾಗಿಯಿ | ಪ್ರತ್ನೀತ್ಯಣದಂತೆತುಚ್ಚರನಿಸದೆಜನರೇ ||

ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರನುಣಿವಾಲಾ | ನಿಶ್ಚಾಳಿಯಿನೆಸೆಗೆಜಾನದಿಟ್ಟಿಯನಾಂತರ ||

|| ಶ್ರೀ || ಸಂಪೂರ್ಣಂ || ಶ್ರೀ ||

11888

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಭಂಡಾರ,
ಬೆಂಗಳೂರು-೧೮.

ದಿನಾಂಕ ಸೂಚಿ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು

ಪಂಪನುಹಾಕವಿ ರಸ್ತೆ, ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-೧೮

ಸರಸ್ವತಿ ಭಂಡಾರ

ವಿ. ಸೂ: ೧೫ ದಿನಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಯಾರು ಪುಸ್ತಕವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗದು.

ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವ ದಿನ	ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವ ದಿನ

ಪುಸ್ತಕಸೂಚಿ

ಬಿ. ಸಂ: Q. 23:417 N

ಕ್ರ. ಸಂ: 11888

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು

ಬಿ. ಸಂ: Q. 23:417 N

ಕ್ರ. ಸಂ: 11888

ಕೆ. ಸಾ. ಪ.
ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರ

ಸಗಲಿ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಶೋಧನೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಭಂಡಾರ,
ಬೆಂಗಳೂರು-೧೮.

